

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra občanské výchovy a filosofie

**COLLOREDO-MANNSFELDOVÉ
VE 20. STOLETÍ**

Bakalářská práce

Autorka: Petra Ehlenová

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

Rok: 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Colloredo-Mannsfeldové ve 20. století zpracovávala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a za použití v práci uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 13. června 2012

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. PhDr. Janu Županičovi, Ph.D. za odborné vedení a podporu bakalářské práce včetně mnoho podnětných informací a doporučení týkajících se zvolené problematiky.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá životními osudy příslušníků rodu Colloredo-Mannsfeldů ve 20. století se zvláštním přihlédnutím k jejich majetkovým poměrům. V práci je popsán životní příběh Josefa Colloredo-Mannsfelda staršího. Dále je zde rozpracována problematika první pozemkové reformy a její dopady na pozemky Colloredo-Mannsfeldů, srovnání výměry pozemků před reformou a po ní. Dalším tématem práce jsou také velkostatky rodu Dobříš, Opočno a Zbiroh, včetně jednotlivých popisů jejich přírodních podmínek. Velká pozornost je věnována zejména osudům čtyř bratrů: Josefa ml., Jeronýma, Weikharda a Bedřicha za druhé světové války a po ní, včetně konfiskace jejich majetku a následné emigrace. V závěru práce je vylíčena problematika restituce velkostatků po roce 1989.

Abstract

The thesis characterizes life stories of the Colloredo-Mannsfeld family members in the 20th century with taking into account to their property. The thesis describes the life story of Josef Colloredo-Mannsfeld older. Furthermore, analyzes the problem of the first land reform and its impact on land Colloredo-Mannsfeld and compares land area before and after reform. Another themes of thesis are also estates of monarchy: Dobris, Opocno and Zbiroh including descriptions of their natural conditions. Great attention is paid to the fate of four brothers: Joseph younger., Jerome, Weikhard and Frederick in the world war two and after it including confiscation their property and following emigration. In conclusion is depicted the issue of restitution farms after 1989.

Obsah

Úvod	5
1 Historie rodu Colloredo-Mannsfeld	6
1.1 Rod Colloredo	6
1.2 Rod Mansfeldů	8
1.3 Colloredo-Mannsfeld	8
2 Stručná historie rodu ve 20. století.....	10
3 Josef Colloredo-Mannsfeld (1866 – 1957).....	12
3.1 Život	12
3.2 Josef a Dobříš	15
4 Colloredo-Mannsfeldské velkostatky po válce a pozemková reforma	17
5 Přírodní podmínky velkostatků a hospodářství po reformě	31
5.1 Opočno	31
5.2 Dobříš	32
5.3 Zbiroh	33
6 Colloredo-Mannsfeldové za 2. světové války	35
6.1 Bedřich (1917 - 1991)	41
6.2 Weikhard (1914 – 1946)	43
6.3 Jeroným (1912 – 1998)	46
6.4 Josef (1910 - 1990).....	50
Závěr.....	63
Literatura	68

Úvod

Rod Colloredo-Mannsfeldů patří k nejvýznamnějším a nejdiskutovanějším šlechtickým rodům na našem území. Na počátku 20. století disponovali, hned po rodu Schwarzenbergů a Černínů z Chudenic, pozemky třetí největší rozlohy, přibližně 58 tisíc hektarů. (viz Přílohy obr. č. 1) Osudy jejich členů jsou neodmyslitelně spjaty se třemi velkostatkami: panství Dobříš, Opočno a Zbiroh.

Práce se zabývá popsáním problematiky první pozemkové reformy, kde jsou vysvětleny související okolnosti, její průběh a je zahrnuto celkové srovnání rozlohy pozemků Colloredo-Mannsfeldů před uskutečněním reformy a po ní včetně doplňujících grafů. Velký důraz je kladen především na jednotlivé životy příslušníků rodu: Josefa Colloredo-Mannsfelda staršího, jeho bratra Jeronýma a Jeronýmových synů Josefa, Jeronýma, Weikarda a Bedřicha.

Práci bychom mohli rozdělit na dvě části: v první je vylíčena historie dynastie od počátků jednotlivých rodů Colloredů a Mansfeldů přes jejich sloučení až do počátků 20. století. Na dalších stranách je popsán život Josefa Colloredo-Mannsfelda staršího se zvláštním zaměřením na jeho vztah k městu Dobříš, kde byl po dlouhou dobu starostou. Následuje již zmiňovaná pozemková reforma. V první části jsem vycházela především ze Sborníku vydaného Ústřednictvím colloredo-mannsfeldských statků k sedmdesátým narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda staršího. V druhé části jsou vylíčeny osudy rodinných příslušníků zejména za druhé světové války a po jejím skončení, které jsou neodmyslitelně spjaty s konfiskací jejich majetku Němci a následně komunisty.

Cílem této práce je nejen shrnout všechny tyto problematiky týkající se rodu Colloredo-Mannsfeldů, ale především srovnat odlišné pohledy a názory na tento rod. I přestože se již nenacházíme ve 20. století, lidé zabývající se alespoň zčásti o tento rod zaujímají stále dvě odlišná stanoviska. Jedni zastávají názor, že se členové rodu stali pouhými oběťmi režimů, druzí, že to byli zrádci a kolaboranti, kteří o svůj majetek přišli oprávněně.

1 Historie rodu Colloredo-Mannsfeld

Rod knížat a hrabat Colloredo-Mannsfeld patří již několik století k nejvýšeňším aristokratickým rodinám v zemi.¹

1.1 Rod Colloredo

Nejstarším známým předkem budoucího rodu Colloredů byl Albanus z Waldsee, družiník císaře Oty I., s nímž táhl roku 962 do Itálie. Albanovi synové Heliabordus (Liabordo) a Henricus (Jindřich) o několik let později provázeli na Apeninský poloostrov císaře Konráda II. Henricus se později vrátil do Německa, kde založil rod pánů z Waldsee, Heliabordus naopak zůstal v Itálii, kde mu aquilejský patriarcha roku 1025 udělil v léno místohrabství a hrad Mels ve Furlandsku (kraj severně od dnešního Terstu).²

Na počátku 13. století došlo k prvnímu štěpení rodu do tří linií, které se i později dále štěpily. Byly to větve Mels-Albana, Mels-Prodolone a Mels-Colloredo. Právě z linie Mels-Colloredo, kterou založil Glizoio, vzešly později odnože vlastníci Opočno. Glizojův syn Vilém (Gugliemo) prodal na počátku 14. století Venzone a se svolením aquilejského patriarchy spolu s otcem vybudoval roku 1302 poblíž Melsu hrad Colloredo, podle něhož pak celý rod přijal své jméno.³ Vilém byl třikrát ženatý a zanechal po sobě tři syny – Asquilina, Weikarda a Bernarda – z nichž každý založil svoji vlastní rodovou linii.⁴

Do Čech se Colloredové dostali za třicetileté války po zavraždění Albrechta z Valdštejna v roce 1634. O dva roky později získali bratři, Jeroným a Rudolf z Asquilinovy větve, východočeské panství Opočno a další statky, které byly zkonfiskované dědicům Adama Trčky z Lípy (zavražděného spolu s Valdštejnem) a z nichž byl později zřízen rodinný fideikomis⁵. Jeroným Colloredo byl císařským důstojníkem. Vyznamenal se v bitvě u Lützen (1632) a byl pověřen obranou Slezka, ale po neúspěšné bitvě byl uvězněn. V roce 1636 utrpěl novou porážku

¹ Mašek, P., *Modrá krev*, Praha, 1992, str. 43.

² Županič, Fiala, Sterner, *Encyklopedie knížecích rodů zemí koruny české*, Praha, 2001, str. 60.

³ Bojčuk, Lukáš. *Hejkálkovo Opočno – Colloredové* [online] poslední aktualizace 20. 6. 2004 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://hejkalkovo.opocno.sweb.cz/texty/colloredove.htm#prvni_step>

⁴ Županič, Fiala, Sterner, *Encyklopedie knížecích rodů zemí koruny české*, Praha, 2001, str. 60.

⁵ Pozn.: Fideikomis (tj. svěřenectví) znamená majetek, jenž přechází v rodě na určité členy jako nezcizitelný rodinný celek při uplatnění práva primogenitury

ve Francii a dva roky nato padl před pevností Saint Omer v boji proti Francouzům. Rudolf (viz Přílohy obr. č. 2) byl také vojákem, v bitvě u Lützenu velel pravému křídlu a byl sedmkrát zraněn. V císařské armádě generála Tillyho bojoval právě proti vojskům Mansfeldovým. Roku 1647 se stal velícím generálem v Čechách a následujícího roku s pomocí pražských měšťanů a studentů ubránil Staré město pražské před vpádem nepřítele. Protože tato linie rodu na konci 17. století vymřela, zdědil její majetek, hlavně panství Opočno, příbuzný Jeroným Colloredo z Weikardovy linie.⁶

Weikardova větev Colloredů se vyvíjela jednotně až do 17. století. Tehdy dva synové Ferdinanda Colloreda (1635 - 1639) založili dvě samostatné linie: Rudolfovu, jejíž potomstvo žilo v Itálii rovněž minimálně ještě v roce 1936, a Jeronýmovu. A právě z této linie pocházejí všichni majitelé Opočna po roce 1693, kdy smrtí Ludvíka Colloreda vymřela Asquinova větev. (viz Přílohy obr. č. 19)⁷

Jeronýmu Colloredovi se povedlo úspěšně zapojit do české aristokracie. V roce 1723 získal čestný titul nejvyššího jídlonoše Království českého a o rok později byl povýšen do hraběcího stavu. Jeho syn Rudolf (viz Přílohy obr. č. 3) Josef sloužil u habsburského dvora v diplomatických službách, později se stal tajným radou a od roku 1737 římským místokancléřem. Jeden ze synů Rudolfa Josefa, Josef Maria, proslul, ostatně jako většina členů rodu, jako voják. Reorganizoval rakouské dělostřelectvo, zřídil slévárnu děl a pušek a založil puškařskou školu.⁸

Nejstarší syn Rudolfa Josefa, František Gundakar, byl císařským diplomatem, vyslancem v Madridu, později říšským konferenčním ministrem a místokancléřem. Výrazně ovlivňoval politiku vídeňského dvora a dokonce byl považován za jeho „šedou eminenci“.⁹ Po návratu ze Španělska se roku 1771 oženil s Marií Isabellou, říšskou hraběnkou z Mansfeldu-Fondi. Po sňatku došlo ke spojení majetků obou rodů. Colloredové tak mimo jiné získali Dobříš. Roku 1789 povolil císař i spojení znaků a jmen obou rodů. Majitele Opočna tedy od té doby známe jako Colloredo-Mannsfelder. Oproti původnímu jménu Mansfeld došlo ve spojené podobě Colloredo-Mannsfelder ke zdvojení hlásky "n". Stalo se tak chybou písaře, tato

⁶ Mašek, P., *Modrá krev*, Praha, 1992, str. 43.

⁷ Bojčuk, Lukáš. *Hejkalkovo Opočno – Colloredové* [online] poslední aktualizace 20. 6. 2004 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <<http://hejkalkovo.opocno.sweb.cz/texty/colloredove.htm#vicardova>>

⁸ Mašek, P., *Modrá krev*, Praha, 1992, str. 45.

⁹ Tamtéž, str. 45.

podoba jména se však začala používat natrvalo. Nejstarší syn stávajícího knížete vždy za života svého otce používal titul "hrabě z Mansfeldu".¹⁰

1.2 Rod Mansfeldů

Německý rod Mansfeldů má údajně počátek v polovině 10. století u předka Burkharda. Na počátku 13. století se rod rozdělil na větev querfurtskou a mansfeldskou. V 16. století se větev opět rozdělila tentokrát na větev protestantskou a katolickou. Jedním z prvních vysokých německých protestantských šlechticů, kteří se přidali k Lutherově reformaci, byl hrabě Albrecht z Mansfeldu. Po bitvě u Mühlbergu mu byly zkonfiskovány všechny statky. Petr Arnošt II Mansfeld proslul jako jeden z nejslavnějších válečníků protihabsburské strany za třicetileté války. Je příkladem typického žoldnéře 17. století, ctižádostivého, krutého a nemilosrdného vůdce. Do roku 1610 působil v císařské armádě, ale poté se připojil k Protestantské unii. Pomáhal „zimnímu králi“ Fridrichovi Falckému při ovládnutí Čech v roce 1618 a dobyl pro něj katolickou Plzeň. Později byl poražen a propuštěn z falckých služeb. V roce 1626 se postavil proti armádě Albrechta z Valdštejna u Desavy na Labi, ale byl odražen.¹¹

Z katolické větve bychom mohli zmínit Jindřicha Františka Mansfelda, který získal italské knížectví Fondi v Neapolsku. I přestože bylo toto knížectví později prodáno, titul kníže fondi rodu zůstal. Jindřichův otec Bruno roku 1630 zakoupil od Ferdinanda II panství Dobříš; to zůstalo majetkem rodu až do roku 1780, kdy rod Josefem Václavem Mansfeldem vymřel. Poté přešel majetek rodu na Františka Gundakara Colloreda, jehož manželkou byla Josefova sestra Marie Isabella.¹²

1.3 Colloredo-Mannsfeld

Prvorozený syn knížete Colloreda a hraběnky z Mansfeldu Rudolf Joseph II zastával řadu vysokých úřadů u císařského dvora, v roce 1830 byl jmenován nejvyšším dvorským maršálkem a o čtyři roky později nejvyšším hofmistrem.¹³

Druhý syn Jeroným Karel pokračoval ve vojenské tradici. Proslavil se zvláště

¹⁰ Bojčuk, Lukáš. *Hejkálkovo Opočno – Colloredové* [online] poslední aktualizace 20. 6. 2004 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <<http://hejkalkovo.opocno.sweb.cz/texty/colloredove.htm#vicardova>>

¹¹ Mašek, P., *Modrá krev*, Praha, 1992, str. 46.

¹² Tamtéž, str. 47.

¹³ Županič, Fiala, Sterner, *Encyklopedie knížecích rodů zemí koruny české*, Praha, 2001, str. 64.

v Napoleonských válkách. Roku 1794 byl Francouzi zajat a odvečen jako rukojmí do Paříže, kde měl být popraven. Podařilo se mu uprchnout a znovu se zapojil do protifrancouzského boje. Jako dobrý vojevůdce a taktik se vyznamenal obzvláště v bitvě u Chlumce a „bitvě národů“ u Lipska.¹⁴

Jeho syn František (viz Přílohy obr. č. 5) byl také vojákem, při pražské revoluci pomáhal potlačit povstání knížeti Windischgraetzovi, se kterým později obléhal i rozbouřenou Vídeň a bojoval s povstalci v Uhrách. Další významnou osobností rodu byl Josef I. kníže Colloredo-Mannsfeld (1813-1895), který se aktivně zapojil do revolučního hnutí, vystupoval ve Vídeňském parlamentu, byl velitelem české Národní gardy a v roce 1879 zakoupil panství Zbiroh, čímž rodový majetek ještě rozmnožil.¹⁵

¹⁴ Mašek, P., *Modrá krev*, Praha, 1992, str. 47.

¹⁵ Tamtéž, str. 47.

2 Stručná historie rodu ve 20. století

Josef II. (viz Přílohy obr. č. 6) (1866-1957) zdědil roku 1895 rodinné svěřenství a knížecí titul po svém dědečkovi Josefovi I. v důsledku předčasné smrti svého otce Jeronýma (1842-1881), který byl starostou Dobříše, poslancem českého sněmu za tzv. ústavověrnou stranu, prezidentem české zemědělské rady a rakouským ministrem zahraničí.¹⁶ Za Josefa II. byly do Opočna převezeny některé starší rodové sbírky, o vznik nových se zasloužil sám Josef II.¹⁷ – sám napsal a vydal několik cenných historických studií o dějinách rodu Mansfeldů, zvláště o Petru Arnoštovi a o mansfeldské numismatice.¹⁸ Josef II. velice rád cestoval, zejména do Afriky – oblastí dnešního Súdánu, do Severní Ameriky – do Wyomingu a na Aljašku. Ze svých cest si přivezl velké množství loveckých trofejí a etnografických předmětů. I přestože byl Josef dvakrát ženatý, žádné děti neměl. Adoptoval proto čtyři syny svého mladšího bratra Jeronýma.¹⁹

Jeroným sloužil v mládí u rakouského námořnictva. V roce 1909 se oženil s příslušnicí rodu Kolowratů – Bertou, ta ale rodinu brzy opustila a zanechala Jeronýmovi čtyři syny, mezi které strýc Josef II. rozdělil majetek. Josef zdědil Opočno, Jeroným Zbiroh, Weikhard získal Dobříš a nejmladší Bedřich malou nemovitost v Rakousku.

Za druhé světové války byly Zbiroh a Dobříš zabaveny nacisty a dobříšský zámek byl dokonce ustanoven sídlem říšského protektora. V roce 1945 byly statky Dobříš a Opočno zkonfiskovány, na rozdíl od panství Zbiroh, které bylo zabaveno až roku 1948 a po roce 1990 restituováno. Protože ani jeden z někdejších majitelů tří velkostatků neměl dědice, adoptoval nejstarší syn Josef, otec jediné dcery Kristiny - dnes žijící v Řecku, syna svého nejmladšího bratra Bedřicha: hraběte Jerôma – současného majitele zámku v Dobříši. Christina se po roce 1989 marně

¹⁶ Županič, Fiala, Sterner, *Encyklopedie knížecích rodů zemí koruny české*, Praha, 2001, str. 65.

¹⁷ Bojčuk, Lukáš. *Hejkálkovo Opočno – Colloredové* [online] poslední aktualizace 20. 6. 2004 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <<http://hejkalkovo.opocno.sweb.cz/texty/colloredove.htm#vicardova>>

¹⁸ Mašek, P., *Modrá krev*, Praha, 1992, str. 47.

¹⁹ Bojčuk, Lukáš. *Hejkálkovo Opočno – Colloredové* [online] poslední aktualizace 20. 6. 2004 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <<http://hejkalkovo.opocno.sweb.cz/texty/colloredove.htm#vicardova>>

pokusila o restituci zámku v Opočně.²⁰ Ostatní členové rodu Colloredo-Mannsfeld žijí převážně v Rakousku, Německu a USA.²¹

²⁰ Županič, Fiala, Sterner, *Encyklopedie knížecích rodů zemí koruny české*, Praha, 2001, str. 66.

²¹ Mašek, P., *Modrá krev*, Praha, 1992, str. 48.

3 Josef Colloredo-Mannsfeld (1866 – 1957)²²

3.1 Život

Josef se narodil 17. února 1866 v paláci svého strýce na Malé straně v Praze (Valdštejnské náměstí). Otcem byl hrabě Jeroným Colloredo-Mannsfeld a matka Aglaja Festeticsová. Při křtu obdržel Josef jméno Josef Jeroným Rudolf Ferdinand František Maria. Jako nejstarší syn měl Josef ještě 5 sourozenců, všechny narozené v Dobříši. Měl jen jednoho bratra Jeronýma, o čtyři roky mladšího. Hrabě Jeroným (otec) byl zvolen starostou města Dobříše a pak poslancem českého zemského sněmu a následně dvakrát jmenován ministrem zemědělství.²³

Chlapci vyrůstali v Dobříši od roku 1874 pod vedením domácího učitele Františka Cichry. Ten je vyučoval různým předmětům, zejména latině a náboženství, přestože byl především matematik a přírodopisec. Chlapci dojížděli jako externisté ke zkouškám na Malostranské gymnázium Pražské.²⁴

V roce 1878 vypukla v Dobříši tyfová epidemie a onemocněli také hrabě Josef a hrabě Jeroným (dále dvě nejstarší komtesy, jedna francouzská učitelka a dvě osoby ze služebnictva zámeckého, z nichž jedna zemřela). Epidemie byla zaviněna tím, že do studny ve dvoře, odkud se brala voda, vnikla nečistota. Proto se kníže Josef rozhodl zřídit vodovod, který byl vybudován v letech 1878 - 1879 nákladem 19 tisíc zlatých v délce 7 km od „Roubené studánky“ do města. 15. 10. 1880 byl místním duchovenstvem vysvěcen a předán veřejnosti. V říjnu 1879 přijel do Dobříše na hony korunní princ Rudolf a byl tu slavnostně uvítán. Téhož roku koupil hrabě Jeroným Colloredo-Mannsfeld velkostatek Zbiroh. Se svou rodinou zde pobýval dvakrát, poprvé v roce 1879 a podruhé v roce 1881. Krátce na to odjel hrabě Jeroným se svou rodinou do belgických mořských lázní Blankenberghe na léčení, ale 29. 7. 1881 zde zemřel.²⁵

Po otcově smrti žil Josef se svou rodinou dále v Dobříši, pouze ve školním roce 1882/83, kdy byl v oktávě malostranského gymnázia, bydlela matka i s dětmi

²² V následujících stranách budu vycházet především ze Sborníku statí k sedmdesátým narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda, protože nejlépe vystihuje život právě Josefa C-M.

²³ *Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda, Ze života pana jubilanta*, str. 9.

²⁴ Tamtéž, str. 10.

²⁵ Tamtéž, str. 11.

v Praze, kde si najala od knížete Kinského vilu v zahradě Kinských.²⁶ Před nástupem do oktávy Josef těžce onemocněl zánětem slepého střeva a byl léčen tehdejším známým dobříšským lékařem Dr. Jelínkem. Prázdniny trávila hraběcí rodina pravidelně v Opočně a v zimních měsících navštěvovala Vídeň, kde jí v tamním paláci byly vyhrazeny pokoje. Sem se také Josefova matka po roce 1889 trvale přestěhovala.²⁷

Hrabě Josef studoval velmi úspěšně na Vídeňské univerzitě práva. Dobrovolnický rok odsloužil hrabě Josef v roce 1884 v Rábu v Uhrách a od 1. listopadu 1884 byl kadetem, od 24. 1. 1885 poručíkem v záloze husarského pluku č. 11 Alexandra vévody Württemberského.²⁸

Po univerzitě vstupuje hrabě Josef do diplomatické služby. Josef ovšem netoužil po diplomatické kariéře, ale chtěl poznat cizí poměry a při tom rozšířit svůj duševní obzor, aby byl plně připraven na správu velkostatků, kterých se měl po svém dědovi ujmout. V roce 1891 byl Josef přeložen do velvyslanectví v Paříži, kde zůstal do června 1892, a poté se vrátil zpět na Dobříš.²⁹

Dne 22. dubna 1895 umírá ve věku 82 let Josefův děda kníže Josef František. Josef po něm dědí všechny tři velkostatky: Dobříš, Opočno a Zbiroh a jako svěřenecký majetek mu připadl také vídeňský palác. Převzetí svého dědictví neměl Josef úplně snadné, musel splatit milionový podíl ostatních dědiců, uhradit dědické poplatky, výlohy soudního odhadu a inventury pozůstalostního jmění. Správou všeho pozemkového majetku byl pověřen Jan Kolda až do února 1906, kdy zemřel. Hrabě Josef si v této době vyhradil rozhodování pouze v případech zásadně důležitých a nejčastěji pobýval v cizině. Do této doby spadají také jeho cesty do střední Afriky a Severní Ameriky.³⁰

Hospodaření na statcích bylo ovládáno snahou omezit výdaje, jmenovitě snížením investic, na míru co nejnižší, redukcí výloh na udržování budov a lesních komunikací, vzdáním se najatých společenských honů, apod. To mělo pochopitelně za následek stupňování příjmů, které bylo umocněno tím, že se zlepšily poměry odbytové a tržní a také, že byla zvýšena těžba předmýtná (tzv. prořezávky

²⁶ Pozn.: Zde je dodnes umístěno národopisné oddělení Národního muzea.

²⁷ *Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda, Ze života pana jubilanta*, str. 11.

²⁸ Tamtéž, str. 12-13.

²⁹ Tamtéž, str. 13.

³⁰ Tamtéž, str. 13-14.

v porostech do 40 let a probírky v porostech nad 40 let, provádí se za účelem dosažení vyšší kvality produkce dřeva, lepšího zdraví a estetické hodnoty lesa. Jedná se v podstatě o odstranění nevhodně rostoucích stromů – slabých nebo poškozených, tvarově nevyhovujících a takových, které brání v růstu kvalitnějším stromům v porostu³¹⁾

V únoru r. 1906 po smrti centrálního ředitele Koldy, se Josef ujal přímého řízení správy svých velkostatků s veškerou vážností. Mezi prvními direktivami, jež vydal, byly směrnice k provádění lesních kultur a hmotné těžby, v nichž byl ukládán postup slibující jednak příznivý výsledek zalesňovacích prací a trvalý zdar založených kultur, jednak přesné dodržování propozic hospodářských plánů ohledně mýtné těžby. Vyřízení každého písemného podání věnoval kníže Josef plnou pozornost. Kníže měl pro všechny problémy, které se v lesním hospodářství jeho velkostatků vyskytovaly, nevšední porozumění.³²

V této době byl Josef také horlivě činný ve veřejném životě a roku 1914 byl jednomyslně zvolen starostou města Dobříš. Tento úřad pak zastával po celou dobu 1. světové války. Válka, která zastihla velkostatky v době jejich největšího rozkvětu, ovšem způsobila násilné přerušení tohoto slibného vývoje. Po válce již nebylo možné navázat na předválečnou minulost, obzvlášť když se vynořily otázky a problémy zcela jiného charakteru, jejichž řešení znamenalo dokonce obhajování pouhé existence velkostatků.³³

Po skončení války pobývá Josef nějakou dobu v Čechách, kde se také již trvale usídlil jeho bratr Jeroným, kapitán řadových lodí, který byl za války přidělen jako námořní atašé³⁴ rakousko-uherskému velvyslanectví v Berlíně. Ujímá se tehdy ředitelství velkostatku zbirožského, avšak zanedlouho na něj přechází správa všech tří velkostatků, když Josef odjíždí stále častěji a na delší dobu z Čech do Francie, kde také uzavírá manželství s Marií de Smit a roku 1957 umírá.³⁵

³¹ Nergl, Zdeněk. Těžba dřeva: forestry services. [online] 6. 3. 2012 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z <<http://www.forestry.cz/sluzby/tezba-dreva>>

³² *Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda, Ze života pana jubilanta*, str. 16.

³³ Tamtéž, str. 19.

³⁴ Pozn.: Atašé tj. nejnižší diplomatická hodnost.

³⁵ *Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda, Ze života pana jubilanta*, str. 20-22.

3.2 Josef a Dobříš

V roce 1895 se Josef ujal vedení svých velkostatků a již roku 1898 podporoval zřízení měšťanských škol v Dobříši a pomáhá při stavbě monumentální školní budovy darováním stavebního materiálu. Roku 1907 podporuje stavbu městského chudobince, staví obydlí pro svou čeleď, podporuje stavbu jatek, chodníků, kanalizace... Umožňuje stavbu městského vodovodu a důležitých požárních hydrantů ve městě, zřizuje při parní pile elektrárnu, která zásobí elektrickým proudem celé město a pomáhá zřizovat telefonní stanici a rozvodové sítě po celém městě.³⁶

Veliké zásluhy získává při stavbě místní dráhy Praha - Dobříš a zvláštní péči věnuje úpravám místních komunikací (státní dobříšská silnice, ale i okresní silnice). Má na svědomí i autobusové spojení mezi Příbramí, Dobříší a Novým Knínem a později i jinými směry. Rozšířil a upravil zámecký park, když nechal akademickými sochaři Josefem Dvořákem a Františkem Úprkou opravit parkové sochy slavného českého sochaře Ignáce Platzera. Nezapomněl ani na dobříšskou fíkovnu, a když v roce 1929 v zimě v krutých mrazech památné stromy zahynuly, přivezl z Itálie nové a fíkovna byla znovu vzkříšena. Jeho pozornost patřila i ozdobě města. V roce 1907 nechal vzorně a slohově opravit děkanský kostel Nejsvětější Trojice a opomenut nebyl ani hřbitovní kostelík Povýšení sv. kříže, který byl opraven uvnitř i zvenku.³⁷

Podporoval i zájem o historii města a okolí, když spolupracoval s Antonínem Podlahou na Soupisu památek historických. Sám sepsal několik publikací: „Šlechtické a erbovní rodiny dobříšské“ (1908), „Dobříšská léna“ (1909) a „Dobříšská privilegia“ (1915).³⁸

Významně se zasloužil i v oblasti dobročinnosti: za války zřídil v Dobříši pro nemocné a raněné vojíny lazaret. Podporoval zvláště také chudé děti a pořádal pro ně na Dobříšském zámku vánoční nadílku. Na paměť 300letého výročí příslušenství svého rodu k Dobříši zakládá nadaci rodu Colloredo-Mannsfeldského

³⁶ *Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda*, Kopáček L. Jubilejní vzpomínka města Dobříše, str. 23.

³⁷ Tamtéž, str. 24.

³⁸ Tamtéž, str. 24.

k dotování buď tří studentských nadací vysokoškolských po 5500 Kč nebo pěti studijních nadací středoškolských po 3300 Kč ročně.

V politické sféře působil Josef v okresním výboru a okresním zastupitelstvu v Dobříši byl významným členem, který se zasazoval na příslušných místech o příznivé řešení otázek týkajících se dobříšského zastupitelského okresu. V roce 1914 byl jednomyslnou volbou zvolen starostou města a zůstal jím po celou dobu války až do roku 1919. Díky všem svým zásluhám byl kníže Josef Colloredo-Mannsfeld 6. června 1930 jmenován jednomyslným usnesením městského zastupitelstva čestným občanem dobříšským. Udělením této nejvyšší pocty dala obec najevo, jak vděčně oceňuje jeho životní činnost pro rozvoj města.³⁹

³⁹ Tamtéž, str. 25.

4 Colloredo-Mannsfeldské velkostatky po válce a pozemková reforma

Dne 28. října 1918 vstoupil v platnost zákon č. 11/1918 Sb., který ustanovuje samostatný Československý stát. Ve 2. článku tohoto zákona se píše, že dosavadní zemské a říšské zákony zůstávají prozatím v platnosti. Týkalo se to i velkostatků a podniků, neboť se urychleně začalo pracovat na zákonech upravujících pozemkové poměry. Myšlenka pozemkové reformy byla taková, že vlastnictví půdy je zvláštní kategorií majetkoprávních vztahů, které může být „ve veřejném zájmu“ omezeno dokonce i vyvlastněním provedeným většinou za náhradu. V pozemkové reformě se počítalo i s prvky konfiskace⁴⁰, a to ve vztahu k pozemkovému majetku habsbursko-lotrinské dynastie jako státu „nepřátelských“ osob a šlechtických nadací (např. Strakovy akademie).⁴¹

Již během první světové války zasahuje státní správa do hospodářského života především proto, aby čelila vzrůstajícímu nedostatku potravin, všech surovin a prostředků nezbytných k dalšímu vedení války. Koncem války převládaly nepokoje vznikající z hladu; špatně obdělaná pole ztrácela z nedostatku hnojiv svou plodivou sílu a sklizeň byla zcela nedostačující; stav dobytka díky ustavičným реквизиčním pro vojsko značně redukován. Až do poloviny roku 1921 trval zásobovací systém nastolený válkou. Existovalo zvláštní ministerstvo pro zásobování lidu, které nepečovalo pouze o zásobování obyvatelstva moukou a mlýnskými výrobky, bramborami, luštěninami a olejnými plodinami, zeleninou a ovocem, ale snažilo se také regulovat výrobu masa a masných výrobků, zasahovalo do hospodaření s mlékem, mléčnými výrobky, tuky, vejci, drůbeží, zvěřinou a rybami. Zvláštními předpisy zasahovalo do průmyslové výroby – hlavně u cukru, piva a lihu. Pečovalo o opatření levných oděvů pro nemajetné obyvatelstvo, zasahovalo do hospodaření s dřívím, jmenovitě určováním směrných cen na dříví palivové a vytvořilo si rozsáhlý kontrolní aparát ve formě místních,

⁴⁰ Pozn.: konfiskace tj. vyvlastnění bez náhrady.

⁴¹ Kuklík Jan, *Znárodně Československo*, Praha, 2010, str. 41.

okresních, zemských hospodářských rad, v čele s říšskou hospodářskou radou. Provádělo také boj proti lichvě zvláštními úřady pro potírání lichvy.⁴²

Tato reglementace⁴³ pochopitelně nebyla na velkostatkách pocíťována příjemně a mnohdy zbytečné výstřelky vedly až k protestům velkostatkářských kruhů. 9. listopadu 1918 vstoupil v platnost zákon č. 32/1918 Sb. zákonů a nařízení (dále jen z. a n.) o obstavení velkostatků, ve kterém Národní výbor československý nařídil obstavení velkostatků jako předzvěst blížící se pozemkové reformy. Tento zákon znamenal pro dosavadní vlastníky prozatímní omezení jakékoliv právní dispozice s půdou u statků zapsaných původně v zemských deskách, aby tak nemohl být znemožněn cíl pozemkové reformy, o které se tehdy ještě pouze jednalo. Toto omezení bylo vázáno na souhlas příslušného správního úřadu. Zákon však ještě neznamenal samotné vyvlastnění, vlastnické právo zatím nerušil a výnos z obstaveného majetku ponechával vlastníkům.⁴⁴

To se změnilo dne 16. 4. 1919 vydáním zákona o zabránění velkého majetku pozemkového: *„Aby byla provedena úprava pozemkového vlastnictví, zabírá se státem velký majetek pozemkový ležící v území Československé republiky. Velkým majetkem pozemkovým jest rozuměti soubory nemovitostí s právy, která jsou spojena s jejich držením, jestliže výměra náležející v území Československé republiky vlastnický jediné osobě nebo týmž spoluvlastníkům je větší než 150 ha půdy zemědělské (rolí, luk, zahrad, vinic, chmelnic), nebo 250 ha půdy vůbec.“*⁴⁵

V paragrafech 5 – 9 se dále uvádí: *„Záborem uvedeným v § 1 nabývá Československá republika práva, zabraný majetek přejímáti a přidělovati. Osoby, které podle práva občanského jsou oprávněny hospodařiti na zabraném majetku, pokud nebude státem převzat, jsou napříště povinny na něm hospodařiti řádně. Zcizení, pronájem zabraného majetku, jeho zavazení a dělení vyžaduje úředního souhlasu a nemá bez něho proti státu právních následků. O náhradě za převzatý majetek bude rozhodnuto zvláštním zákonem.“*⁴⁶

Pro realizaci pozemkové reformy byl nezbytný Státní pozemkový úřad, jehož činnost byla zahájena 1. listopadu 1919 na základě zákona ze dne 11. června 1919

⁴² Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda, Colloredo-Mannsfeldské velkostatky po světové válce, str. 121-122.

⁴³ Pozn.: reglementace znamená úprava záležitostí podle nějakého nařízení.

⁴⁴ Kuklík Jan, *Znárodně Československo*, Praha, 2010, str. 39.

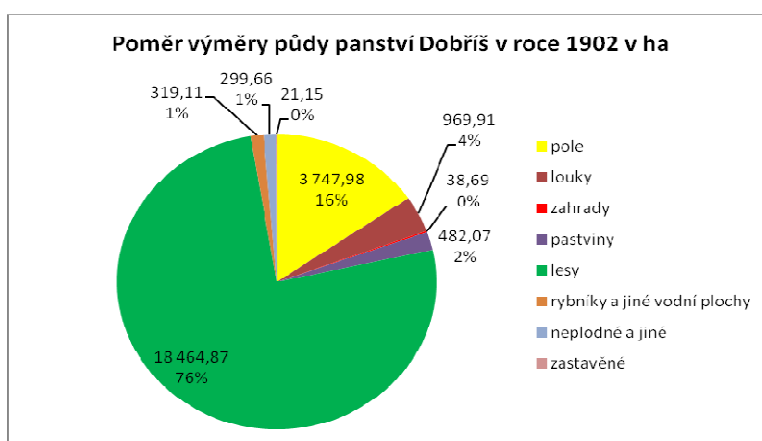
⁴⁵ Zákon č. 215/1919 Sb. § 1-2.

⁴⁶ Zákon č. 215/1919 Sb. § 5-9.

(č. 330/1919 Sb. z. a n.), jehož hlavním úkolem bylo provádění záborů, ocenění zabraného majetku pro účely náhrady a rozhodování o tom, jakým způsobem bude půda přidělena. Mezitím byl 27. 5. 1919 vydán zákon č. 318/1919 Sb. – Národní shromáždění o zajištění půdy drobným pachtýřům.⁴⁷ Zákon stanovuje toto: „Pachtýř zemědělského pozemku může žádati, aby mu pozemek postoupen byl do vlastnictví za náhradu stanovenou podle tohoto zákona, nebo aby mu byl ponechán v pachtu (§ 29), jestliže požadovaný pozemek patří státu nebo jest zabrán státem podle zákona o zabránění velkého majetku pozemkového ze dne 16. dubna 1919, č. 215 Sb. z. a n., nebo jest zapsán v zemských deskách nebo jest hospodářskou součástí statku zapsaného v zemských deskách nebo statku církevního nebo nadačního, a byl nejméně od prvního října 1901 nepřetržitě až do dne, kdy tento zákon byl vyhlášen, v pachtu nebo podpachtu jeho, jeho manželky nebo jejich rodin nebo jejich právních předchůdců v držbě nemovitostí, s nimiž jest požadovaný pozemek spolu obděláván.“⁴⁸ Pro velkostatky J. Colloredo-Mannsfelda to znamenalo prozkoumat mnoho žádostí těchto pachtýřů. Nakonec bylo přiděleno na velkostatech tímto způsobem kolem 3 tisíc hektarů půdy a to konkrétně 945 ha na velkostatku opočenském, 1865 na dobříšském a 321 na zbirožském.

V roce 1902 na základě knihy Schematismus a statistika statků velkých a rustikálních v království českém od Ignáce Tittla byly velkostatky veliké takto:⁴⁹

Velkostatek Dobříš – 24 343 ha

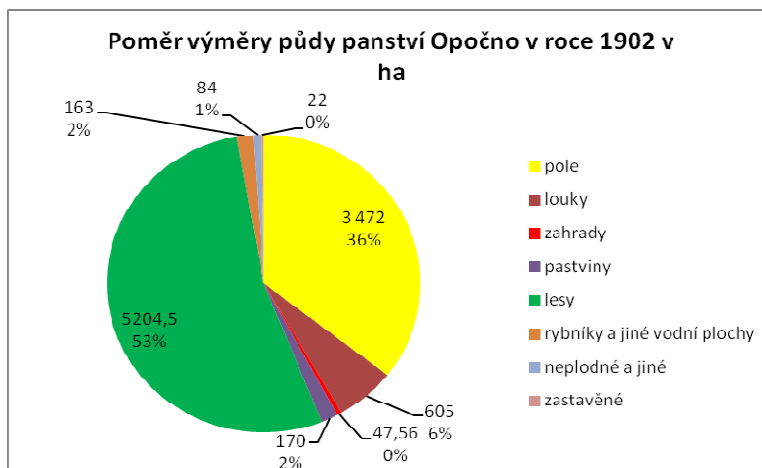
Graf č. 1 Poměr výměry půdy panství Dobříš v roce 1902

⁴⁷ Pozn.: Pachtýř je zemědělec, který má pronajatou určitou zemědělskou půdu a odvádí za ní finanční prostředky, tzv. pachtovné. Oproti klasické nájemné smlouvě je zde podstatný rozdíl, pachtýř se zavazoval pronajatou půdu zušlechťovat.

⁴⁸ Zákon č. 318/1919 Sb.

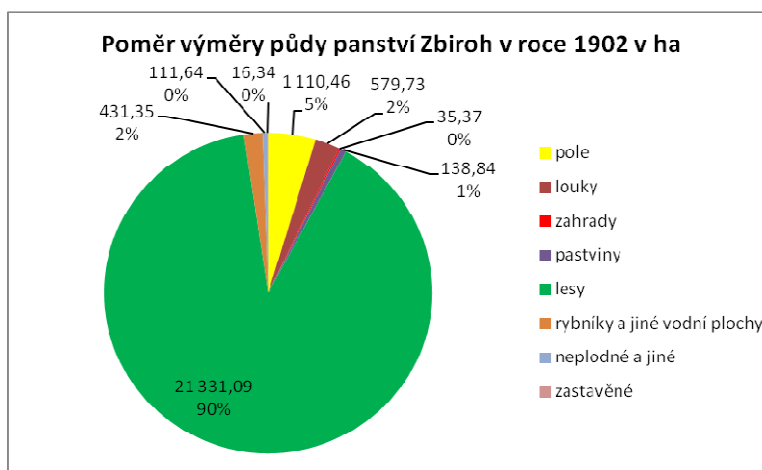
⁴⁹ Tittl Ignác, *Schematismus a statistika statků velkých a rustikálních v království českém*, přel. Springer Josef, Praha, 1902, str. 65 – 69.

Velkostatek Opočno – 9 768 ha

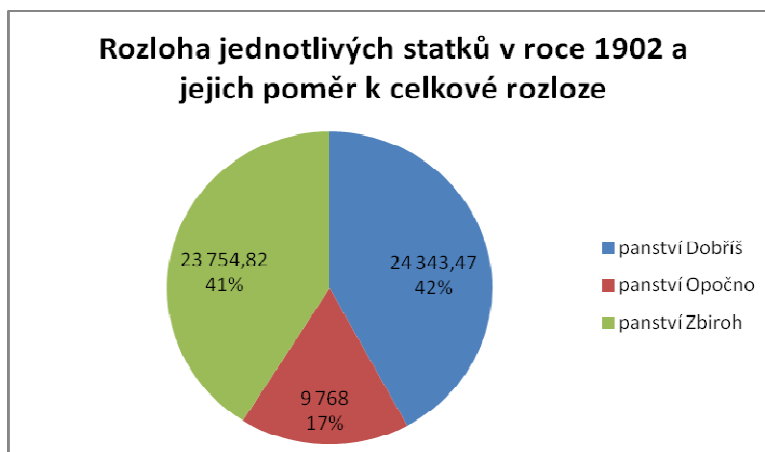
Graf č. 2 Poměr výměry půdy panství Opočno v roce 1902

Velkostatek Zbiroh – 23 754 ha

Graf č. 3 Poměr výměry půdy panství Zbiroh v roce 1902

Rozloha těchto velkostatků zůstala téměř nezměněna. Za šestnáct let se některé velkostatky nepatrně rozrostly (Opočno) a jiné zase na rozloze ztratily, ale vzhledem k tomu že se jedná pouze o maximálně 300 ha, jsou tyto rozdíly oproti budoucí pozemkové reformě zanedbatelné. Z celkové rozlohy zaujímají největší rozměry pozemky panství Dobříš (42%), následně panství Zbiroh (41%) a nejmenší rozlohu zaujímá panství Opočno (17%). (viz graf č. 4)

Graf č. 4 Poměr jednotlivých velkostatků k celkové rozloze v roce 1902

Aby mohla být pozemková reforma uskutečněna, bylo třeba uvést výměru veškerého pozemkového majetku ze dne 28. 10. 1918. Tak bylo zjištěno, že 28. října 1918 měly velkostatky rozlohu:

Velkostatek Dobříš – 24 037 ha 80

Velkostatek Opočno – 9 786 ha 47

Velkostatek Zbiroh – 23 771 ha 35

V roce 1920 byly vydány další zákony: zákon přídělový (č. 81/20), zákon náhradový (č.329/20) a zákon úvěrový (č. 166/20). Hlavním autorem návrhu přídělového zákona z 30. ledna 1920 byl agrárník Karel Viškovský, který se následně stal i předsedou Pozemkového úřadu. Přídělový zákon vymezoval zásady přidělování půdy do vlastnictví nebo pachtu, a to jednotlivcům či družstvům. V rámci tohoto zákona byly také stanoveny takzvané „zbytkové statky“ vytvářené z důvodu, že nebylo možné veškerou zabranou půdu účelně rozparcelovat a bylo tedy nutné zajistit její efektivní hospodářské využití, a proto se nepřidělovaly. Myšlenka této kontroverzní instituce byla také připisována Karlu Viškovskému a byla všeobecně odsuzována. Josef Pekař se o ní ve své knize Omyly a nebezpečí pozemkové reformy zmiňuje takto: *„Plán jejich vstupuje do zákona velmi opatrně a takřka zadními vrátky – zbytkový statek, tj. panský dvůr, při němž po rozparcelování částí nepostradatelných má zbyti tolik půdy, aby rozsáhlé stavby dvorů nebyly hospodářsky znehodnoceny, má vzniknout v první řadě směnou za půdu zabranou, tj. půdu sedláků nebo malých statkářů, která nedosahuje 150 ha a kterou uchazeč postoupí k parcelaci. Ale nevznikne-li směnou nebo není-li*

*přidělen družstvu, budiž přidělen k vytvoření odborných hospodářství jednotlivcům zvláště způsobilých k vedení větších podniků zemědělských. Myšlenka zbytkových statků nebyla plodem teorie usilující o zvýšení výroby zemědělské nebo o zlepšení agrárních poměrů v naší zemi prostředkem pozemkové reformy, vyplynula logicky ze zásadně parcelačního pojetí panské půdy, když se poznalo, že nelze rozparcelovat budovy panského dvora nebo přidělit je chalupnickému hospodářství; teprve dodatečně spolupůsobila myšlenka, aby se mohlo malému člověku dostat půdy i tam, kde není velkostatek. Naděje na získání zbytkových statků se stala mocnou vzpruhou ve straně agrární a získala reformě i ty straníky, u nichž dosud měla navrch odmítavá kritika. Nebyl to však normální selský statek střední velikosti, jenž z něj mohl očekávat prospěch, ale rozhodující bylo, že prospěch kynul kapitálově silnějším nebo společensky vlivným jedincům.*⁵⁰

Zbytkové statky se konkrétně na Colloredo-Mannsfeldských statcích projevíly tak, že v Schematismu Ignáce Tittla byly sepsány všechny dvory dohromady, většina z nich pouze jako pronajaté. Oproti tomu v Schematismu z roku 1932 od Lustiga a Světničky je pouze pár dvorů samostatných neboli „ve vlastní režii“ a ostatní jsou již psány zvlášť jako „bývalé dvory, nyní zbytkové statky“ společně s výměrou, která nepřesahuje 150 ha a jmény jejich vlastníky.

Náhradový zákon o převzetí a náhradě za majetek pozemkový z 8. dubna 1920 stanovil, že vyvlastnění má být prováděno v zásadě za náhradu a po provedeném řízení, ovšem ne vždy se tak stalo a ne vždy v té výši, jak bylo stanoveno. Prosadilo se zde také neposkytnutí náhrady určitým kategoriím, tzv. nepřátelských osob a příslušníkům bývalé vládnoucí habsbursko-lotrinské dynastie.⁵¹

K převzetí zemědělské půdy mělo dojít až v roce 1922, neboť tomu předcházelo několik kroků například určení přejímacího plánu, oznamování, které nemovitosti budou převzaty nebo zaopatřování zaměstnanců buď přidělem nemovitostí nebo náhradním zaměstnáním, peněžitým odškodněním či starobním popřípadě invalidním zaopatřením...⁵²

Celkově bylo pozemkové reformě podrobena 57 806 ha. Z této rozlohy něco odpadlo, např. dlouholetým pachtýřům, různým revírům, něco připadlo samotnému

⁵⁰ Pekař Josef, *Omyly a nebezpečí pozemkové reformy*, Praha, , str. 32.

⁵¹ Kuklík Jan, *Znárodně Československo*, Praha, 2010, str. 41.

⁵² *Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda*, Colloredo-Mannsfeldské velkostatky po světové válce, str. 125.

Pozemkovému úřadu, atd. Ze zbývajících půdy byla nějaká ze záboru propuštěna na základě paragrafů 3 a 11, kde se uvádí toto: § 3: „Ze záboru jsou vyloučeny: a) objekty právně i hospodářsky samostatné, jež neslouží hospodaření na zabraných nemovitostech; b) majetek zemský, okresní a obecní (jmění i statek), s výhradou zvláštních zákonných ustanovení o jejich úpravě. O majetku urbaniálních obcí a kuriálních komposesorátech bude rozhodnuto zvláštním zákonem.“⁵³

§ 11: „Osoby, jejichž majetek tímto zákonem se zabírá, popřípadě jejich dědicové, mají právo, aby jim byla z majetku jim zabraného přidělena majetnost nepřesahující výměry uvedené v § 2, pokud možno dle jejich volby. Osobám tímto lze propustiti ze záboru i větší výměru, hledíc k tomu, jaká jest potřeba půdy na jednotlivých místech, hledíc k její jakosti a k tomu, čeho žádá účelné hospodaření, zřetel na zemědělský průmysl, zásobování měst i jinaké zřetele všeobecného blaha. Ze záboru nesmí býti propuštěno více než 500 ha půdy (§ 2).“⁵⁴

Půda, která zůstala nadále v záboru, již majiteli nepatřila, ale byla připravena k parcelaci pro další průběh pozemkové reformy. Nedokončení pozemkové reformy pak využili za 2. světové války němečtí okupanti.⁵⁵

Samotné převzetí půdy Státním pozemkovým úřadem bylo uskutečněno v několika etapách. První etapa proběhla v letech 1922-1927, jednalo se o půdu rozlohy cca 5000 ha. V dalších letech reforma pokračovala a k roku 1932 byla celková rozloha velkostatků 29 947 ha. To znamená, že rod Colloredo-Mannsfeld přišel doposud o 30 919 ha, tedy více než o polovinu svého majetku, konkrétně o 53%. Rozloha jednotlivých velkostatků v roce 1932 byla tato:⁵⁶

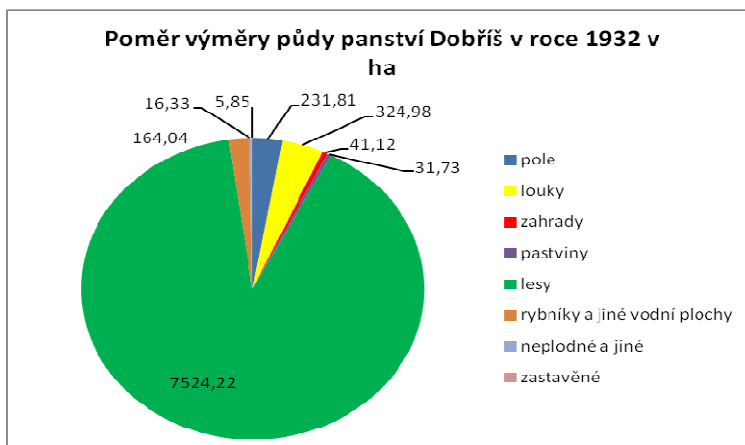
⁵³ Zákon č. 215/1919 Sb. § 3.

⁵⁴ Zákon č. 215/1919 Sb. § 11.

⁵⁵ Šůla, Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, in: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001, s. 265.

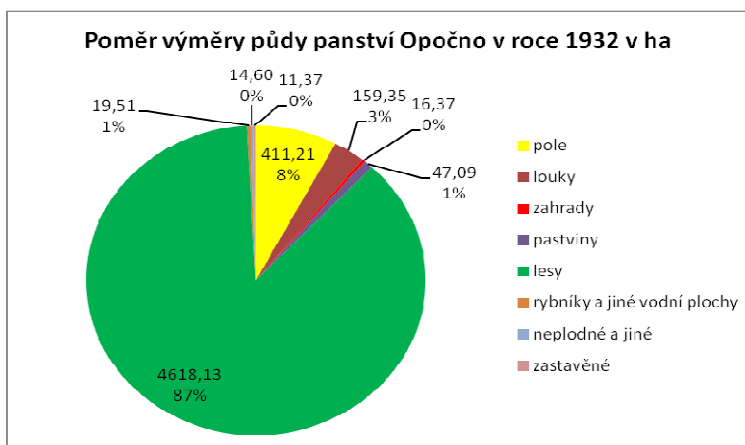
⁵⁶ Lustig R., Světnička F., *Schematismus velkostatků v Čechách*, Praha, 1932, str. 250 – 256.

Velkostatek Dobříš – 8 340 ha

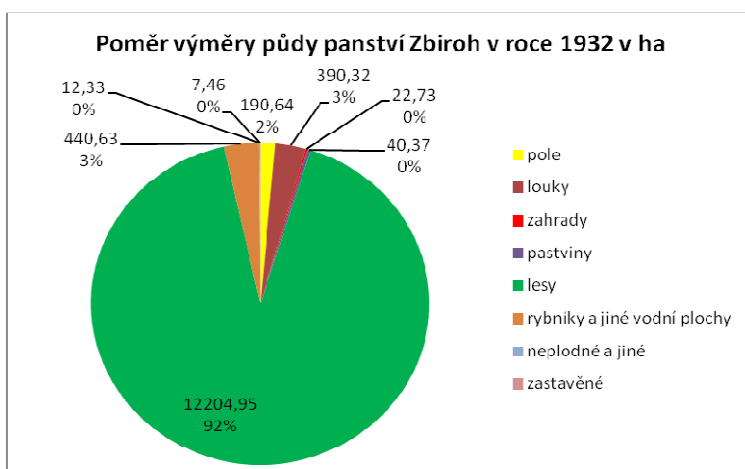
Graf č. 5 Poměr výměry půdy panství Dobříš v roce 1932

Velkostatek Opočno – 5 297 ha

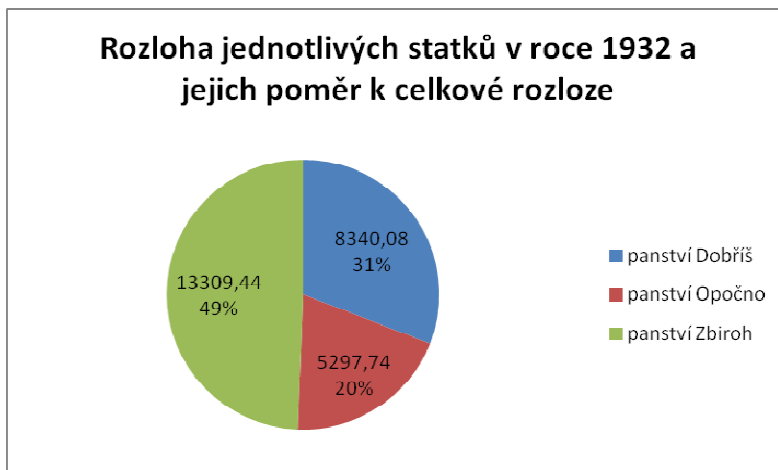
Graf č. 6 Poměr výměry půdy panství Opočno v roce 1932

Velkostatek Zbiroh – 13 309 ha

Graf č. 7 Poměr výměry půdy panství Zbiroh v roce 1932

Poměry jednotlivých panství na celkové rozloze se po pozemkové reformě značně změnily. Největší rozlohu zaujímal nyní panství Zbiroh (49%), následuje panství Dobříš (31%) a nejmenší rozloha zůstává panství Opočno (20%). (viz graf. č. 8)

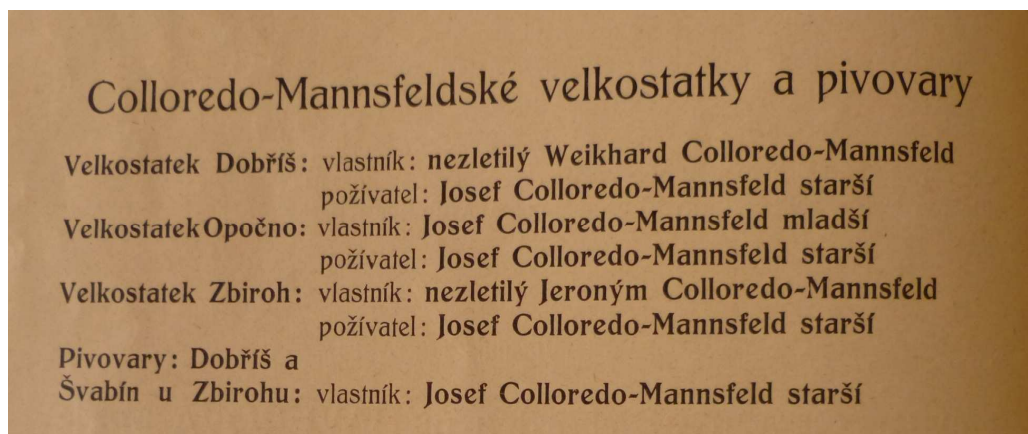

Graf č. 8 Poměr jednotlivých velkostatků k celkové rozloze v roce 1932

Zákonem ze dne 3. července 1924 byly zrušeny rodinné fideikomisy a držitelům svěřenství, čekatelům a opatrovníkům potomstva se ponechalo, aby dohodou upravili poměry uvolněného svěřeneckého jmění. K této dohodě došlo v roce 1925, a tak se vlastníkem opočenského velkostatku stal Josef Colloredo-Mannsfeld mladší, synovec Josefa C-M. Doživotní užívací právo však zůstalo dosavadnímu uživateli velkostatků – Josefovi C-M staršímu, to znamená, že ve správě uvolněného majetku se nic nezměnilo. Zrušení fideikomisu vyvolalo aktuální zrušení fideikomisní substituce na velkostatku zbirožském a dobříšském, to vedlo k úpravám vlastnických poměrů podobně jako na Opočně. V roce 1930 daroval Josef C-M velkostatek Dobříš svému synovi Weikhardovi, velkostatek Zbiroh synovi Jeronýmovi a opět si pro sebe vyhradil doživotní užívání. Tyto převody způsobily především mnoho práce, neboť bylo nezbytné provést odhad velkostatků za účelem jednání o vyměření darovací daně a knihovní převod z desek zemských do knih pozemkových u okresního soudu v Dobříši, Zbirohu, Hořovicích a Rokycanech. Vše bylo dokončeno roku 1936 – knihovní převod byl proveden a darovací daň vyměřena.⁵⁷

⁵⁷ *Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda*, Colloredo-Mannsfeldské velkostatky po světové válce, str. 131.

Avšak již v roce 1932 je uváděn v Schematismu velkostatků v Čechách u velkostatku Dobříš vlastníkem nezletilý Weikhard Colloredo-Mannsfeld, u velkostatku Opočno vlastníkem Josef Colloredo-Mannsfeld mladší a u velkostatku Zbiroh vlastníkem nezletilý Jeroným Colloredo-Mannsfeld. U všech tří velkostatků je za poživatele uváděn Josef Colloredo-Mannsfeld starší, dále uváděn jako vlastník dvou pivovarů, a to v Dobříši a Švabína u Zbirohu. (viz obr.)⁵⁸

Obrázek č. 1 – Záznam v knize Schematismus velkostatků v Čechách

Velkostatky poznamenala i chystaná dávka z majetku jako daň přímá jednou pro vždy. Prvním krokem bylo nařízení okolkování bankovek a soupis jmění za účelem uložení majetkové dávky. Toho se ujal ministr financí Rašín a nařízení provedl na základě zákona č. 84/1919 Sb. z. a n. Dne 26. 2. 1919 byly zcela uzavřeny státní hranice a samotné okolkování bankovek bylo provedeno ve dnech 3. – 9. března 1919 u sběren zřízených při peněžních ústavech a na místo rakousko-uherské koruny byla zavedena koruna československá v poměru 1:1. Úředníci velkostatků se účastnili po celý týden prací u místních sběren.

Byla okolkována polovina předložených hotovostí. Okolkovaná hotovost zůstala v oběhu. Druhá polovina byla zadržena jako nucená státní půjčka. Byly vydány vkladní listy, tedy vládní dluhopisy, které zněly na jméno a byly nepřevoditelné. Tímto způsobem bylo staženo z oběhu asi 34 % oběživa. Současně s tím byl pořízen soupis veškerého movitého a nemovitého majetku, cenných papírů a vkladů. Tento soupis byl podkladem pro dávku z majetku a z přírůstku majetku. Úkolem tohoto

⁵⁸ Lustig R., Světnička F., *Schematismus velkostatků v Čechách*, Praha, 1932, str. 250.

opatření bylo eliminovat aktiva a majetek, který byl inflačního původu. Dávky byly výrazně progresivní a měly za úkol odčerpat finanční bezhotovostní kupní sílu a zdanit válečné zbohatlíky.⁵⁹

V letech 1919 – 1920 byly sepisovány válečné půjčky, pokladniční poukázky bývalé rakousko-uherské banky, peněžní vklady a podíly, cenné papíry, mincované a nemincované zlato, stříbro, zlaté a stříbrné mince, cizozemské papírové peníze, pojistky na kapitály, důchody a zásoby zboží, jmění movité, neknihovní pohledávky, také nemovitosti, práva s nimi spojenými nebo na nich váznoucí a pohledávky hypotekární. Tak byl vytvořen seznam všech důležitějších kategorií majetkových k datu 1. 3. 1919 tvořící jeden z hlavních technických základů pro vyměření dávky z majetku a přírůstku na majetku realizovaných zákonem č. 309/1920 Sb. z. a n.⁶⁰

Dávka z majetku měla splnit dva účely:⁶¹

- 1) Předpoklad pro nápravu měny = hospodářskopolitický – toho mělo být dosaženo jednorázovou dávkou z majetku vyměřenou nižším procentem z čistého jmění ze dne 1. 3. 1919
- 2) Spravedlivější rozdělení majetku a napravení křivd v rozvrstvení majetku způsobené válkou = sociálněpolitický – zde byla realizace plánována jednorázovou dávkou z přírůstku na majetku, vyměřená vyšším procentem z rozdílu jmění před a po válečném.

Poválečná cena zemědělských statků byla stanovena podle Brdlíkových tabulek, a to pak průměrnou přírůžkou 75% k ceně předválečné. Oceňování lesů bylo zajištěno až s výnosem ministerstva financí ze dne 17. 3. 1923, které spočívalo v tom, že cena k 1. 3. 1919 byla určena přírůžkou 117% k hodnotě lesa k 1. 1. 1914. Proti tomu vystupuje Svaz československých velkostatkářů a zasílá na ministerstvo financí memorandum, avšak marně.

Následovalo postupné zvedání daní ve snaze vyrovnat poválečnou krizi. Ke zlepšení došlo až v roce 1927, kdy berní reforma přinesla jistou úlevu v podobě snížení důchodové daně o 40%. Bohužel světová hospodářská krize a nové závody

⁵⁹ Československá měnová reforma (1919) – Wikipedie [online] 3. 7. 2011 [cit. 2012-06-05]. Dostupné z <[http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensk%C3%A1_m%C4%9Bnov%C3%A1_reforma_\(1919\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensk%C3%A1_m%C4%9Bnov%C3%A1_reforma_(1919))>

⁶⁰ *Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda*, Colloredo-Mannsfeldské velkostatky po světové válce, str. 132.

⁶¹ Tamtéž, str. 132.

ve zbrojení vyvolaly nový berní tlak, a tak nakonec důchodová daň stoupla ještě na větší částku než před reformou.⁶²

Ještě je třeba zmínit personální záležitosti velkostatků. Těsně před válkou 31. 1. 1914 byl vydán zákon, který upravoval úřednickou kategorii, a to omezením jen na hospodářské úředníky. Nicméně vždy bylo dbáno, aby každý zaměstnanec velkostatku byl vždy odměňován přiměřeně významu zastávané služební funkce a jeho pracovní výkonnosti. Postupně s prováděním pozemkové reformy zaměstnanců ubývalo a změněné hospodářské poměry si vynutily novou organizaci správy velkostatků. Před první světovou válkou ředitelství velkostatků nebyla příliš odlišná od někdejších vrchnostenských úřadů, což bylo patrné především v nadměrném počtu služebních míst. Ředitelství bylo úřadem s řadou oddělení, která si předávala spisy především psané ručně, velkostatek měl povětšinou k dispozici pouze jeden psací stroj.⁶³

Po přebudování správy velkostatků došlo k významné redukci orgánů administrativy z 11 na 5, a to: místo lesmistra, tajemníka, účetního a lesního geometra s několika pomocnými silami pro práce účetní a korespondenci. Zlepšilo se i vybavení – kanceláře byly vybaveny dostatečným počtem psacích a počítačích strojů. Skončila tak doba vrchnostenských úředníků, kteří na velkostatech žili po celé generace, žádání byli plně výkonní úředníci, kteří dokázali samostatně myslet, byli obchodně zdatní, vzdělaní.⁶⁴

Tyto změny neskrytě podporoval hrabě Jeroným, bratr Josefa, který ve své funkci ředitele Colloredo-Mannsfeldských statků plně usiloval o reorganizaci správy. Na velkostatky se navrátil po skončení války a ve svých 48 letech se ujal úkolu spolupráce na správě velkostatků. Nejprve zastával úřad ředitele velkostatku Zbiroha a koncem roku 1922 odstupuje, aby se ujal vrchní správy všech velkostatků. Důvodem bylo, že předválečný stav spravování velkostatků samostatně, kdy každý velkostatek měl své ředitelství a jediným pojítkem byl společný právní zástupce a ústřední pokladna, byl nevyhovující. Roku 1924 zřizuje Jeroným formálně ústřední ředitelství.⁶⁵

⁶² Tamtéž, str. 133.

⁶³ Tamtéž, str. 136.

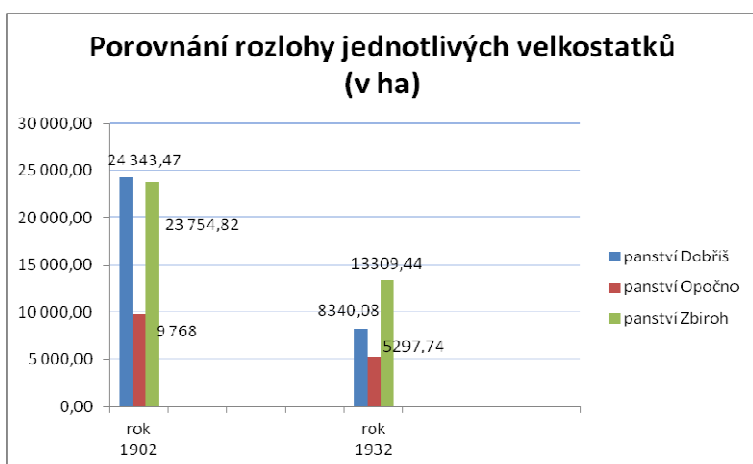
⁶⁴ Tamtéž, str. 136.

⁶⁵ Tamtéž, str. 137.

Když tedy srovnáme rozlohu velkostatků před pozemkovou reformou a po ní, tak výsledky ukazují, že Colloredo-Mannsfeldové přišli o pozemky velikosti téměř 30 tisíc hektarů: (viz. graf č. 9 a 10)

Tabulka č. 1 Srovnání celkové rozlohy velkostatků v roce 1902 a 1932

Tabulka č. 2 Srovnání rozlohy jednotlivých velkostatků v roce 1902 a 1932

	rok 1902	rok 1932	rozdíl		pozemková reforma			
			v číslech	v %	podrobena	odpadlo	prouštěno ze záboru	ponecháno v záboru
panství Dobříš	24 343,47	8 340,08	-16 003	-66%	24 037,8042	15 697	4 115	4 225
panství Opočno	9 768	5 297,74	-4 470	-46%	10 014,34	4 716,6	4 643	655
panství Zbiroh	23 754,82	13 309,44	-10 445	-44%	23 755,98	10 458,22	10 068	3 241
celková rozloha panství	57 866,26	26 947,26	-30 919	-53%	57 808,1242	30 871,82	18 826	8 121

Tabulka č. 3 Srovnání rozlohy velkostatků v roce 1902 a 1932

		<u>rok 1902</u>	<u>rok 1932</u>	<u>rozdíl</u>	
				<i>v číslech</i>	<i>v %</i>
panství Dobříš:	rozloha celkem (ha)	24 343,47	8340,08	-16003	-66%
	pole	3 747,98	231,81	-3516	-94%
	louky	969,91	324,98	-645	-66%
	zahřady	38,69	41,12	2	6%
	pastviny	482,07	31,73	-450	-93%
	lesy	18 464,87	7524,22	-10941	-59%
	rybníky a jiné vodní plochy	319,11	164,04	-155	-49%
	neplodné a jiné	299,66	16,33	-283	-95%
	zastavěné	21,15	5,85	-15	-72%
	počet domů	404	543,00	139	26%
	počet obyvatel	3574	3627,00	53	1%

Tabulka č. 4 Panství Dobříš v roce 1902 a 1932

		<u>rok 1902</u>	<u>rok 1932</u>	<u>rozdíl</u>	
				<i>v číslech</i>	<i>v %</i>
panství Opočno:	rozloha celkem (ha)	9 768	5297,74	-4470	-46%
	pole	3 472	411,21	-3061	-88%
	louky	605	159,35	-446	-74%
	zahřady	47,56	16,37	-31	-66%
	pastviny	170	47,09	-123	-72%
	lesy	5204,5	4618,13	-586	-11%
	rybníky a jiné vodní plochy	163	19,51	-143	-88%
	neplodné a jiné	84	14,60	-69	-83%
	zastavěné	22	11,37	-11	-48%
	počet domů	275	471,00	196	42%
	počet obyvatel	2262	2380,00	118	5%

Tabulka č. 5 Panství Opočno v roce 1902 a 1932

		<u>rok 1902</u>	<u>rok 1932</u>	<u>rozdíl</u>	
				<i>v číslech</i>	<i>v %</i>
panství Zbiroh	rozloha celkem (ha)	23 754,82	13309,44	-10445	-44%
	pole	1 110,46	190,64	-920	-83%
	louky	579,73	390,32	-189	-33%
	zahřady	35,37	22,73	-13	-36%
	pastviny	138,84	40,37	-98,4671	-71%
	lesy	21 331,09	12204,95	-9126,137	-43%
	rybníky a jiné vodní plochy	431,35	440,63	9,2773	2%
	neplodné a jiné	111,64	12,33	-99,3089	-89%
	zastavěné	16,34	7,46	-8,8757	-54%
	počet domů	207	296,00	89	30%
	počet obyvatel	1736	1542,00	-194	-11%

Tabulka č. 6 Panství Zbiroh v roce 1902 a 1932

5 Přírodní podmínky velkostatků a hospodářství

po reformě

Lesnímu hospodářství byla přidělena celková plocha 25 382 ha rozdělena mezi velkostatky takto:

Opočno	4 878, 23 ha
Dobříš	7 924, 4 ha
Zbiroh	12 580, 15 ha

Lesní hospodářství tvoří u každého z těchto velkostatků správní celek v čele s lesmistrem, který je současně i administrátorem velkostatku. Každý velkostatek má také svoji vlastní zařizovací lesní kancelář.⁶⁶

5.1 Opočno⁶⁷

Opočenské lesy jsou rozděleny na čtyři revíry: revír Obora-Mochov (výměra 46 ha), revír Bolehošť-Ledce (1462 ha), revír Halín-Skalka (953 ha) a revír Sedloňov- Trčkov (1975 ha).

Ve středních polohách velkostatků tvoří hlavní horninu opuka, podle které mimo jiné má také Opočno svůj název. Rozmezí nadmořské výšky je poněkud rozmanité, nejvyšší bod je Vrchmezí s výškou 1083 m. n. m. a nejnižší místo je v poloze 250 m. n. m. u Mochova. Velkostatek se nachází v Orlických horách a protékají zde řeky Dědina a Orlice. Protože se zde střetává jak mírné, tak horské podnebí, jsou zde značné rozdíly mezi průměrnými teplotami. Průměrné roční teploty v horských oblastech jsou kolem 3°C a v oblastech s mírným podnebím 8,4°C.

Dřeviny jsou zde jak jehličnaté, tak i listnaté. Jsou zde velmi dobré podmínky pro pěstování smrku, který představuje také hlavní lesní dřevinu. Po smrku je zde nejrozšířenější pěstování jedle, která velmi dobře udržuje produktivitu půdy, a dále borovice obecné. Z listnatých stromů se nejčastěji vyskytuje dub, a to jak letní tak zimní, dále buk a v nížinách i jasan. Josef Colloredo-Mannsfeld zde nechal vysázet topol kanadský, který byl k vidění především v alejích.

Opočenské lesy jsou rozděleny na čtyři hospodářské třídy:

⁶⁶ *Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda*, Colloredo-Mannsfeldské velkostatky po světové válce, str. 148.

⁶⁷ Tamtéž, str. 148-157.

- A. Tuto skupinu tvoří největší část velkostatků „obhospodařovaných jako les vysoký ve stoleté době obmýtní⁶⁸ s jednoročním pasečným klidem.“ Má rozlohu celkem 426,1 ha a její účel je vypěstovat co nejvíce kvalitního dřeva.
- B. Zde se nachází nejvyšší polohy Orlických hor, jedná se o lesy obhospodařované stejně jako u třídy A, však se zvláštním důrazem na udržení lesů v těchto podmínkách. Jejich celková plocha je 191,58 ha.
- C. Tvoří ji listnaté porosty v nížině Mochovské s ohledem na lesní estetiku a honitbu. Vyskytují se zde i vzácné přírodní rezervace. Celková rozloha lesů je 84,49 ha.
- D. V této třídě nalezneme zbylé dřeviny polesí mochovského, které jsou obhospodařovány ve 30leté době obmýtní na ploše 53,05 ha.

5.2 Dobříš⁶⁹

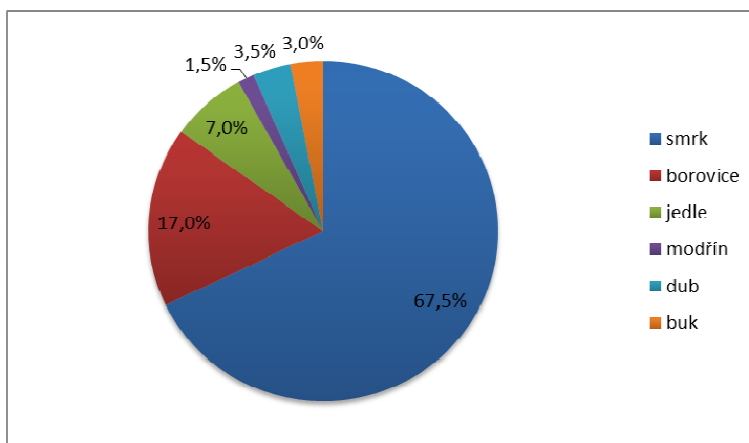
Dobříšský velkostatek je tvořen třemi revíry: Chouzavá (2 615 ha), Mannsfeld (2 786 ha), Svatá Anna (2 625 ha). Nesmíme zapomenout ani na oblast Chotobuš, která sice leží mimo tento hlavní komplex revírů, avšak přiléhá k zámeckému parku a je součástí velkostatku.

Velkostatek se nachází v oblasti Brdských hřebenů. Rozdíl nadmořských výšek není tak markantní, jako tomu bylo u Opočna: nejvyšší bod se nachází na vrcholku Baba v revíru Svaté Anny s výškou 659 m. n. m. a nejnižší bod je 333 m. n. m. tam, kde Voznický potok opouští Chouzavou (nebereme-li v úvahu Chotobuš s 331 m. n. m.). Srážky jsou na jaře velice nepravidelné, oproti tomu nejstálější počasí je na podzim.

Ve 20. letech bylo bekyní mniškou zničeno 2581,62 ha lesa, což bylo přibližně 39% celkové olesněné plochy. Tato katastrofa velmi poznamenala lesnictví velkostatků. I zde, stejně jako na Opočně, je nejrozšířenějším jehličnanem smrk (74% všech vysázených stromů), dále borovice (16%), dub (4,5%), buk (3%), jedle (2%), modřín (0,5%). (viz graf č. 11)

⁶⁸ Pozn.: plánovaná produkční doba v hospodářských lesích. Dána trvalostí a vyrovnaností produkce dřeva potřebných rozměrů, kvality, odpovídající technické a hospodářské upotřebitelnosti. Stanoví se podle hospodářských souborů lesních

⁶⁹ *Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda*, Colloredo-Mannsfeldské velkostatky po světové válce, str. 157-163.

Graf č. 9 Poměr stromů v dobříšských lesích

Byly zde vysazovány i některé podružnější stromy jako bříza, olše či habr. Z okrasných důvodů sem byly přivezeny i cizokrajné dřeviny jako douglasky, weymutovky či americký dub v revíru Mannsfeld nebo dub červený, dub bahenní či borovice černá v revíru Chouzavá. Nachází se zde i několik památných stromů.

Velkostatek Dobříš můžeme rozdělit na dvě hospodářské třídy:

- A. Lesy s obmýtní dobou 80 let – Chouzavá, Mannsfeld + Chotobuř
- B. Lesy s obmýtní dobou 100 let – Sv. Anna.

Pro těžbu byly velmi důležité borovice, buk a dub. Z tohoto důvodu byl kladen veliký důraz i na řádné udržování lesních komunikací, které byly velice poškozeny enormním vývozem dříví během mniškovské kalamity a poté byla nutná jejich rekonstrukce.

5.3 Zbiroh⁷⁰

Zbirožské lesy jsou největší ze všech colloredo-mannsfeldských lesů. Tvoří je dva hlavní souvislé komplexy:

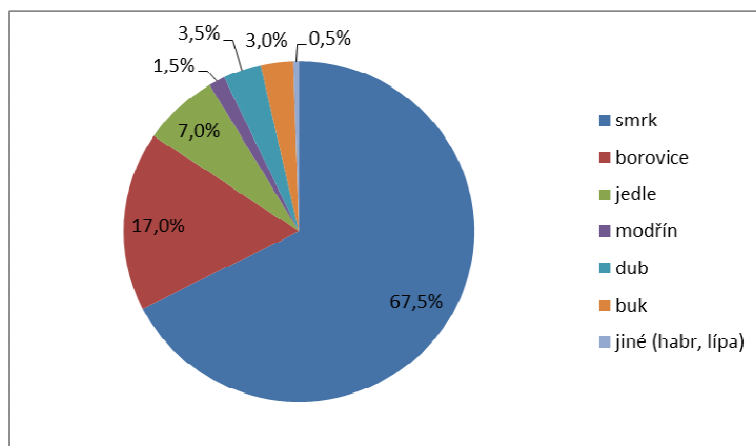
1. Zbiroh (1462,44 ha), Lhota (2488,95 ha), Holoubkov (2969,07 ha), Olešná (1374,48 ha)
2. Obiš (2044,82 ha), Jablečko-Vlastec (2340,48 ha)

Nejvyšší bod tvoří vrch Brno v revíru lhoteckém s výškou 745 m. n. m., nejnižší naopak místo, kde zbirožský potok opouští území velkostatku 300 m. n. m. Velkostatkem protéká řeka Berounka. Zbirožské lesy velice poznamenaly kalamity

⁷⁰ Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda, Colloredo-Mannsfeldské velkostatky po světové válce, str. 163-168.

v letech 1920 – 23 způsobené bekyní mniškou a větrnými smrštěmi, kdy bylo zničeno 2750 ha lesů revírů Zbiroha, Lhoty a Olešné.

Na zbirožském velkostatku je podíl jednotlivých stromů podobný jako na dobříšském, a to takto: smrk (67,5%), dále borovice (17%), jedle (7%), dub (3,5%), buk (3%), modřín (1,5%) a jiné stromy jako například habr a lípa (0,5%) (viz graf č. 10)

Graf č. 10 Poměr stromů ve zbirožských lesích

Zbirožský velkostatek rozdělujeme na tři hospodářské celky:

- A. Jablečno-Vestec a Obíš s obmýtní dobou 100 let a rozlohou 4385,20 ha
- B. Holoubkov s obmýtní dobou 90 let o rozloze 2869,07 ha
- C. Zbiroh, Lhota, Olešná taktéž s obmýtní dobou 90 let a rozlohou 5325,87 ha.

6 Colloredo-Mannsfeldové za 2. světové války

Postoj příslušníků rodu Colloredo-Mannsfeld za druhé světové války zůstává dodnes poněkud sporný. Na jedné straně jsou považováni za nepřátele Říše, kterým Němci zkonfiskovali celý majetek, na straně druhé jsou to zrádci a kolaboranti, jimž majetek zkonfiskovali komunisté. V následujících kapitolách se pokusíme obě hlediska shrnout.

Po překonání důsledků první pozemkové reformy se Colloredo-Mannsfeldové poměrně sžili s českým prostředím, prohlašovali se za české vlastence. Také i nadále udržovali vztah s příbuznými v Rakousku, kde Jeroným starší vlastnil lesní statek ve Štýrsku. Koncem 30. let měl tento statek přejít do rukou Josefa, Jeronýmova nejstaršího syna. Ten však byl v březnu po anšlusu Rakouska Německem zatčen pro své protinacistické chování a vypovězen do Československa. Převod statku se tak neuskutečnil, protože „*Josef nebyl hoděn být velkostatkářem v německé říši*“.⁷¹

Pozemková reforma byla nejspíš i jedním ze dvou důvodů, proč se Josef starší odstěhoval do Francie. Tím druhým důvodem byl sňatek s francouzskou šlechticnou. Správa všech tří velkostatků tak přechází na bratra Jeronýma.

V roce 1925 totiž došlo k majetkovému vypořádání v rámci rodiny, co se Opočna týče. Josef st. si ponechal šperky, různé hotovosti a sbírku obrazů, synovci Josefovi ml. měly připadnout nemovitosti a zbytek inventáře opočenského velkostatku. Josef ml. tedy získal vlastnické právo, zatímco právo užívání a požívání výtěžků z velkostatku jeho strýci. V době nepřítomnosti Josefa st. byl jeho zástupcem mladší bratr Jeroným, který měl generální plnou moc. Rozložení majetkových a správních práv bylo v té době praktické – Josef ml. byl tehdy ještě nedospělý a navíc byl finančně zajištěn majetkem svého otce, Jeronýma, který měl ve správě velkostatky Dobříš a Zbiroh.⁷² I u těchto dvou velkostatků došlo k majetkovému vyrovnání, a to v roce 1930, kdy Josef Colloredo-Mannsfeld starší daroval Dobříš synovci Weikhardovi a Zbiroh synovci Jeronýmovi. Vše bylo dokončeno v roce 1936, kdy byl proveden knihovní převod a vyměřena darovací

⁷¹ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století*. In: Hazdra, Z., Horčíčka, V., Županič, J. *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011, str. 230.

⁷² Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 265.

daň. Tyto majetkové vztahy hrály později důležitou roli při zavedení nucené správy německými úřady.

17. září 1938 se na Pražský hrad dostavila dvanáctičlenná delegace tvořená zástupci starých rodů, které se považovaly za české. Jménem svým, některých příbuzných i řady dalších rodů deklarovali svůj postoj k celistvosti státu a věrnost zemi ve vrcholném stupni ohrožení. Přednesli text prohlášení české šlechty adresovaný prezidentovi Edvardu Benešovi. Prohlášení vzešlo z popudu Zdeňka Radslava Kinského, autorem byl Karel VI. Schwarzenberg a přečetl jej František Kinský.⁷³ Pod tímto prohlášením byl podepsán i Weikhard Colloredo-Mannsfeld. V textu mimo jiné stojí: *„Věrnost k českému státu, který naši předkové pomáhali budovati a po tisíc let udržeti, je pro nás povinností tak samozřejmou, že jsme se rozmýšleli ji výslovně zdůrazniti. Považujeme za svou povinnost uchovati dědictví svých otců. Země koruny české byly pohromadě tolik věků a přetrvaly spolu tolik bouří, že doufáme v přežití i těchto časů nepokoje a násilí.“*⁷⁴

O čtyři měsíce později, již po Benešově abdikaci a nástupu Emila Háchy do prezidentského úřadu, se v úterý 24. ledna 1939 dostavila k audienci na Pražský hrad opět delegace české šlechty, aby prostřednictvím Františka Kinského znovu vyslovila vůli plnit všechny své povinnosti. Toto „Prohlášení české a moravské šlechty“, které sepsal František Schwarzenberg, bylo v písemné formě prezidentovi zasláno v září 1939. Obsahem byl tento dokument rozsáhlejší než prohlášení vydané o rok dříve. Zástupci české šlechty zde dali jasně najevo svůj příklon k českému národu a jeho jazyku.⁷⁵ *„Tato šlechta, původem a jazykem česká, tvořila panující nebo politickou vrstvu Českého státu před vznikem domu Rakouského i dlouho potom. Rody, které sdílely po století osudy českého národa a neodcizily se nikdy svému kmeni, musí i dnes býti počítány k národu, jehož krev v jejich žilách koluje... Vedle této ryze domácí šlechty přistěhovalo se průběhem dějin a usadilo se na území českého státu mnoho rodin původu cizího, nikoli však pouze německého. Tyto rodiny, jimž příslušelo místo na sněmu, jehož jednání se účastnily, a jimž příslušela i vrchnostenská moc, která je spojovala stálým správním stykem*

⁷³ Hazdra, Z. *Ve znamení tří deklarácí*. Dějiny a současnost, leden 2009, roč. 31, č. 1, s. 26 – 29.

⁷⁴ *Prohlášení členů starých rodů vzhledem k nedotknutelnosti území Českého státu (1938)*, [online] Poslední revize 4. 4. 20006 [cit. 2012-06-05]. Dostupné z: < http://www.pozitivni-noviny.cz/IMAGES-1/slechtictvi/Prohlaseni_slechty1.jpg>

⁷⁵ Hazdra, Z. *Ve znamení tří deklarácí*. Dějiny a současnost, leden 2009, roč. 31, č. 1, s. 26 – 29.

*s lidem, splynuly v krajích českého jazyka s národem tak, že jejich různý původ nemůže ničeho změnit na jejich nepopiratelné příslušnosti k české národní pospolitosti.*⁷⁶ Pod tímto prohlášením již bylo podepsáno přes 70 zástupců české šlechty včetně Jeronýma Colloredo-Mannsfelda staršího a jeho tří synů Josefa, Weikharda a Jeronýma mladšího. Právě tato dvě prohlášení hrají jednu z hlavních rolí, při pozdější obhajobě Colloredo-Mannsfeldů ve věci restituce jejich majetku po skončení druhé světové války.

Významnou částí německé politiky se stala perzekuce českému národu věrných aristokratů, která měla ostatní příslušníky české elity zastrašit. Podle názorů nacistů československá vláda provedla pozemkovou reformu v neprospěch německé menšiny. To se však mělo změnit. V červenci 1939 se protektor vyslovil pro pozemkovou politiku ve prospěch dalekosáhlého poněmčení. V období vlády protektora Konstantina von Neuratha byla však prozatím postihována jen přímá odbojová činnost jednotlivých šlechticů (například Adolf Schwarzenberg a Maxmilián Lobkowicz), jinak ve vztahu ke šlechtě v Protektorátu byl von Neurath poměrně shovívavý, což mu bylo z nacistických okruhů také velmi vytýkáno.⁷⁷ Tuto osidlovací politiku měl organizovat Pozemkový úřad v Praze pod vedením SS. V úřadu protektora byl dne 2. 10. 1940 vypracován dokument o převádění české půdy do německých rukou.⁷⁸

Ke změně došlo po nástupu Reinharda Heydricha do úřadu zastupujícího říšského protektora. V zájmu upevnění nacistické moci v Protektorátu plánoval ztrestat právě signatáře prohlášení české šlechty, obzvlášť toho ze září 1939. Postih české šlechty, a zvláště signatářů prohlášení, se okupantům mohl jevit z úředního hlediska velmi jednoduchý i proto, že seznam protinacisticky smýšlejících šlechticů byl jeho součástí. Heydrich v této souvislosti prohlásil: „*Musíme rychle získat velké množství půdy pro kolonizační účely. Zkonfiskujeme-li velký počet zemědělských závodů malé výměry, nezískáme příliš mnoho půdy, ale vytvoříme si příliš mnoho radikální opozice mezi zemědělci. Proto bude lepší zkonfiskovat malý počet závodů*

⁷⁶ *Prohlášení české a moravské šlechty v září 1939*, [online] Poslední revize 4. 4. 2006 [cit. 2012-06-05]. Dostupné z: <http://www.pozitivni-noviny.cz/IMAGES-1/slechtictvi/Prohlasi_slechty2a.jpg>

⁷⁷ Hořejš, M. *Šlechta a nacistická pozemková politika v českých zemích*. In: Hazdra, Z., Horčíčka, V., Županič, J. *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011. str. 180-183.

⁷⁸ Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 276.

*velké výměry, neboť tak získáme mnoho půdy a několik šlechticů nevytvoří žádnou opozici.*⁷⁹

Zvláštním rozhodnutím R. Heydricha z roku 1942 přešly pod nucenou správu zemědělské a lesnické podniky několika rodin české šlechty, jejichž příslušníci stáli za Prohlášením členů starých rodů vzhledem k nedotknutelnosti území českého státu ze dne 17. září 1938. To postihlo rodinné majetky 28 příslušníků českých šlechtických rodů. Nacisté přitom postupovali různě: na některé majetky byla uvalena nucená správa, v jiných případech došlo k jejich vyvlastnění. Dr. Jan Lobkowicz předložil po skončení války ministru zahraničí bilanci celkové pozemkové újmy signatářů. (viz Přílohy tab. č. 8) K odnětí majetku došlo ve třech stupních:

- 1) konfiskace ve prospěch Říše (32 880 ha),
- 2) prodej skutečně nuceným správcem (4 900 ha),
- 3) uvalení nucených správ (57 840 ha ve vlně první, 2 340 ha ve vlně druhé).

Celkově podle Lobkowicze česká šlechta přišla o 104 060 ha své půdy. Za velkostatky zabavené ve prospěch Třetí říše i prostřednictvím nucených správců se majitelé nedočkali žádné finanční náhrady. Z majetků, na něž byla uvalena nucená správa na základě vládního nařízení č. 87/1939, dostávali v některých případech různě vysoké apanáže, někteří však vůbec nic a většinou byli vlastníci ze svých majetků odstraněni; zúčtování, které prikazuje vládní nařízení č. 87/1939, se neprovádělo vůbec.⁸⁰ Postižené rodiny byly ekonomicky zruinovány a do budoucna nepředstavovaly pro německé plány budoucí kolonizace českých zemí žádné nebezpečí. Jejich vliv byl ztracen a jejich majetek měl být přidělen příslušníkům německého národa.⁸¹

Nejen tímto prohlášením se dostali Colloredo-Mannsfeldové do pozornosti Němců. Velkou roli zde sehrál i pobyt jejich strýce ve Francii, která byla s Německem ve válečném stavu. Jejich rakouský příbuzný, hrabě Rudolf, byl

⁷⁹ Dufek, P. *Restituce šlechtických velkostatků v Čechách po druhé světové válce*. In: Hazdra, Z., Horčíčka, V., Županič, J. *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011, str. 325.

⁸⁰ Hořejš, M. *Šlechta a nacistická pozemková politika v českých zemích*. Praha, 2011. str. 186-187.

⁸¹ Županič, Jan. *Rezistence a perzekuce. Rod Colloredo-Mannsfeldů za druhé světové války*. In: Pejčoch, I., Plachý, J. a kol. *Okupace, kolaborace, retribuice*. Praha: Vojenský historický ústav, 2010. str. 102-103.

dokonce jako nacistický odpůrce vězněn v Buchenwaldu a rovněž mu byl zkonfiskován celý majetek.⁸²

Nesmíme opomenout ani rasové „nedostatky“ matky bratrů – Berty Kolowrat-Krakowské, která byla poloviční židovka. Pocházela z manželství hraběte Leopolda Kolowrata-Krakowského se svobodnou paní Nadine von Huppmann-Valbella. Právě rodiče Nadine pocházeli ze židovských rodin. Její otec Josef začínal jako prodejce tabákových výrobků studentům a později založil továrnu na cigaretový papír a následně zbohatl. Byl povýšen do šlechtického stavu v Itálii s titulem „baron Huppmann di Valbella“, dědičným pro prvorozeného syna. Titul byl později rozšířen na všechny členy rodu. Josef se oženil s Katrin Seemanovou, ovdovělou Friedbergovou, někdejší milenkou ruského cara Mikuláše I. Berta byla tudíž podle norimberských zákonů židovskou míšenkou a její matka Nadine židovkou. Nadine zemřela 1942 v Mnichově.⁸³

Bertě nepomohl ani její rasový skandál s americkým koncertním zpěvákem Ronaldem Hayesem, který byl černé pleti. Ke zděšení rodiny a přátel nezůstalo jen u milostného vzplanutí. Opustila manžela, své čtyři syny a rozhodla se doprovázet Hayese na koncertním turné po Evropě. Za nějaký čas se jim narodila dcera, avšak Hayese Bertu opustil. Ta se však do Čech již nevrátila a zůstala s dcerou ve Francii.⁸⁴ I přesto se však Jeroným rozhodl ekonomicky zajistit nejen ji, ale i její dceru Marii Dolores a právě ve Francii jí zakoupil menší sídlo. Synové s ní i nadále byli v kontaktu, přestože zůstali v otcově péči. Berta Kolowrat-Krakowská byla tedy nejen židovská míšenka, ale dokonce měla nemanželské dítě s osobou (podle Němců také méněcenné) černé rasy.⁸⁵

Tohoto všeho si Colloredo-Mannsfeldové byli velice dobře vědomi. Nyní se dostáváme do poměrně složité problematiky, co se týče Dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti (německy: Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit – viz Přílohy obr. č. 8 - 11).

⁸² Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století.* Praha, 2011. str. 230.

⁸³ Županič, Jan. *Rezistnce a perzekuce. Rod Colloredo-Mannsfeldů za druhé světové války.* Praha, 2010. str. 103.

⁸⁴ Votýpka, V., *Návraty české šlechty.* Praha; Litomyšl: Paseka, 2000. str. 74.

⁸⁵ Županič, Jan. *Rezistnce a perzekuce. Rod Colloredo-Mannsfeldů za druhé světové války.* Praha, 2010. str. 104.

Situaci se nejprve pokusil řešit hrabě Jeroným starší osobně s prezidentem Háchou, se kterým jednal několikrát o budoucnosti rodiny. Poslední schůzka se uskutečnila v září nebo v říjnu 1940. Jeroným se vrátil ze schůzky velice deprivován se slovy, že bude třeba vyplnit dotazníky ke stanovení německé národní příslušnosti.⁸⁶ V dokumentu Zemského národního výboru v Praze ze dne 5. srpna 1948 týkajícího se Jeronýma mladšího se uvádí: „*Před vyplněním dotazníku, pokud se Colloredo-Mannsfeld pamatuje, obrátil se jeho otec na protektorátního prezidenta Dr. Háchu a žádal ho o pomoc a radu, co má on se svým synem dělati ve věci ucházení se o německou státní příslušnost. Žádná rada jim však udělena nebyla.*“⁸⁷

Podle odkazů, které se dochovaly v českých archívech, měl dotazníky vyplnit jak hrabě Jeroným starší, tak i jeho tři synové – Josef, Weikhard, Jeroným. Ovšem tyto důkazní materiály, které by v pozdější době hrály významnou roli v procesu Josefa st. a Weikharda jako důkaz jejich kolaborace s nacisty, byly nezvěstné. V archivu se dochovaly jen dvě kopie tohoto spisu: Jeronýma staršího, jenž zemřel roku 1942, a jeho syna Jeronýma mladšího. Po dlouhém pátrání se v září 1946 zjistilo, že dotazníky si zřejmě od zemského národního výboru vypůjčil dr. Ing. Vladimír Mudra ze zpravodajského odboru Ministerstva vnitra. I přesto se však dotazníky nepodařilo najít, neboť V. Mudra rozhodně odmítl, že by si je vypůjčil. Na ministerstvu probíhala dále pátrání po Josefově „Fragebogenu“ a v září 1947 byla dokonce vydána zpráva, že se originál přihlášky nachází na Zemském národním výboru. Žádný nový důkaz však předložen nebyl.⁸⁸

I přes vyplnění dotazníku bylo udělení německé příslušnosti zamítnuto. Rok 1942 znamenal konečné vypořádání se signatáři manifestu české šlechty. Zatímco ve většině případů byla na majetek uvalena nucená správa, u Colloredo-Mannsfeldů postupovaly německé úřady i přes podání žádosti o německou národnost, mnohem přísněji. Výnosem říšského ministra vnitra z 9. února 1942 a nařízením pražského Gestapa ze dne 16. února 1942 byl majetek knížete Josefa, který stále žil v Paříži, jeho bratra Jeronýma a Jeronýmových synů dr. Josefa, Jeronýma, Weikharda

⁸⁶ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století.* Praha, 2011. str. 232.

⁸⁷ Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 263.

⁸⁸ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století.* Praha, 2011. str. 244-245.

a Bedřicha konfiskován ve prospěch Německé říše zastupované říšským protektorem, a oni sami prohlášeni za nepřátele Říše!⁸⁹

Z colloredo-mannsfeldského panství ve Zbirohu, Dobříši a Opočně se tak tedy stal majetek Velkoněmecké říše, takzvané reichseigene domäne. Dobříš se změnila na sídlo protektora a do Zbirohu se nastěhovaly oddíly německé armády. V té době se odtamtud ztratila většina zařízení. Jeroným ml. vzpomíná takto: „Týden co týden přijížděli vysocí důstojníci wehrmachtu a členové gestapa a na autech odváželi hlavně stříbro, porcelán a koberce. Něco převezli na Dobříš, něco odvezli s sebou do Německa. Po válce byl zbirožský zámek z větší části prázdný. A z toho mála ještě kdosi stačil odvézt nejlepší kusy nábytku na Pražský hrad, dříve, než mi byl zámek navrácen.“⁹⁰

Zde se nabízí otázka, co vedlo zástupce rodu Colloredo-Mannsfeldů k podepsání dotazníku. Zcela určitě to byl strach, ale z čeho? Obávali se Colloredo-Mannsfeldové hněvu nacistů za podepsání Prohlášení šlechty či za jejich další protinacistické aktivity nebo to byl opravdu jen a pouze strach o svůj majetek?

Jaroslav Šůla vidí odpověď v druhé variantě a píše: „*V době, kdy desetitisíce nejlepších českých vlastenců v boji proti nacistickým okupantům nasazovaly a obětovaly životy, třásl se dr. Josef Colloredo-Mannsfeld o svůj majetek. A proto se dobrovolně ztotožňuje s nacistickými okupanty Českých zemí. Byl postaven před volbu: majetek nebo čest. A dr. Josef Colloredo-Mannsfeld raději volí majetek.*“⁹¹

Že to není otázka pouze dvou různých stran jedné mince, se pokusíme ukázat na osudech jednotlivých bratrů Josefa, Jeronýma, Weikharda a Bedřicha po druhé světové válce.

6.1 Bedřich (1917 - 1991)

V Československu absolvoval německé školy a před vypuknutí druhé světové války v únoru 1939 odjel pokračovat ve svém vysokoškolském studiu do Ženevy. Odmítl nabídku protektorátního i říšskoněmeckého občanství a v Ženevě nadále používal československou státní příslušnost. V prosinci 1944 se přihlásil jako

⁸⁹ Tamtéž, str. 233.

⁹⁰ Votýpka, V., *Návraty české šlechty*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2000. str. 75.

⁹¹ Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 269.

dobrovolník do československé zahraniční armády, ale vzhledem k jeho mírné tělesné vadě byl uznán vojenské služby jen s výhradou a odeslán k Náhradnímu tělesu československé armády do Británie. Zde byl poslán do vojenského výcvikového střediska severně od Cambridge, jelikož v republice vojenským výcvikem neprošel. Než se stačil řádně vycvičit a než byl poslán na frontu, válka skončila. V září 1945 se přihlásil k repatriaci do Švýcarska a koncem listopadu mu byla za válečné zásluhy udělena Československá vojenská pamětní medaile se štítkem Velké Británie. Poté nastoupil na dovolenou a 14. prosince 1945 byl Úřadem československého vojenského a leteckého přidělence v Paříži demobilizován.⁹²

I přestože se Bedřich zapojoval do otevřeného protinacistického odboje, Jaroslav Šůla tyto kroky zpochybňuje. Píše: „*Bedřich Jeroným pobýval v letech 2. světové války ve Švýcarsku (od 6. února 1939). Když se jeho bratři po roce 1945 bránili konfiskaci svého majetku, uváděli, že byl příslušníkem I. Československé obrněné brigády ve Velké Británii. To je pravda, ale zapomněli uvést, že tak učinil až počátkem roku 1945 (9. ledna), kdy už vítězství Spojenců bylo zcela jasné a on svým vstupem do armády sehrál úlohu onoho druhého želízka v ohni, které mělo zachraňovat rodinný majetek.*“⁹³

Takto podaná informace dokáže působit velice jednostranně. Jaroslav Šůla se vůbec nezmiňuje o odmítnutí říšského či protektorátního občanství a také neuvádí, že jako dobrovolník se Bedřich do armády přihlásil již ke konci roku 1944.

V roce 1948 následoval Bedřich své bratry do exilu. Odjel do Ameriky, kde se usadil ve státě Illinois a na malé univerzitě vyučoval literaturu. Později zatoužil vrátit se zpět do Evropy a odjel do Rakouska. Po listopadových událostech se chtěl do Československa vrátit, stačil pouze svému synovi Jeromovi ukázat, kde byl jeho domov, když v roce 1991 zemřel.⁹⁴ Právě Bedřichův syn Jerome je dnes vlastníkem zámku Dobříš.

⁹² Rajlich, J., Plachý, J. *Collaredo-Mansfeldové ve druhé světové válce*. Histore a Vojenství, ročník LVII, číslo 1/2008, str. 151.

⁹³ Šůla Jaroslav, *Collaredové a opočenští Collaredové*, 2001, str. 262.

⁹⁴ Votýpka, V., *Návraty české šlechty*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2000. str. 77.

6.2 Weikhard (1914 – 1946)

Jak již bylo zmíněno, Weikhard byl podepsán pod prvním Prohlášením české šlechty. To byl zřejmě také důvod, proč mu byl majetek zkonfiskován Němci a na zámku v Dobříšši dokonce sídlil říšský protektor. Weikhard již dříve taktéž podal žádost o přidělení německého státního občanství, které ale nebylo vyhověno. Jelikož proti konfiskaci jeho majetku nebylo možné se odvolat, přistoupil k sepsání omluvného listu adresovaného okupantům, ve kterém žádal o zrušení výnosu o prohlášení za nepřítele Říše a zrušení konfiskace.⁹⁵

Podle článku *Záhada národnosti Colloredo-Mannsfeldů*, který vyšel v Rudém právu dne 12. 7. 1945, Weikhard sepsal podbíživý dopis pražskému Gestapu, kde označil druhou Československou republiku za neživotaschopný útvar po stránce politické a hospodářské, kterou bylo nutné nahradit Protektorátem, který od té doby nadále tvořil součást velkoněmecké říše. Podle Rudého práva měl taktéž omluvit právě svoji účast na petici zaslané Benešovi. Prohlašuje, že byl příliš mladý (24 let) a nemohl si být vědom závažnosti svého jednání. Zajímavá je zde také myšlenka, že právě tzv. Deklarace české šlechty, měla za účel zabránit válce u nás z toho důvodu, aby neutrpěly šlechtické statky. Obě odvolání, která Weikhard pražskému gestapu zaslal, jsou zdvořile podepsaná Heil Hitler.⁹⁶

Tento omluvný list však neměl žádný účinek, (kromě toho, že posloužil jako jeden z hlavních argumentů při jeho poválečném stíhání), následně byl Weikhard poslán na Moravu, kde se stal lesním adjunktem a později byl zaměstnán v Baťových závodech. Ke konci roku 1944 u něj však byla diagnostikována rakovina plic v pokročilém stadiu a na přelomu let 1944-1945 se podrobil těžké operaci. I přes tyto zdravotní komplikace již v březnu navázal kontakt se skupinou sovětských partyzánů operujících na Dobříšsku.⁹⁷

Úkolem těchto sovětských paradesantních skupin bylo provést průzkum a připravit půdu pro ofenzívu Rudé armády. Jejich posláním také bylo pomáhat při zakládání Národních revolučních výborů a organizování partyzánských oddílů, které by oslabovaly moc okupantů. V březnu a dubnu 1945 bylo vysazeno celkem deset paradesantních jednotek, kromě jedné operovaly všechny na Dobříšsku.

⁹⁵ Pozn.: k podobným krokům přistoupili i ostatní bratři, především Josef.

⁹⁶ Rudé právo, *Záhada národnosti Colloredo-Mansfeldů*, 12. 7. 1945, str. 4.

⁹⁷ Tamtéž, str. 235.

Ke konci války se po boku domácích odbojářů se tyto jednotky zapojily do protifašistického hnutí odporu, i když jejich původní poslání mělo čistě zpravodajský ráz. Všechny výsadky byly organizovány NKVD⁹⁸ a vrchní velení měl nad nimi plukovník Bogdan Petrovič Kozlov (krycí jméno Bogun), s výjimkou výsadku Smrt fašismu, kterému velel kapitán Jevgenij Antonovič Olesinskij. Němci se několikrát pokusili partyzány obklíčit a napadnout, ale jen s malými úspěchy. Dne 28. dubna 1945 došlo k vážnějšímu střetnutí, které si vyžádalo ztráty, ale partyzánům se i tentokrát podařilo z obklíčení uniknout.⁹⁹

Domácí protifašistický odboj vyvrcholil Květnovým povstáním českého lidu, které přiblížilo pád Němců. Po zprávách o vzplanutí povstání v Praze a dalších místech protektorátu, se ve většině obcí Dobříšska ujímaly moci tzv. Národní revoluční výbory, tvořené ze zástupců jednotlivých složek ilegálního hnutí odporu a reprezentantů nejvýznamnějších českých předválečných politických stran. Do Dobříše 5. května 1945 přišli také sověští partyzáni pod vedením samotného plukovníka Boguna. Velitelství bylo nejprve v domě generála Josefa Beránka, pak na statku u Lišků a posléze dokonce v zámku.¹⁰⁰

Právě od plukovníka Boguna a kapitána Seděnka získal Weikhard 17. května 1945 osvědčení o partyzánské činnosti. 11. srpna 1945 bylo pro Weikharda vydáno druhé osvědčení o partyzánské činnosti, sepsané Štábem partyzánské skupiny v okresech Plzeň, Příbram a Dobříš, kde se mimo jiné uvádí, že styk pana Colloredo-Mannsfelda s Němci byl nařízen zvláštním úkolem partyzánů za účelem rozšíření partyzánské hnutí v Československé republice.¹⁰¹

I přes tato fakta se již Weikhard v této době nacházel pod dohledem ministerstva vnitra, které nařídilo prošetřit celý případ. Konfiskace majetku Colloredo-Mannsfelda byla provedena slavnostním aktem na nádvoří zámku 21. října 1945. Podle zákona č. 12/1945 Sb. byly lesy a rybníky zestátněny a pole předána do užívání drobným rolníkům. Podrobnosti měla na starosti rolnická komise při MNV, která vlastní budovu zámku věnovala již 4. září 1945 Syndikátu českých spisovatelů. Důvodem k zabránění majetku v roce 1945 byla mimo jiné i skutečnost,

⁹⁸ Pozn.: Lidový komisariát vnitřních záležitostí – centrální státní orgán zabývající se vnitřní bezpečností, rozvědkou a kontrarozvědkou, existoval v Sovětském svazu v letech 1934-1946.

⁹⁹ Olič M. a kol. *Dobříš – město na Zlaté stezce*. Praha: Maroli, 1998. str. 142 – 143.

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 145.

¹⁰¹ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století*. Praha, 2011. str. 236.

že v roce 1930 uvedl Weikhardův otec, že mateřskou řečí jeho syna je němčina. Weikhard sám byl v té době ještě nezletilý, bylo mu teprve 16 let. Dobříšský zámek se brzy stal centrem činnosti českých spisovatelů, hlavně pak jejich společenské a politicky angažované aktivity. V lednu 1946 se zde konala schůze českých a slovenských spisovatelů, kteří připravovali společný sjezd. Dne 21. května 1946 uvítal spisovatel Jan Drda prezidenta republiky Eduarda Beneše, který následně pronesl krátký projev ke shromážděnému zástupu. Na zámku pobývali pak velmi často i významní hosté z ciziny.¹⁰²

Koncem roku 1945 byli Josef a Weikhard zatčeni a předáni Státní bezpečnosti do internace. Weikhard byl s ohledem na jeho zdravotní stav převezen do Vinohradské nemocnice. 21. listopadu 1945 vydalo Rudé právo článek s názvem „Mansfeld Colloredo chce vyhnat české spisovatele“, který je zaměřen právě proti Weikhardovi. Je zde velice idealisticky vylíčen jeho pobyt v nemocnici: *„Mansfeld Colloredo si žije docela pěkně v jedné zdejší nemocnici, má tam k dispozici telefon, přijímá vzácné návštěvy tak, jako dřív, dělá si posměšky z dekretů o znárodnění, kterými byl i on jako cizák a zrádce postižen, dopouští se hrubých urážek českých spisovatelů, kterým byl jeho zámek předán vládou. Vyhrožuje dále nejen spisovatelům, ale celé Dobříši, že si už najde právníky, kteří se postarají, aby mu byla poskytnuta satisfakce a aby mu byl zámek i s celým příslušenstvím vrácen zpět a že on potom dá zavřít celou řadu lidí.“* Článek dále uvádí, že i napříč tomu všemu, má za sebou Weikhard vlivné zastánce, a to i v zahraničí, o jeho osud se zajímá i jedno zahraniční velvyslanectví. Na závěr autor vyhrožuje: *„Čeští spisovatelé přeci neustoupí před nějakým takovým kolaborantem, nebo před někým, kdo by mu svým návratem rád pomohl na nohy. A jestli se dosud nezkoumala záležitost Colloredů v Opočně a Zbirohu, neznamená to, že se zkoumat nebude.“*¹⁰³

Argumenty uvedené ve člancích byly sice velice působivé, nicméně chyběly důkazy. Státní orgány neměly k dispozici žádné materiály dokazující kolaboraci, jak Weikharda, tak i Josefa, a příkazem ministerstva vnitra z 21. prosince 1945 byli bratři propuštěni do domácího ošetřování a nadále vyšetřování na svobodě. Weikhard však byl znovu hospitalizován ve Vinohradské nemocnici, a to

¹⁰² Olič M. a kol. *Dobříš – město na Zlaté stezce*. Praha: Marolí, 1998. str. 149.

¹⁰³ Rudé právo, *Mansfeld Colloredo chce vyhnat české spisovatele*, 21. 11. 1945, str. 3.

od 7. ledna do 4. února, a dále od 7. do 30. března 1946.¹⁰⁴ V květnu 1946 odjel Weikhard za svou matkou Bertou do Francie, kde ve věku 32 let 17. června zemřel na zámku St. Lary u města Gers, kde je také pochován.¹⁰⁵ Jakým způsobem získal pas a kdo mu vydal povolení odcestovat, není dosud známo.¹⁰⁶

6.3 Jeroným (1912 – 1998)

Jeroným vyrůstal na Dobříši a jeho otec (na základě svědectví Antonína Šafránka z 25. 5. 1945) prý hmotně podporoval české školy, české sportovní kluby, umělce; také úředníci na dobříšském zámku prý byli českého původu. Rodina mluvila česky, francouzsky a anglicky.¹⁰⁷

Jeroným studoval tři roky ekonomii na univerzitě v Mnichově, kvůli přání jeho otce, aby společně se svými bratry získal obchodní vzdělání. Vedle toho navštěvoval i přednášky z dějin umění. Po nástupu Hitlera k moci se vrátil do Československa, kde začal studovat filosofii na německé vysoké škole v Praze, po jednom semestru však přešel na univerzitu českou. Jeroným vzpomíná: „*To byla hezká doba a moje nejlepší studijní léta. Na fakultě jsem poznal některé ze svých přátel, třeba Aničku Masarykovou.*“ V listopadu 1939 zavřeli nacisté České vysoké učení a tím Jeronýmova studia skončila.¹⁰⁸

Za 2. světové války bydlel Jeroným ve Zbirohu a při úředním zjišťování národnosti se již v říjnu roku 1940 hlásil k německému národu a německé národnosti. Zemský národní výbor zjistil, že Jeroným Colloredo-Mannsfeld podal dne 8. října 1940 přihlášku k německé státní příslušnosti. Colloredo-Mannsfeld vypověděl, že přihlášku k německé státní příslušnosti vyplnil současně se svým otcem, a to proto, že již od roku 1939 po okupaci Němci byl přemlouván, aby se k německé státní příslušnosti přihlásil. Dotazník vlastnoručně podepsal, v zásadě nevznáší proti jeho obsahu námitky, jen tvrdí, že v bodě 10. tohoto dotazníku chybí vedle uvedeného členství v národním souručenství v Sokole a v České myslivecké

¹⁰⁴ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století.* Praha, 2011. str. 240

¹⁰⁵ Votýpka V., *Návraty české šlechty*, Paseka, Praha – Litomyšl, 2000, str. 76.

¹⁰⁶ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století.* Praha, 2011. str. 240

¹⁰⁷ Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 262.

¹⁰⁸ Votýpka, V., *Návraty české šlechty*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2000. str. 74-75.

jednotě. Jeroným se dále obával, že v případě nepřihlášení se k Němcům by mu byl majetek konfiskován.¹⁰⁹

Podle zprávy Sicherheitdienst, i přes žádost o německou státní příslušnost, dával přednost českým zaměstnancům před německými a vystupoval okázale protiněmecky. Sicherheitdienst proto považovala žádost o německé občanství, stejně jako slib věnovat 10 až 15 tisíc korun Červenému kříži, za trik, který měl zabránit konfiskaci jeho majetku. Na jeho statek také zpočátku nucená správa uvalena nebyla a německé úřady ho pouze sledovaly. Později však ke konfiskaci došlo, Němci zabrali jeho panství Zbiroh, který se stal majetkem Velkoněmecké říše.¹¹⁰

Následně se do Zbirohu nastěhovaly oddíly německé armády. Jeronýma povolali na nucené práce do brdských lesů, kde budoval s několika tisíci studenty vojenskou střelnici wehrmachtu. Přes týden bydlel ve vylidněné vesnici Kolvín a v neděli se na kole vracel do Zbirohu, kde měl od známého zapůjčen srub. Zde si stačil schovat pár osobních věcí, které na poslední chvíli před konfiskací zámku odstěhoval.¹¹¹

Po skončení války stál Jeroným zpočátku zcela mimo vyšetřování. Jeroným měl štěstí, že zůstal ve svém kraji a lidé ho znali. Majetek mu byl bez potíží vrácen. Po několika týdnech se v pozemkových knihách znovu objevilo Jeronýmovo jméno jako vlastníka zbirožského zámku. Podle jeho slov však bylo velmi důležité, že měl dobrého advokáta.¹¹²

Pozornosti československé bezpečnosti však neunikl. Od konce roku 1945 byl sledován a jeho pošta přísně kontrolována. 16. listopadu 1945 byl zachycen v Železné Rudě dopis, který Jeroným posílal strýci do Paříže. Obsahoval důležité informace o intervencích ze strany britského velvyslanectví i o dalších krocích ve prospěch bratrů.¹¹³

V této souvislosti vyšel v Rudém právu dne 21. listopadu 1945 již výše zmiňovaný článek Mansfeld Colloredo chce vyhnat české spisovatele. Zde autor

¹⁰⁹ Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 263.

¹¹⁰ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století*. Praha, 2011. str. 232-233.

¹¹¹ Votýpka, V., *Návraty české šlechty*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2000. str. 75.

¹¹² Tamtéž, str. 76.

¹¹³ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století*. Praha, 2011. str. 239-241.

upozorňuje na vazby Colloredo-Mannsfeldů se zahraničními politiky: „*Ze spolehlivých pramenů se dovídáme, že tento pán (Weikhard C-M. pozn autora), má za sebou vlivné zastánce. Nejen zdejší ale i v zahraničí. A zdá se, že se o jeho osud zajímá i jedno zahraniční velvyslanectví. Zvláštní věc, mají snad zde rozhodovat osobní styky, kamarádství, anebo prostě zákon? To, co my chceme? My všichni, náš lid. Stejně jako my se nestaráme, jak si to kde dělají za mořem nebo v Africe. Nám je náš osud příliš drahý, než abychom si tu do svého kožichu nechali nasadit nějakou tu veš rázu Mansfeld Colloredo.*“¹¹⁴ Zde je velmi dobře ukázáno, jak měly články v Rudém právu ovlivnit názory veřejnosti proti nárokům Colloredo-Mannsfeldů.

Zemský odbor zadržel ještě jeden dopis, který Jeroným zaslal ilegální cestou přes hranice. Ten byl adresovaný hraběti Nikolovi Arcovi a byl ostrou obžalobou divoké poválečné spravedlnosti i promoskevského směřování Československa. Dopis obsahoval také povzdech nad tím, že do Prahy nepřišli Američané, ale Rusové. Tímto způsobem pravděpodobně Ministerstvo vnitra shromažďovalo na Jeronýma kompromitující materiály, jako například i zprávu Zemského odboru o návštěvě amerického velvyslance Steinhardta 10. ledna 1946 ve Zbirohu, který se spolu s Jeronýmem účastnil lovu na jelena.¹¹⁵

Na Jeronýma nepřímo narážel i článek s názvem „Na venkově nejsou žádní zrádci?“ vydaný Rudým právem taktéž 21. 11. 1945: „*Podle výsledků konfiskace zrádcovské půdy, na venkově by zrádci a kolaboranti téměř ani nebyli. Zbirožský Colloredo-Mannsfeld stále ještě se drží na svých latifundiích. Není třeba čekat, až ony pány odsoudí Lidové soudy, neb budou zajištěny bezpečnostními orgány. Z držby české půdy musí zrádci a kolaboranti zmizet okamžitě a beze stopy.*“¹¹⁶

Jeroným, jediný ze čtyř bratrů, který po válce dostal majetek nazpět, se z něj netěšil dlouho. Byl mezi prvními, komu ho stát vyvlastnil. Zemský národní výbor v Praze došel 5. srpna 1948 k názoru, že „*zůstává faktem, že se Jeroným Colloredo-Mannsfeld přihlásil k německé státní příslušnosti.... Obava z toho, že by mu v případě nepřihlášení se k německé státní příslušnosti hrozila majetková újma, byla u Colloredo-Mannsfelda jistě jedním z nejdůležitějších momentů. Je zřejmé, že*

¹¹⁴ Rudé právo, *Mansfeld Colloredo chce vyhnat české spisovatele*, 21. 11. 1945, str. 3

¹¹⁵ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století*. Praha, 2011. str. 241

¹¹⁶ Rudé právo, *Na venkově nejsou žádní zrádci?*, 21. 11. 1945, str. 3.

jmenovaný, který při každé příležitosti prohlašuje, že jest dobrým Čechem a že zůstal českému národu vždy věrný, raději než by riskoval ztrátu majetku, odklonil se od českého národa a hlásil se do řad jeho největších nepřátel.“ Je tedy jednáním Jeronýma Colloredo-Mannsfelda naplněna skutková podstata u paragrafu 3, odst. 1a dekretu č. 12/1945 Sb. a jeho majetek byl proto zkonfiskován pro účely pozemkové reformy. Toto rozhodnutí učiněné po 25. únoru 1948 bylo v souladu s dekretem vydaným v roce 1945. Případné odvolání nemělo mít odkladný účinek, protože okamžitý výkon Zemského národního výboru byl odůvodněn naléhavým zájmem veřejným.¹¹⁷

Krátce po konfiskaci majetku se Jeroným rozhodl odjet ze země. Jeho plán byl poměrně jednoduchý. V diplomatických kruzích měl řadu přátel včetně italského konzula, který se mu rozhodl pomoci. Koncem listopadu vyjeli z Prahy v limuzíně s diplomatickou značkou a zamířili přes Brno do Bratislavy. Před hranicemi vystoupili z auta, Jeroným se přesvědčil, že na sedadle nenechal nic, čím by na sebe upozornil celníky, jeho italský přítel mu pomohl vtěsnat se do kufru, zaklapl nad ním víko, nastartoval, vrátil se na silnici a vydal se k hranicím. Projeli bez problémů, nikoho z celníků nenapadlo požádat konzula, aby otevřel kufr, a za necelou půlhodinu dojeli do Vídně.¹¹⁸

Stejně jako většina uprchlíků se Jeroným potřeboval dostat do americké okupační zóny. Když přejížděl tuto hranici na mostě u Lince, ruská hraniční hlídka ho vůbec nelegitimovala. Dalších pět měsíců žil bez cestovních dokladů ve Švýcarsku. Později se mu dostalo pomoci od bývalého československého velvyslance v Uruguayi dr. Mirka Rašina, který si prozřetelně schoval pár prázdných pasů a jeden z nich poslal Jeronýmovi. Na kanadském velvyslanectví projeví Kanadčané velikou vstřícnost, když mu i napříč tomu, že má pas bez víza, vystavili imigrační vízum. Poté Jeroným odcestoval do Kanady, kde žil přes 40 let. Kупoval tam a prodával domy, dělal v akciích a také hodně cestoval po Americe a Mexiku.¹¹⁹

¹¹⁷ Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 264.

¹¹⁸ Votýpka, V., *Návraty české šlechty*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2000. str. 84-85.

¹¹⁹ Tamtéž, str. 85.

6.4 Josef (1910 - 1990)

Josef Colloredo-Mannsfeld prožil léta 1912 – 1917 v Berlíně. Po vzniku republiky ho jeho otec dal zapsat na německé gymnázium v Praze Jindřišské ulici, kde v roce 1928 maturoval a následně odešel studovat do Mnichova národní hospodářství, finanční vědu, statistiku, atd. Tam získal v listopadu 1931 diplom pro národohospodáře. V té době kromě Čech pobýval také ve Štýrsku, či cestoval s rodinou po Evropě – Itálii, Francii, Švýcarsku. Od dubna 1932 pokračoval v národohospodářských studiích na univerzitě v Innsbrucku, kde v prosinci 1933 získal titul doktora politických věd.¹²⁰

Dne 25. března 1939 uzavřel v již okupovaném Rakousku manželství s Annou Marií rozenou Rablovou, rozvedenou Menzelovou, a vrátil se do Protektorátu Čechy a Morava. Anna Marie se narodila v Innsbrucku a byla tedy rakouská Němka. Její bratr byl dokonce za války poddůstojníkem SS. Tento sňatek byl v českých poměrech velmi odsuzován obzvláště po skončení války jednak proto, že se oženil krátce po vyhlášení Protektorátu a hlavně proto, že jeho manželkou byla od roku 1939 občanka Třetí říše, v čem mnozí viděli národní zradu. Nacistické kruhy naopak proti sňatku nic nenamítaly. Akční program Sudetendeutsche Partei z roku 1938 stanovil: „*Sňatkům mezi Němci a Čechy se nemá bránit, bude-li zajištěna německá výchova dětí.*“ 19. prosince 1940 se narodila dcera Kristina, která byla vychovávána v německém duchu a v době války měla německou státní příslušnost.¹²¹

Nyní se dostáváme k velice složité problematice dotazníku o německé státní příslušnosti. Na podzim roku 1940 Josef vyplnil takzvaný „Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit“ neboli Dotazník ke stanovení německé státní příslušnosti, kterým měl žádat o německé občanství. V tomto tzv. dotazníku, na jehož základě se udělovala německá státní příslušnost se všemi právy a povinnostmi, vyplňoval dotazovaný celkem 14 bodů a vlastnoručně ho podepisoval. Kromě běžných dotazů jako nacionále, mateřský jazyk, vojenská služba, jazykové znalosti, uváděl dotazovaný i členství v německých nebo českých spolicích, sdruženích, profesních organizacích. Bod 11 se týkal národní příslušnosti manžela/manželky, bod 12 zněl: „*Který údaj o vaší příslušnosti k německému*

¹²⁰ Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 265.

¹²¹ Tamtéž, str. 266.

národu chcete dále uvést?“. Bod číslo 13 se týkal příslušnosti předků do čtvrtého kolena k židovské víře. Rozhodující byl však především poslední 14. bod: „Ujistiťuji, že se znám k německému lidu.“, po kterém následoval vlastnoruční podpis.¹²² Josef pravděpodobně netušil, jak dalekosáhlé důsledky pro něj vyplnění dotazníku bude mít.

Později, v roce 1945, na svoji obranu uvedl: „V září neb říjnu 1940 byl můj otec naposled u dr. Háchy. Jednalo se jako obvykle o uznání našeho češství u Němců. Dr. Hácha prohlásil, že toho docílit nejde, ani u Neuratha, „s kterým se jinak mluvit dá“. Prohlásil dále, že situace je pro celý náš národ krajně nebezpečná a že ti, kteří jako naše rodina jsou t.č. nadprůměrně a bezprostředně ohroženi, se musí spoléhati jedině sami na sebe a že je předně nutno získati čas a protahovat věci, jak je možno. Prosil nakonec mého otce, aby on i my nadále setrvali v dosavadních snahách o zachování existencí s našimi závody spojených a vyslovil mu své uznání za dosavadní postoj. Můj otec se z tohoto slyšení vrátil velmi deprimován a projevil názor, že bude nutno vyplnit dotazníky k zjištění německé národní příslušnosti, aby věčně duševní zatížené s touto otázkou spojené alespoň jednou pro vždy odstraněno bylo. Ostatně má býti zachován i ve všech podrobnostech náš dosavadní postoj. To znamenalo politicky: žádné ústupky v otázce germanizace, zachování členství v národním souručenství, žádný osobní styk s okupanty, žádné příspěvky německým oficiálním účelům, dosavadní příspěvky českým účelům. Ač jsem osobně považoval vyplnění dotazníku za při nejmenším zbytečné, uposlechl jsem svého otce. Po předchozím seznámení se s jeho textem, v němž jsem shlédl možnost vyvrácení při nejmenším našeho domnělého původu německého, pak možnost částečného vyvrácení domněnky nějakých kulturních vztahů k německu, ve formě členství v německých spolcích či organizacích, vyplnil jsem jej v říjnu 1940.“¹²³

Je velmi pravděpodobné, že Josef Colloredo-Mannsfeld mluvil pravdu. Pokud by dotazník vyplnil podle pravdy, měl by sice na německé občanství nárok, ale nepochybně by se dostal do centra pozornosti úřadů zabývajících se rasovou otázkou na základě toho, že jeho matka byla poloviční židovka a babička pocházela dokonce

¹²² Tamtéž, str. 267.

¹²³ Tamtéž, str. 268.

ze zcela židovských kořenů. (viz Přílohy obr. č. 18)¹²⁴ Je zde tedy jasné zatajování některých důležitých informací, co se týče bodu 13, jestliže tento bod zůstal nevyplněn.¹²⁵

Odpůrci Colloredo-Mannsfeldů zastávají názor, že k vyplnění dotazníku vedl bratry především strach o svůj majetek. Nebyl to však jediný důvod, změnilo by se také jejich postavení: z příslušníka ovládaného národa by se stal příslušník ovládajícího národa, což mimo jiné znamenalo v době války i zvýšené potravinové přídělky (i když v jeho případě by to bylo zbytečné, neboť jako majitel velkostatku měl dostatečný přísun potravin), měl by však další práva a povinnosti, které Čechům byly upřeny.¹²⁶

Jelikož zmíněný „Fragebogen“ však nebyl nikdy nalezen, tak procesy, které jsou proti Josefu Colloredo-Mansfeldovi vedeny po skončení války, vychází pouze z korespondence, která je v držení Ministerstva vnitra, kde se uvádí, že si Josef žádost podal a dále podle záznamního listu v kartotéce osob německé státní příslušnosti, kde je rozhodnutí o zamítnutí této žádosti. Z toho zamítnutí jasně vyplývá, že dr. Josef o německou státní příslušnost musel žádat, originál ani kopie však nebyly k dispozici, neboť jsou nezvěstné.¹²⁷

O tom, že Němci měli značný zájem o colloredo-mannsfeldské statky, svědčí i dokument vypracovaný v Hradci Králové 16. dubna 1940, který navrhuje (z důvodů komplikovaných vlivů na obhospodařování opočenského velkostatku v důsledku složitých majetkoprávních vztahů) zavedení nucené správy na tento velkostatek. Stalo se tak před tím, než si Josef podal žádost o německou státní příslušnost. Nucená správa byla zavedena v prosinci 1940 a na jaře 1941 se prvním správcem stal Paul-Joachim Hillermann. Výnosem z 9. února 1942 říšského ministra vnitra byl po dohodě s říšským protektorem zabaven opočenský velkostatek ve prospěch Německé říše s okamžitou platností, zabaven byl i pozemkový majetek v záboru, a tak se zcelily všechny části opočenského

¹²⁴ Županič, Jan. *Rezistence a perzekuce. Rod Colloredo-Mannsfeldů za druhé světové války.* Praha, 2010. str. 105.

¹²⁵ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století.* Praha, 2011. str. 232.

¹²⁶ Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 269 – 270.

¹²⁷ Tamtéž, str. 273, 281.

velkostatku. Dne 4. března 1942 bylo rozhodnuto zamítnout žádost Josefa o udělení německé státní příslušnosti.¹²⁸

Zde se objevují také velice odlišná stanoviska, co se týče důvodů zamítnutí Josefovy žádosti. Nyní se je pokusíme shrnout. Jaroslav Šůla uvádí: „*Opočenský velkostatek nebyl nacisty konfiskován pro majitelovy údajné pročeské postoje, ale proto, že na velkostatku bylo špatné hospodaření a že byl zatížen neprůhlednými majetkoprávními vztahy. Tím, že velkostatek zasahoval na hranice s Kladskem i tím, že jeho horská část ležela v oblasti německy mluvícím obyvatelstvem, a rovněž i tím, že na něm nebyla dokončena pozemková reforma, ale byly zde tisíce hektarů záborové půdy, byl ideálním prostorem k vybudování germanizačního klínu české kotliny*“.¹²⁹ Naproti tomu stojí všeobecně známý fakt, že se Němci pomocí nucených správ a v některých případech i konfiskací vypořádávali především se signatáři Prohlášení české šlechty, a následně také Colloredo-Mannsfeldy prohlásili za nepřátele Říše.

Josef, stejně jako jeho bratr Weikhard, se proti konfiskaci majetku ohradil omluvným dopisem datovaným ke dni 28. 3. 1942 (viz Přílohy obr. č. 14 -16). Popírá, že by se jakkoliv podílel na nějakých říší nepřátelských snahách. V životopisu, který k dopisu připojil, zdůrazňuje zdravotní potíže své ženy a odvolává se i na švagra, příslušníka SS. Ten se dokonce za Josefa i přimluvil, když se vlastnoručně psaným dopisem (viz Přílohy obr. č. 12 – 13) obrátil na Majetkový úřad říšského protektora, ve kterém uvádí, že jeho švagr je Čech jen v nejmenší části a žádost o přiznání německého státního občanství podal teprve na podzim 1940. Připomněl taktéž německou státní příslušnost své sestry Anny Marie i německé státní občanství neteře Kristiny Colloredo-Mannsfeldové.¹³⁰

Oproti svým bratrům se Josef musel starat nejen o sebe, ale i o nemocnou manželku upoutanou na lůžko a dceru. Okupační úřady tuto situaci odmítly zohlednit, zamítli taktéž žádost o měsíční náhradu ve výši 15 000 korun. Zakázali také jeho pobyt na zámku Opočno a v březnu 1943 se musel i s celou rodinou vystěhovat na samotku Hejtmanka v Rozběřicích, kde bydlel ještě se dvěma

¹²⁸ Tamtéž, str. 272-273.

¹²⁹ Tamtéž, str. 277.

¹³⁰ Tamtéž, str. 273.

rodinami.¹³¹ I tento pobyt provázají rozpory v souvislosti s názorem na Colloredo-Mannsfeldy. Podle jednoho zdroje to byl plesnivější dům v malé vesnici nedaleko Hradce Králové.¹³² Podle zdroje jiného se jednalo o vilu ing. dr. Františka Skořepy, který byl odvečen do koncentračního tábora. Uvádí se, že šlo o vilu o osmi místnostech a přilehlou zahradu. Zde bydlel až do 22. května 1945, než se opět přihlásil k pobytu v Opočně.¹³³

Josefovi bylo zakázáno vykonávat své povolání lesního hospodáře a totálně nasazený dojížděl až do roku 1944 do Škodových závodů v Plošticích. Poté pracoval jako úředník u firmy Parní pila Rudolfa Matějka, kde zůstal až do konce války.¹³⁴

Po skončení války a obnovení republiky Josef předpokládal navrácení veškerého majetku, situace však byla úplně jiná. Dne 4. dubna 1945 v Košicích přijal prezident Beneš slib členů první vlády Národní fronty, která na své první schůzi 5. dubna 1945, vyhlásila v Moskvě tzv. Košický vládní program. Ustanovení vládního programu majetkoprávní a ekonomické povahy vztahující se k problematice znárodnění, nalezneme v člancích X, XI a XII. Článek X se týkal zavádění národní správy (původně „zatímní“ správy) na veškerý majetek nepřátelských států, (tj. zejména Německa a Maďarska), německých a maďarských právnických a fyzických osob i těch Čechů a Slováků, kteří zradili a kolaborovali s okupanty. Bylo důležité, že vládní program, co se týče národních správ, nebyl časově omezený, a vláda měla dost času připravit náležitá opatření. Článek XI se týkal připravované pozemkové reformy. Právě v rámci pozemkové reformy měla být jako první konfiskována všechna půda, budovy, mrtvý i živý inventář, pokud patřily občanům nepřátelských států, zejména Německa a Maďarska či občanům Československa, kteří zradili a kolaborovali. Konfiskovaný majetek měl být převeden pod správu Národního pozemkového fondu, zřízeného za tímto účelem, avšak na rozdíl od koncepce znárodnění si jej stát nehodlal ponechat.¹³⁵

¹³¹ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století*. Praha, 2011. str. 234.

¹³² Dočekal Boris, *Příběhy českých šlechticů*, Jihlava: Listen, 2006. str. 8.

¹³³ Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 278.

¹³⁴ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století*. Praha, 2011. str. 234-235.

¹³⁵ Kuklík Jan, *Znárodněné Československo*, Auditorium, Praha, 2010, str. 138-140.

Komunistická strana již v svolání z dubna 1945 hovořila o pozemkové reformě jako o „konečném odčinění Bílé hory“ a „navrácení české půdy českému lidu, když cizácká německá šlechta, potomci pobělohorských lupičů měli být tentokrát úplně a definitivně vymýceni“. Pozemková reforma měla být uskutečněna přiděly „pro náš drobný venkovský lid“ a konfiskací bez náhrady.¹³⁶

Dne 19. května 1945 byl vydán Dekret prezidenta republiky o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů č. 5/1945. Věnoval se nejprve restituci a neplatnosti majetkoprávních jednání z dob nesvobody, včetně stanovení podmínek, za kterých to neplatí. Uváděl: „*Jakékoliv majetkové převody a jakákoliv majetkově-právní jednání, ať se týkají majetku movitého či nemovitého, veřejného či soukromého, jsou neplatná, pokud byla uzavřena po 29. září 1938 pod tlakem okupace nebo národní, rasové nebo politické persekuce.*“¹³⁷ Toto však neplatilo pro majetek státně nespolehlivých osob, který na základě tohoto dekretu měl přejít pod národní správu. Jednalo se o:

- a) osoby národnosti německé nebo maďarské,
- b) osoby, které vyvíjely činnost směřující proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, demokraticko-republikánské státní formě, bezpečnosti a obraně Československé republiky, které k takové činnosti podněcovaly nebo jiné osoby svěsti hleděly a záměrně podporovaly jakýmkoliv způsobem německé a maďarské okupanty,
- c) osoby právnické, jejichž správa úmyslně a záměrně sloužila německému nebo maďarskému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům.

Za národnosti německé nebo maďarské, jsou považovány ty osoby, které se při kterémkoliv sčítání lidu od roku 1929 přihlásili k německé nebo maďarské národnosti nebo se staly členy národních skupin, útvarů či politických stran, sdružujících osoby německé nebo maďarské národnosti.¹³⁸

První a nejdůležitější normou, která konfiskaci umožnila, byl Dekret prezidenta republiky ze dne 21. června 1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého

¹³⁶ Tamtéž, str. 141.

¹³⁷ Dekret prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. § 1.

¹³⁸ Dekret prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. § 4-5.

a slovenského národa č. 12/1945 Sb. Osnova dekretu byla vládou přijata již počátkem června, ale nesouhlasil s ní prezident Beneš: navrhoval zaměnit pojem konfiskace za pojem vyvlastnění (i když bez náhrady) a upozorňoval na spojení problematiky zemědělské reformy a majetku později odsunutých Němců s problematikou reparací. Nakonec se dospělo ke kompromisu, kdy byl uveden pojem „konfiskace bez náhrady“ a odsouhlaseno vyplácení náhrad za zemědělský majetek pro německé antifašisty a vymezení určitých kategorií osob, na které se dekret nevztahoval.¹³⁹

Tento dekret byl však vyhlášen jen pro české země a stanoví: „*S okamžitou platností a bez náhrady se konfiskuje pro účely pozemkové reformy zemědělský majetek, jenž je ve vlastnictví:*

- a) *všech osob německé a maďarské národnosti bez ohledu na státní příslušnost*
- b) *zrádců a nepřátel republiky jakékoliv národnosti a státní příslušnosti projevivších toto nepřátelství zejména za krize a války v letech 1937 až 1945*
- c) *akciových a jiných společností a korporací, jejichž správa úmyslně a záměrně sloužila německému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům.*¹⁴⁰

Výjimky mohly být udělovány osobám německé a maďarské národnosti, které se aktivně zúčastnili boje za zachování celistvosti a osvobození Československé republiky. O těchto výjimkách rozhodoval na návrh příslušné rolnické komise příslušný okresní národní výbor. Pochybné případy postoupí okresní národní výbor zemskému národnímu výboru, který je se svým dobrozdáním dále postoupí ke konečnému rozhodnutí Ministerstvu zemědělství, které rozhodne v dohodě s Ministerstvem vnitra.¹⁴¹ Tento dekret byl ve shodě s dekretem č. 5/1945 Sb. a proto osoby, které jsou považovány za národnosti německé či maďarské jsou stanoveny stejně jako u dekretu č. 5/1945 Sb.

Právě na základě výše zmiňovaného dekretu č. 5/1945 Sb. se rozpoutal boj o Opočno, který trvá dodnes. Aby mohl být opočenský majetek konfiskován, je

¹³⁹ Kuklík Jan, *Znárodněné Československo*, Auditorium, Praha, 2010, str. 150.

¹⁴⁰ Dekret č. 12/1945 Sb. § 1 odst. 1

¹⁴¹ Dekret č. 12/1945 Sb. § 1 odst. 2-3.

potřeba nejprve dokázat, že byl Josef národností Němec. V návaznosti na to vyšel 12. července 1945 v Rudém právu již zmiňovaný článek Záhada národnosti Colloredo-Mansfeldů, který poukazuje na žádost bratrů Josefa a Weikharda o německou státní příslušnost (včetně obsahu tohoto dopisu) a dále na sňatek Josefa s Němkou Marií Annou, jenž se uskutečnil jen několik dní po okupaci. Celkově článek působí, že Colloredo-Mansfeldové jsou výhradně německá šlechta, která k nám přišla po Bílé hoře.¹⁴² Článek očividně vycházel i z názorů KSČ na šlechtu v již zmiňovaném svolání z dubna 1945.

V návaznosti na tento článek zasílá 1. srpna 1945 dr. Josef Colloredo-Mansfeld na Ministerstvo vnitra v Praze obhajující dopis, ve kterém uvádí svůj životopis, přiznává, že podepsal žádost o německé státní občanství, avšak uvádí, že přestože jeho rod byl prohabsbursky orientován, on se však cítí být Čechem a jako takový v době okupace jednal.¹⁴³ Závěrem dopisu uvádí: „Z těchto vývodů vyplývá, že naše rodina nejen z přítomnosti Němců a z války netěžila, ale že byla za okupace všeho majetku zbavena, a i přesto ještě persekvována a stále ohrožena. Reakce národa byla rovněž jasná a spontánní: nám všem bylo pomoheno, a to i ze strany sociálně slabých, jakmile jsme se dostali do neštěstí. Tato pomoc by se nebyla dostavila, kdybychom bývali byli podezřelí z nekalých úmyslů nebo z dvojité hry. Pokud se týká nazírání na tzv. pobělohorskou šlechtu, nelze snad v právním státě s tímto pojmem vážně operovati. Neznamenalo by to totiž nic jiného než návrat k nacistické doktríně rasismu, užívané ovšem nedůsledně a jednostranně ke škodě omezeného okruhu osob.“¹⁴⁴

Celou situaci však změnil Ústavní dekret prezidenta republiky ze dne 2. srpna 1945 o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské č. 33/1945 vydaný dne 10. srpna 1945. Jestli se Josef bránil konfiskaci majetku na základě národnosti, tvrdíc že je a byl vždy národnosti české, dekret všechny jeho snahy pohřbil. § 5 stanoví: „Češi, Slováci a příslušníci jiných slovanských národů, kteří se v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18 dekretu prezidenta republiky č. 16/1945 Sb.) ucházeli o udělení německé nebo maďarské státní příslušnosti, aniž k tomu byli donuceni nátlakem anebo zvláštními okolnostmi,

¹⁴² Rudé právo, Záhada národnosti Colloredo-Mansfeldů, 12. 7. 1945, str. 4.

¹⁴³ Šůla Jaroslav, Colloredové a opočenští Colloredové, 2001, str. 278.

¹⁴⁴ Županič, Jan. Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mansfeldové ve čtyřicátých letech 20. století. Praha, 2011. str. 237

pozbývají česko-slovenské státní občanství dnem, kdy tento dekret nabývá účinnosti.“¹⁴⁵ Důležité je i vysvětlení ve Věstníku ministerstva vnitra Československé republiky z 15. 8. 1945, podle kterého není podstatné, zda cizí státní příslušnost byla udělena či nikoliv, stačí pouze podání žádosti.¹⁴⁶ Z tohoto dekretu tedy vyplývá, že Josef Colloredo-Mannsfeld, který se o německou státní příslušnost ucházel, dne 10. srpna 1945 pozbývá česko-slovenské státní občanství.

Na základě tohoto dekretu byl 17. září 1945 vydán Ministerstvem vnitra příkaz k zajištění dr. Josefa i jeho bratra Weikharda a k jejich vyhoštění z ČSR.¹⁴⁷ Josef byl vězněn na Hagiboru v naprosto nedůstojných podmínkách, „v domku podobném chlívku, kde jest plno hmyzu“. Vyšetřováním byl pověřen referent dr. ing. Vladimír Muzdra ze zpravodajského odboru Ministerstva vnitra, jeden z předních vyšetřovatelů Státní bezpečnosti. Kromě vedení vyšetřování měl mimo jiné Mudra také zajistit přípravu odsunu obou Colloredo-Mannsfeldů do Německa.¹⁴⁸

Je na místě zdůraznit protesty, které vedli občané Opočna proti zatčení Josefa. Okresní vyšetřující komise konstatovala, že: „*Dr. Josef Colloredo-Mannsfeld byl pokládán svými zaměstnanci, obyvateli města Opočna i okolí za Čecha, neboť jako Čech všude vystupoval a také se tak choval. Během okupace s Němci styky neměl a ani je nevyhledával, byla mu milejší společnost českých lidí i třeba nižších tříd. O Němcích a nacismu vyslovoval se příkře, tyto nenáviděl a pro své české okolí a demokratičnost jest v celém okolí oblíben. Podporoval také české menšinové školství, sirotčince, chudobince a jiné veřejné české humánní ústavy. Vdovám a sirotkům po svých zaměstnancích připlácel k jejich penzím a zaopatřovacím požitkům ještě peněžité příspěvky, ač k tomu nebyl nijak právně nucen.*“ Byla sepsána dokonce petice na jeho obranu, avšak již 29. října 1945 hlásilo velitelství Sboru národní bezpečnosti v Opočně, že všichni signatáři petice byli předvoláni k výslechu a většina svůj podpis odvolala.¹⁴⁹

5. prosince 1945 vydal Zemský národní výbor v Praze výměr, jímž rozhodl o tom, že dr. Josef Colloredo-Mannsfeld je osobou německé národnosti.

¹⁴⁵ Dekret č. 33/1945 Sb. § 5.

¹⁴⁶ Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 280-281.

¹⁴⁷ Županič, Jan. *Rezistence a perzekuce. Rod Colloredo-Mannsfeldů za druhé světové války.* Praha, 2010. str. 106.

¹⁴⁸ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století.* Praha, 2011. str. 237-238.

¹⁴⁹ Tamtéž, str. 238-239.

Následovala konfiskace opočenského velkostatku, která byla provedena vyhláškou příslušného Okresního národního výboru ze dne 19. prosince 1945. Dne 22. prosince 1945 vydal Zemský národní výbor výměr o zavedení národní správy na velkostatek Opočno, patřící Josefu Colloredo-Mannsfeldovi ml. ve smyslu ustanovení paragrafů 2 až 7 dekretu prezidenta republiky č. 5/1945.¹⁵⁰

Jelikož k zadržování obou bratrů chyběly důkazy, vzrůstal tlak na jejich propuštění. V jejich prospěch se přihlásila i řada osobností, mezi nimi např. královéhradecký biskup dr. Mořic Pícha, ministr pošt František Hála či akademický malíř Alois Fišárek. Ohledně osudu bratrů vznesla dotaz i prezidentská kancelář Edvarda Beneše. Weikhard byl pro nemoc propuštěn 21. 12. 1945 a Josef o tři dny později.¹⁵¹

Josef se však rozhodl bránit se. Hned v den jeho propuštění 24. 12. 1945 se prostřednictvím svého právního zástupce JUDr. Jaroslava Čulíka odvolal k Zemskému národnímu výboru v Praze, ale Ministerstvo zemědělství toto odvolání dne 30. ledna 1946 zamítlo odkazem na § 3 odst. 2 téhož dekretu, podle kterého s konečnou platností rozhoduje Ministerstvo zemědělství s Ministerstvem vnitra. Proto odvolání proti konfiskaci velkostatku Opočno se odmítá jako nepřípustné a rozhodnutí o konfiskaci je konečné. Proti tomuto rozhodnutí se dr. Josef odvolal k Nejvyššímu soudu. Nejvyšší správní soud na ten podnět vyzval Ministerstvo zemědělství o zaslání spisů týkajících se případu dr. Josefa a konfiskace opočenského velkostatku. Ministerstvo vyhovělo a materiály zaslalo včetně dopisu, kde odmítá stížnost a zdůvodňuje svůj postup.¹⁵²

Mezitím podává 5. března 1946 prostřednictvím svého advokáta stížnost, ve které reaguje na výměr o zavedení národní správy a odmítá nařčení, že by byl národnosti německé. Toto odvolání získalo i mezinárodní rozměr a rovněž se projednávalo na Ministerstvu zemědělství, kde byl tímto případem pověřen dr. ing. Jiří Kořátko, dlouholetý člen KSČ. I toto odvolání však bylo zamítnuto, když

¹⁵⁰ Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 281-282.

¹⁵¹ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století*. Praha, 2011. str. 239.

¹⁵² Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 281-282.

Koťátko rozhodl, že výměr zemského národního výboru ze dne 30. ledna 1946 byl v souladu se zákonem.¹⁵³

Situace se poněkud komplikuje, když se do případu zapojí i Josefův strýc Josef st. Ten 1. dubna 1946 prostřednictvím svého právníka předkládá zemědělskému oddělení Magistrátu hl. města Prahy doklad o své národnosti, tím je Osvědčení o národní spolehlivosti vydané 13. října 1945 československým národním výborem v Paříži a současně přikládá ověřený opis potvrzení o členství v jednotě Sokol v Dobříši. Tyto důkazy předložil za účelem prokázání nároku na držbu nemovitostí ve Vršovicích.¹⁵⁴

Státní úřady však nemohly předložit jednoznačné důkazy svědčící proti Josefu Colloredo-Mannsfeldovi a následně tak Nejvyšší správní soud zrušil výměr Ministerstva zemědělství z 30. ledna 1946. Tím se Josefovi otevřela cesta k rehabilitaci. Do případu se zapojil i osobně prezident Beneš, který 15. září 1947 prostřednictvím své kanceláře požadoval, aby se vyhovělo žádosti dr. Colloredo-Mannsfelda o udělení osvědčení o československém státním občanství.¹⁵⁵

Josef se však nevzdával a ke konci roku 1946 podal žádost o vynětí některých předmětů z národní správy, protože šlo o věci jeho strýce, proti kterému nebylo zavedeno žádné trestní či konfiskační zřízení. 14. 1. 1947 vydává Ministerstvo vnitra tzv. Memorandum, ve kterém shrnuje všechny argumenty proti Josefovi. Závěr memoranda jasně vypovídá, kdo za tímto dokumentem stojí i jaké jsou jeho zájmy. Poměr Colloredo-Mannsfeldů k SSSR je krajně negativní a z hlediska zpravodajského bude výhodnější, když se dr. Josef vystěhuje, protože tím se značně omezí jeho vliv. Taktéž jeho postoj ke státu je negativní, takže jeho práce nebude konstruktivní.¹⁵⁶

Ministerstvo vnitra se tedy pokusilo vytrvalého Josefa zbavit tak, že mu nabídl jednorázové povolení vycestovat do Rakouska bez možnosti návratu. Avšak když Josef rázně požadoval přidělení pasu s povolením návratu do republiky, nebylo mu povolení vycestovat uděleno. Přesto mu Obvodní rada pro Prahu I-IV vydala 14. července 1947 Osvědčení o státní a národní spolehlivosti, toto osvědčení však

¹⁵³ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století.* Praha, 2011. str. 242

¹⁵⁴ Tamtéž, str. 242.

¹⁵⁵ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století.* Praha, 2011. str. 245

¹⁵⁶ Tamtéž, str. 243-244.

není opatřeno razítkem a podpisem schválení Ministerstvem vnitra ČSR. Za necelý měsíc dne 5. 8. 1947 vystavil dr. Josefovi Okresní národní výbor v Dobrušce osvědčení o československém státním občanství. (Jelikož ONV nevěděl o Josefově žádosti o německou státní příslušnost, toto osvědčení později 4. 2. 1949 prohlásil za neplatné viz Přílohy obr. č. 17). V říjnu 1947 obdržel Josef prozatímní cestovní pas pro cestu do Rakouska, Francie a Švýcarska, platný do 30. 6. 1948. Kolonka o existenci „Osvědčení o státním občanství“ zůstala nevyplněna. Ministerstvo vnitra uvedlo, že majitel pasu nemá státní příslušnost dosud určenou.¹⁵⁷

I přestože po právní stránce Josef zvítězil, skutečnost byla zcela jiná. Již koncem roku 1947 Ministerstvo zemědělství nedbalo zrušení výměru z 30. ledna 1946 a začalo přidělovat lesní půdu velkostatku Opočno obcím. Rozhodovalo také o přidělení dalších nemovitostí z bývalého Colloredo-mannsfeldského majetku.

V únoru 1948 se situace radikálně změnila, když k moci nastoupila komunistická strana. V září 1948 prohlásil dr. Mudra z Ústředny státní bezpečnosti, že věc Colloredo-Mannsfeldů byla rozhodnuta tak, že nikdo z tohoto rodu neobdrží československé státní občanství, neboť jsou německé národnosti a na zachování československého občanství nárok nemají. Proto nestojí úplné konfiskaci jejich majetku nic v cestě. Krátce nato, v říjnu 1948, poskytl Mudra národnímu výboru tyto instrukce: „*Nikoho z rodiny Colloredo-Mannsfeld nelze považovat za osoby státně a národně spolehlivé. Colloredo-Mannsfeldové jsou německou rodinou, která přišla v pobělohorských dobách do Čech, kde se usídlila na půdě uloupené českému národu. Byli vždy oporou germanizace a nikdy s českým národem nesrostli. Jejich celý majetek nutno po právu a bezvýhradně zkonfiskovat a navrátit českým zemědělcům, kterým byl Colloredo Mannsfeldy uloupen.*“¹⁵⁸

Dne 27. října 1948 zasílá Ministerstvo zemědělství v Praze Národnímu pozemkovému fondu v Praze sdělení, ve němž jsou překlasifikovány důvody konfiskace: „*Ze správních spisů jest prokázáno, že knihovním vlastníkem ke dni 23. 6. 1945 byla Říše německá a že tedy knihovním vlastníkem zemědělského majetku prohlášeného uvedeným rozhodnutím zemského národního výboru za zkonfiskovaný není stěžovatel, rozhodl zemský národní výbor o majetku osoby,*

¹⁵⁷ Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 283-284.

¹⁵⁸ Županič, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století*. Praha, 2011. str. 246.

kerá v rozhodný den tento majetek v knihovním vlastnictví neměla. Tímto výměrem ministerstva zemědělství schváleného ministerstvem vnitra se pak na stavu zkonfiskovaného velkostatku v Opočně nic nemění, protože tento majetek jakožto majetek zemědělský jest konfiskován ex lege podle dekretu č. 12/1945 Sb. i když jeho knihovním vlastníkem jest dosud Říše německá a původní vlastník neprovedl zatím řízení restituční.“¹⁵⁹

Prakticky stejné sdělení je zasláno i právnímu zástupci dr. Josefa JUDr. Jaroslavu Čulíkovi s datem 16. 12. 1948. Toto znamenalo právní tečku v celé kauze dr. Josefa a jeho snaze ponechat si opočenský velkostatek, včetně záborových pozemků.

Ještě předtím Josef využil dočasného pasu a odcestoval i s celou rodinou do Innsbrucku v Rakousku, kde matka jeho ženy měla malý penzion. V Innsbrucku nezůstali dlouho a brzy pokračovali do Kanady. S pomocí strýce Josefa, zakoupil v malé kanadské vesnici nedaleko jezera Ontaria ovocnou farmu. V roce 1953 zemřela jeho žena Marie Anna, Josef zůstal sám s dcerou Kristinou. Ačkoliv se Josef Colloredo-Mannsfeld z Kanady nakonec vrátil do Evropy a žil v Rakousku, do Českoslovenka se již odmítl vrátit. Velmi se ho dotklo, že s ním po válce zacházeli jako s nepřítelem a zrádcem, že ho zavřeli do sběrného tábora a chtěli odsunout. Zemřel roku 1990 a v poslední vůli odkázal své opočenské panství své dceři Kristině. Ta se dodnes o jeho navrácení soudí.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Šůla Jaroslav, *Colloredové a opočenští Colloredové*, 2001, str. 289-290.

¹⁶⁰ Dočekal, Boris. *Příběhy českých šlechticů*. Jihlava: Listen, 2006, str. 8-15.

Závěr

Restituční nároky rodiny Colloredo-Mannsfeldů následované soudními spory trvaly celých dvacet let a nyní to vypadá, že by celá kauza mohla být po mnoha letech u konce. Nedá se však říci, že by skončila jednoznačně. Rozdílné názory týkající se Colloredo-Mannsfeldů jsou vidět i ve všech restitučních kauzách.

Po emigraci všech čtyř bratrů se zpět do ČSR vracel pouze Jeroným, kterému jeho pravidelné každoroční cesty zřejmě ulehčily pozdější restituci majetku. V první vlně restitucí mu vrátili dvě stě padesát hektarů, nakonec dostal celý původní majetek, tj. třináct tisíc hektarů lesa, asi 300 ha polí, zámek ve Zbirohu a po soudních sporech i dědictví po svém bratrovi Weikhardovi – dobříšský zámek.

Hlavní osobou rodu Colloredo-Mannsfeld, který v ČSR začal uplatňovat restituční nároky, byl Jeroným. Již v roce 1992 vyzval Jeroným Státní památkový úřad o navrácení pozemků na Dobříšsku včetně zámku a předmětů movitých. Státní památkový ústav mu nevyhověl a tak Jeroným podal žalobu k okresnímu soudu. Soud v Příbrami v dubnu 1993 žalobě vyhověl a určil Státnímu památkovému úřadu povinnost uzavřít dohodu o vydání zámku v Dobříši s příslušnými objekty a pozemky. Po odvolání Státního památkového úřadu Krajský soud v Praze svým rozsudkem z 8. března 1994 změnil rozsudek okresního soudu tak, že zamítl žalobu. Jeroným se dovolal k Vrchnímu soudu v Praze, avšak ten jej 29. prosince 1995 zamítl jako neopodstatněné. Jeroným tak podal ústavní stížnost. Ústavní soud konstatoval, že rozsudkem Vrchního soudu v Praze byla porušena Jeronýmova základní práva zakotvena v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a proto zrušil jak rozsudek Vrchního soudu tak i Krajského soudu. Ve věci znovu rozhodoval Krajský soud v Praze, který v dubnu 1997 žalobě Jeronýma Colloredo-Mannsfelda vyhověl. V lednu 1998 byl zámecký areál oficiálně Jeronýmovi předán. V souvislosti s vydáním zámeckého areálu však vznikla neméně rozsáhlá kauza týkající se zámeckého mobiliáře. Jeroným zemřel 2. prosince 1998 a jeho univerzálním dědicem se stal synovec Jerôme, syn bratra Bedřicha, který je vlastníkem dodnes.¹⁶¹

¹⁶¹ Benda, Josef. *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*. Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky – Nakladatelství ČVUT, 2010. str. 287-299.

Zdevastovaný zámek ve Zbirohu, který byl za druhé světové války obsazen wehrmachtem a po roce 1948 zde pobývala československá armáda, ale pak postoupil jinému vlastníkovi. Weikhard zemřel 17. června 1946 ve Francii, avšak ještě předtím ustanovil svým dědicem bratra Bedřicha. Ten však v ČSR téměř žádný majetek nevlastnil a zemřel v roce 1991.

I když restituce rodového majetku proběhly bez větších potíží, není Jerôme Colloredo-Mannsfeld zdaleka se vším spokojen. "*Když se dozvídáte o politických intervencích u justice, které mají narušit restituční řízení nebo ho alespoň prodloužit, na náladě vám to moc nepřidá. Přitom právě navrácením majetku Česká republika zahanbila hlavně Německo, které se k bývalým vlastníkům půdy zachovalo dost podle*", poznamenává Jerôme Colloredo-Mannsfeld.¹⁶²

I přestože se restituce majetku v Opočně vyvíjela obdobně jako dobříšská kauza, je její výsledek mnohem překvapivější. Kristina se svého majetku zděděného po otci domáhala několika způsoby. Již v roce 1991 uplatnila nárok na vydání bývalého majetku podle zákona o půdě třemi podáními u místně příslušných Pozemkových úřadů Okresních úřadů v Náchodě, Rychnově nad Kněžnou a Hradci Králové. Všechny Pozemkové úřady rozhodly, že Kristina není vlastníkem majetku a její žádost zamítly. Následně Kristina předložila nárok na vydání majetku dle zákona o mimosoudních rehabilitacích a tak vyzvala 9. listopadu 1994 Státní památkový ústav v Pardubicích o vydání zámeckého areálu, ten však odmítl uzavřít dohodu o vydání věci, Kristina ho zažalovala u Okresního soudu. Okresní soud žalobu zamítl a až Krajský soud, ke kterému se Kristina odvolala, zrušil předchozí rozhodnutí a vrátil věc znovu k projednání Okresnímu soudu. Avšak i další soudní výsledky byly negativní, jak u Okresního soudu, tak u Krajského.

K obratu však došlo až v roce 2000, kdy Nejvyšší soud vyhověl dovolání Kristiny a zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové a Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou. Následujícího roku v květnu vyzvala všechny osoby, které mají v držení majetek náležející Kristině, aby s ní uzavřely příslušné dohody o vydání věcí s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu. Oslovené osoby tak učinily s výjimkou Státního památkového úřadu. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou, který ve věci znovu rozhodoval v červnu 2002, tentokrát žalobě Kristiny vyhověl

¹⁶² Drahošová, Blanka. *Tajemný kníže z dobříšského zámku*. [online] 12. 6. 2002 [cit 2012-05-29] Dostupné z: < <http://www.cs-magazin.com/index.php?a=a2004101020#>>

a uložil Státnímu památkovému úřadu uzavřít s ní dohodu o vydání věci.¹⁶³ Dcera posledního majitele zámku má podle soudu nárok na vrácení majetku, neboť její otec nikdy nepozbyl československé občanství a rodina přišla o zámek v rozhodném období po roce 1948, ačkoliv majetek prvně zkonfiskovali už Němci za války v roce 1942. Zároveň se soudce přidržel závazného výkladu Nejvyššího soudu, že rodina ztratila zámek za Protektorátu kvůli rasové perzekuci. Jde tedy o srovnatelnou kauzu jako válečné konfiskace židovského majetku.¹⁶⁴

V červenci 2003 pak uzavřel Národní památkový ústav¹⁶⁵ s Kristinou Colloredo-Mannsfeld dohodu o vydání zámeckého areálu v Opočně a bylo oznámeno, že expozice na zámku bude dále provozovat Národní památkový úřad na základě nájemné smlouvy. Tuto smlouvu chápaly obě uzavírající strany zcela odlišně. Kristina v ní viděla pouze smlouvu platící do doby, než soudy vyřeší spory, které strany vedou o cenné umělecké sbírky. Památkáři smlouvu chápali jako prozatímní řešení, které skončí v momentě, kdy dojde ke zvratu ve sporu o zámecký areál.

O ten se památkáři pokusili svojí ústavní stížností. K ústavní stížnosti se vyjádřily všechny tři obecné soudy, které kauzu rozhodovaly (Okresní, Krajský, Nejvyšší) a taktéž Kristina Colloredo-Mannsfeld, která se ke stížnosti vyjádřila celkem třikrát. Ústavní soud dospěl k závěru, že stížnost je oprávněná, že si obecné soudy neopatřily dostatek věrohodných a relevantních důkazů a následkem toho všechny jejich rozsudky zrušil. V této souvislosti se opět vynořila otázka státní spolehlivosti Dr. Josefa Colloredo-Mannsfelda, související s konfiskací majetku po skončení druhé světové války. Znovu se začala projednávat taky problematika údajného vyplnění Dotazníku ke stanovení německé národní příslušnosti. Ústavní soud opakovaně zdůrazňoval i myšlenku, která měla i zásadní význam v konečném rozhodnutí letos v dubnu: „*V restitučních zákonech vydávaných po roce 1989 je vyjádřena vůle zákonodárce k nápravě křivd, ke kterým došlo v letech 1948 – 1989, tedy v době vymezené jako doba nesvobody, v době totalitního systému, nikoliv*

¹⁶³ Benda, Josef. *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*. Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky – Nakladatelství ČVUT, 2010. str. 239.

¹⁶⁴ Tůmová, Štěpánka. *Hraběnka vyhrála při o zámek Opočno* – iDNES.cz [online] 12. 6. 2002 [cit 2012-05-29] Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/hrabenska-vyhrala-pri-o-zamek-opocno-duh-domaci.aspx?c=A020318_221523_domaci_pol>

¹⁶⁵ Pozn.: Státní památkový úřad se 1. ledna 2003 transformoval na Národní památkový ústav.

*křivd jiných. Tato vůle státu je jasně vyjádřena právě restitučními zákony a jen ve věcném i časovém rozsahu těmito zákony vymezeném je náprava přípustná.“*¹⁶⁶

Svou roli v celé kauze hraje také výměr Ministerstva zemědělství ČSR z 16. prosince 1948, který uváděl, že použití dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. nepřicházelo v úvahu, protože „knihovním vlastníkem velkostatku Opočno byla dne 23. 6. 1945 Říše německá.“ A proto byl majetek konfiskován jako majetek Německé říše podle dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb. Příslušný nález Ústavního soudu byl vyhlášen 13. ledna 2005 a případ se tak vrátil znovu na začátek.¹⁶⁷

Přes zamítavé rozsudky Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou a Krajského soudu v Hradci Králové se kauza opět dostala před Nejvyšší soud. Krajský soud potvrdil 5. června 2006 rozsudek Okresního soudu a tím bylo rozhodnuto, že opočenský zámek je vlastnictvím České republiky. Byl sepsán předávací protokol k objektu Opočno, který byl zpět převzat do majetku státu 10. dubna 2007.¹⁶⁸ Nejvyšší soud pak 8. listopadu 2007 dovolání Kristiny zamítl. 8. února 2007, tedy v době kdy ještě Nejvyšší soud nerozhodl, podala Kristina návrh na obnovu řízení, tento návrh byl však Okresním soudem v Rychnově nad Kněžnou zamítnut.

Kristina podala následně ústavní stížnost, která byla po čtyřletém zkoumání Ústavním soudem letos v dubnu zamítnuta.¹⁶⁹ Jako hlavní argument uvedl již výše citovaný názor o napravení pouze těch křivd, ke kterým došlo mezi lety 1948 – 1989. Souběžně s tímto procesem ještě probíhaly soudní spory o zámecké mobiliáře na zámku Dobříš a Opočno.

Zde se nabízí otázka, jak je možné, že restituce zbývajících dvou velkostatků proběhla téměř bez komplikací a kauza Opočno se táhla 21 let a pro Colloredo-Mannsfeldy bezúspěšně. Právní systém České republiky zřejmě nemá přesně dané normy, podle kterých by takovéto případy posuzoval. Je smutné, že zášť vůči

¹⁶⁶ Benda, Josef. *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*. Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky – Nakladatelství ČVUT, 2010. str. 248.

¹⁶⁷ Tamtéž, str. 167-168.

¹⁶⁸ *Šlechta musí vrátit zámek v Opočně, řekl soud* – iDNES.cz [online] 6. 4. 2007 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/slechta-musi-vratit-zamek-v-opocne-rekl-soud-fm7-/domaci.aspx?c=A070406_210412_domaci_anv>

¹⁶⁹ Ústavní soud po čtyřletém zkoumání nechal zámek Opočno v rukou státu – iDNES.cz [online] 24. 4. 2012 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z <http://hradec.idnes.cz/ustavni-soud-nechal-zamek-opocno-statu-d92-/hradec-zpravy.aspx?c=A120424_164805_hradec-zpravy_cen>

šlechtě přetrvala téměř po století a stát ovládla touha po majetku namísto cti, aby vrátila Colloredo-Mannsfeldům majetek, který jim náleží.

Literatura

- BENDA, Josef. *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*. Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky – Nakladatelství ČVUT, 2010. s. ISBN 978-80-86729-61-9.
- DOČEKAL, Boris. *Příběhy českých šlechticů*. Jihlava: Listen, 2006. 173 s. ISBN 80-86526-19-4.
- DUFEK, Pavel. *Restituce šlechtických velkostatků v Čechách po druhé světové válce*. In: Hazdra, Z., Horčíčka, V., Županič, J. *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů: FF UK, 2011. 347 s. ISBN 978-80-87211-52-6.
- HAZDRA, Zdeněk. *Ve znamení tří deklarací*. Dějiny a současnost, leden 2009, roč. 31, č. 1.
- HOŘEJŠ, Miloš. *Šlechta a nacistická pozemková politika v českých zemích*. In: Hazdra, Z., Horčíčka, V., Županič, J. *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů: FF UK, 2011. 347 s. ISBN 978-80-87211-52-6.
- HOŠEK, Miloš a kol. pracovníků oddělení evidence a dokumentace. *Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty)*. 2. doplněné vydání. Pardubice: Národní památkový ústav, 2004. 243 s. ISBN: 80-903148-3-X.
- KUKLÍK, Jan. *Znárodněné Československo: Od znárodnění k privatizaci – státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2010. 444 s. ISBN 978-80-87284-12-4.
- LUSTIG, R., SVĚTNIČKA, F. *Schematismus velkostatků v Čechách*. Praha: Mars, 1932. 809 s.
- MARUŠÁK, Karel. *Šlechta, velkostatek a pozemková reforma*. Brno: Nakladatelství A. Píša, 1919. 49 s.
- MAŠEK, Petr. *Modrá krev: Minulost a přítomnost šlechtických rodů v českých zemích*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1992. 206 s. ISBN 80-204-0346-9.

- OLIČ, Miroslav a kol. *Dobříš – město na Zlaté stezce*. 1. vyd. Praha: Maroli, 1998. 184 s. ISBN 80-902513-2-3.
- PEKAŘ, Josef. *Omyly a nebezpečí pozemkové reformy*. Praha: Vesmír, 1923. 79 s.
- RAJLICH, Jiří., PLACHÝ, Jiří. *Colloredo-Mansfeldové ve druhé světové válce*. *Historie a Vojenství*, ročník LVII, číslo 1/2008.
- *Sborník statí k sedmdesátým narozeninám: 17. 2. 1866 – 17. 2. 1936*. Kol. autorů. Praha: Úřednictvo colloredo-mannsfeldských velkostatků, 1936. 301 s.
- ŠŮLA, Jaroslav. *Colloredové a opočenští Colloredové*, in: Státní památkový ústav v Pardubicích. Výroční zpráva za rok 2001
- TITL, Ignác. *Schematismus a statistika statků velkých a rustikálních v království českém*. Přel. Springer Josef. Praha: České lidové knihkupectví, 1902. 830s.
- VOTÝPKA, Vladimír. *Návraty české šlechty*. 1. vyd. Praha; Litomyšl: Paseka, 2000. 423 s. ISBN 80-7185-327-5.
- ŽUPANIČ, J. FIALA, M. STELLNER, F. *Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české*. 1. vyd. Praha: Skřivan, 2001. 340 s. ISBN 80-86493-00-8.
- ŽUPANIČ, Jan. *Mezi dvěma ohni. Colloredo-Mannsfeldové ve čtyřicátých letech 20. století*. In: Hazdra, Z., Horčíčka, V., Županič, J. *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů: FF UK, 2011. 347 s. ISBN 978-80-87211-52-6.
- ŽUPANIČ, Jan. *Rezistence a perzekuce. Rod Colloredo-Mannsfeldů za druhé světové války*. In: Pejčoch, I., Plachý, J. a kol. *Okupace, kolaborace, retribuice*. Praha: Vojenský historický ústav, 2010. 327 s. ISBN 978-80-7278-529-2

Internetové odkazy

- Bojčuk, Lukáš. *Hejkálkovo Opočno – Colloredové* [online] poslední aktualizace 20. 6. 2004 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <<http://hejkalkovo.opocno.sweb.cz/texty/colloredove.htm#vicardova>>
- *Československá měnová reforma (1919) – Wikipedie* [online] 3. 7. 2011 [cit. 2012-06-05]. Dostupné z <[http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensk%C3%A1_m%C4%9Bnov%C3%A1_reforma_\(1919\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensk%C3%A1_m%C4%9Bnov%C3%A1_reforma_(1919))>

- Drahošová, Blanka. *Tajemný kníže z dobříšského zámku*. [online] 12. 6. 2002 [cit 2012-05-29] Dostupné z: <<http://www.cs-magazin.com/index.php?a=a2004101020#>>
- Nergl, Zdeněk. *Těžba dřeva: forestry services*. [online] 6. 3. 2012 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z <<http://www.forestry.cz/sluzby/tezba-dreva>>
- *Prohlášení české a moravské šlechty v září 1939*, [online] Poslední revize 4. 4. 2006 [cit. 2012-06-05]. Dostupné z:<http://www.pozitivni-noviny.cz/IMAGES-1/slechtictvi/Prohlaseni_slechty2a.jpg>
- *Prohlášení členů starých rodů vzhledem k nedotknutelnosti území Českého státu (1938)*, [online] Poslední revize 4. 4. 2006 [cit. 2012-06-05]. Dostupné z: <http://www.pozitivni-noviny.cz/IMAGES-1/slechtictvi/Prohlaseni_slechty1.jpg>
- *Šlechta musí vrátit zámek v Opočně, řekl soud – iDNES.cz* [online] 6. 4. 2007 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z:<http://zpravy.idnes.cz/slechta-musi-vratit-zamek-v-opocne-rekl-soud-fm7-/domaci.aspx?c=A070406_210412_domaci_anv>
- Tůmová, Štěpánka. *Hraběnka vyhrála při o zámek Opočno – iDNES.cz* [online] 12. 6. 2002 [cit 2012-05-29] Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/hrabenka-vyhrala-pri-o-zamek-opocno-duh-/domaci.aspx?c=A020318_221523_domaci_pol>
- Ústavní soud po čtyřletém zkoumání nechal zámek Opočno v rukou státu – iDNES.cz [online] 24. 4. 2012 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z <http://hradec.idnes.cz/ustavni-soud-nechal-zamek-opocno-statu-d92-/hradec-zpravy.aspx?c=A120424_164805_hradec-zpravy_cen>

Tisk

- Rudé právo, 21. 11. 1945.
- Rudé právo, 21. 11. 1945.
- Rudé právo, 12. 7. 1945.

Právní předpisy

- Zákon č. 215/1919 Sb. O zabrání velkého majetku pozemkového

- Zákon č. 318/1919 Sb. O zajištění půdy drobným pachtýřům
- Dekret prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. O neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů
- Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. O konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa
- Dekret prezidenta republiky č. 33/1945 Sb. O úpravě československého občanství osob národnosti německé a maďarské

Seznam grafů, tabulek a obrázků

Seznam grafů

Graf č. 1 Poměr výměry půdy panství Dobříš v roce 1902.....	19
Graf č. 2 Poměr výměry půdy panství Opočno v roce 1902.....	20
Graf č. 3 Poměr výměry půdy panství Zbiroh v roce 1902.....	20
Graf č. 4 Poměr jednotlivých velkostatků k celkové rozloze v roce 1902.....	21
Graf č. 5 Poměr výměry půdy panství Dobříš v roce 1932.....	24
Graf č. 6 Poměr výměry půdy panství Opočno v roce 1932.....	24
Graf č. 7 Poměr výměry půdy panství Zbiroh v roce 1932.....	24
Graf č. 8 Poměr jednotlivých velkostatků k celkové rozloze v roce 1932.....	25
Graf č. 9 Poměr stromů v dobříšských lesích	33
Graf č. 10 Poměr stromů ve zbirožských lesích.....	34

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Srovnání celkové rozlohy velkostatků v roce 1902 a 1932.....	29
Tabulka č. 2 Srovnání rozlohy jednotlivých velkostatků v roce 1902 a 1932	29
Tabulka č. 3 Srovnání rozlohy velkostatků v roce 1902 a 1932	29
Tabulka č. 4 Panství Dobříš v roce 1902 a 1932.....	30
Tabulka č. 5 Panství Opočno v roce 1902 a 1932.....	30
Tabulka č. 6 Panství Zbiroh v roce 1902 a 1932.....	30
Tabulka č. 7 – Porovnání rozlohy pozemků šlechtických rodů v ha.....	74
Tabulka č. 8 Bilance odňatých majetků protagonistů deklarací české šlechty z let 1938 a 1939.....	91

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 – Záznam v knize Schematismus velkostatků v Čechách.....	26
Obrázek č. 2 – Rudolf Colloredo – generální polní maršálek a velící generál v království českém (1585 – 1657).	75
Obrázek č. 3 – Rudolf kníže Colloredo, říšský dvorní místokancléř (1706 – 1788).	76
Obrázek č. 4 – Josef hrabě Colloredo-Walsee (1735 – 1818).....	77
Obrázek č. 5 – Kníže František Gundakar Colloredo-Mannsfeld s rodinou (1802 – 1852).....	78

Obrázek č. 6 – Josef Colloredo-Mannsfeld st. (1866 – 1957).....	79
Obrázek č. 7 – Fotografie, na které je portrét čtyř bratrů a pod ním o padesát let později pózující bratři Bedřich, Josef a Jeroným, již chybí Weikhard.	80
Obrázek č. 8 – Vyplnění žádosti o německou státní příslušnost Jeronýma Colloredo-Mannsfelda staršího nar. 1870, 1. strana.....	81
Obrázek č. 9 - Vyplnění žádosti o německou státní příslušnost Jeronýma Colloredo-Mannsfelda staršího nar. 1870, 2. strana.....	82
Obrázek č. 10 - Vyplnění žádosti o německou státní příslušnost Jeronýma Colloredo-Mannsfelda staršího nar. 1870, český překlad: 1. strana.	83
Obrázek č. 11 - Vyplnění žádosti o německou státní příslušnost Jeronýma Colloredo-Mannsfelda staršího nar. 1870, český překlad: 2. strana.	84
Obrázek č. 12 – Dopis Helmuta Rabla na Vermögensamt des Rechtsprotektors in Böhmen und Mähren, český překlad, 1. strana.	85
Obrázek č. 13 - Dopis Helmuta Rabla na Vermögensamt des Rechtsprotektors in Böhmen und Mähren, český překlad, 2. strana.	86
Obrázek č. 14 - Dopis Josefa Colloredo-Mannsfelda německé Tajné státní policii. 1. strana.	87
Obrázek č. 15 - Dopis Josefa Colloredo-Mannsfelda německé Tajné státní policii. 2. strana.	88
Obrázek č. 16 - Dopis Josefa Colloredo-Mannsfelda německé Tajné státní policii. 3. strana.	89
Obrázek č. 17 - Výměr okresního národního výboru v Dobrušce o zrušení československého občanství Josefa Colloredo-Mannsfelda.	90
Obrázek č. 18 – Rodový vývod z osmi předků dr. Josefa Colloredo-Mannsfelda. Symbolem * jsou označeny osoby kvalifikované jako Židé, symbolem § pak židovští míšenci.....	92
Obrázek č. 19 – Větvení rodu Colloredo.....	93
Obrázek č. 20 – Rodokmen knížat a hrabat Colloredo-Mannsfeldů od 1780 do současnosti.	94
Obrázek č. 21 – Feudální majitelé panství (později velkostatku) Dobříš.	95
Obrázek č. 22 – Erb rodu Colloredo-Mannsfeld.....	96

Přílohy

Schwarzenbergové (5)	247.736	ha
Černínové z Chudenic (6)	61.430	„
Colloredo-Mannsfeld (1)	57.866	„
Rod Habsbursko-Lotrinský (4)	57.832	„
Kinští z Vchynic (6)	51.391	„
Lobkowiczové (5)	48.565	„
Waldsteinové (3)	45.434	„
Thun-Hohensteinové (4)	41.529	„
Thun-Waldsteinové (1)		
Fürstenbergové(2)	40.981	„
Thurn-Taxisové (2)	37.316	„
Thurn Valsassina (1)		
Clam Gallas (1)	37.763	„
Clam Martinic (1)		
Liechtenstein (1)	37.212	„
Hohensteinové (3)	28.845	„
Longeval-Buquoy (2)	27.584	„
Auerspergové (4)	27.276	„
Harrachové (2)	24.509	„
Nostitz-Rieneckové (3)	21.544	„
Kolowratové (5)	20.255	„
Trautmansdorf-Weinsbergové(3)	20.068	„
Windischgrätz (1)	19.906	„
Metternich-Winneburg (1)	19.854	„
Sternbergové (3)	17.722	„
Rohanové (2)	14.085	„
Hohenzollern (1)	14.370	„
Paar (1)	14.202	„

Tabulka č. 7 – Porovnání rozlohy pozemků šlechtických rodů v ha

Pozn. Autor nerozlišuje držbu podle jednotlivých větví ale dle majetku celé rodiny

In: MARUŠÁK, Karel. Šlechta, velkostatek a pozemková reforma. Brno: Nakladatelství A. Píša, 1919. 49 s.

Obrázek č. 2 – Rudolf Colloredo – generální polní maršálek a velící generál v království českém (1585 – 1657).

In: Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda

Obrázek č. 3 – Rudolf kníže Colloredo, říšský dvorní místokancléř (1706 – 1788).
In: Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda

Obrázek č. 4 – Josef hrabě Colloredo-Walsee (1735 – 1818).

In: Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda

Obrázek č. 5 – Kníže František Gundakar Colloredo-Mannsfeld s rodinou (1802 – 1852).

In: Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda

Obrázek č. 6 – Josef Colloredo-Mannsfeld st. (1866 – 1957).

In: Sborník statí k 70. narozeninám Josefa Colloredo-Mannsfelda

Obrázek č. 7 – Fotografie, na které je portrét čtyř bratrů a pod ním o padesát let později pózující bratři Bedřich, Josef a Jeroným, již chybí Weikhard.

In: VOTÝPKA, Vladimír. *Návraty české šlechty*. 1. vyd. Praha; Litomyšl: Paseka, 2000.

abgelehnt

Fragebogen
zur
feststellung der deutschen Volkszugehörigkeit
(Innerhalb längstens 2 Wochen zu beantworten)

Ohlášeno k ...
pod č. j. 10576 i. 4. pr. 1946
F. 3. 11 - 5. 1. 30. XII. 1946

46975/42

1. Familienname (Surname) Colloredo Mannsfeld
1. Rufname (Vorname) Hieronymus

2. Familienstand: ledig, verheiratet, verwitwet, geschieden (nicht Zutreffendes streichen)
verheiratet mit Berta geborene Prapin Kolowrat-Krakowsky
geb. am 21. Juni 1890 in Teinitz

3. Geburtsjahr: 1870
Geburtsort: Toberschtitz
Geburtsort: Toberschtitz
Politischer Bezirk: Pikraus Gerichtsbezirk: Toberschtitz

4. Wohnort und Anschrift am 16. 6. 1939: Zbiroh
Politischer Bezirk: Rohycom Gerichtsbezirk: Zbiroh

5. Heimatzuständig am 10. 10. 1938 nach: Zbiroh
Politischer Bezirk: Rohycom Gerichtsbezirk: Zbiroh

6. Staatsangehörigkeit
a) vor dem 15. 3. 1939: tschechoslowakische
b) vor 1919: österreich-ungarische

7. Beruf: Marineoffizier a. D.

8. Muttersprache: deutsch tschechisch slowakisch
Sprachkenntnis: deutsch tschechisch slowakisch
(nicht Zutreffendes streichen)

9. Haben Sie Gediend?
a) bei einem österreichisch-ungarischen Truppenteil?
b) bei einem tschecho-slowakischen Truppenteil?
c) in der tschechischen Legion?
(Falls ja, bei welchem Truppenteil, von wann bis wann, welches ist die letzte Charge?)
Gediend in der K. u. K. Kriegsmarine von
1. November 1899 bis 1. Januar 1919
Linienfahrtskapitän

Tato kopie doslovně odpovídá
originálu uloženému ve Státním
ústředním archívu v Praze.
Počet stran: 2 Datum: 30. 9. 03

8803
Mlle

Pokusy o restituci SZ Opočno

str. 49

Obrázek č. 8 – Vyplnění žádosti o německou státní příslušnost Jeronýma Colloredo-Mannsfelda staršího nar. 1870, 1. strana.

In: Hošek, Miloš a kol. pracovníků oddělení evidence a dokumentace. Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, 2004.

10 { Welchen deutschen oder tschechischen Vereinen, Verbänden, Gewerkschaften, Berufs- oder sonstigen Organisationen gehören oder gehörten Sie an?

Karodni' souzcestvi

11 { Welche Volkszugehörigkeit hat oder hatte Ihr (e) Ehe (mann)? (frau)?
deutsches, tschechisches,

12 { Welche Angaben über Ihre Zugehörigkeit zum deutschen Volke können Sie sonst noch machen (z. B. Schulbesuch, Zugehörigkeit zur SDP, NSDAP usw., Zeugen)?

8 Klassen deutsches Gymnasium, Kreisstadt Prag

13 { Ich versichere nach bestem Wissen und Gewissen, daß keiner meiner 4 Großeltern (mütterlicher- wie väterlicherseits) der jüdischen Rasse oder Religion angehört oder angehört hat.

14 { Ich versichere, daß ich mich zum deutschen Volkstum bekenne.

Wohnort und Wohnung: *Zbivch Schloss*

Datum: *8. Okt. 1940*

H. Colandro
Unterschrift.

(Dieser Bogen darf nicht zusammengefaltet werden.)

Obrázek č. 9 - Vyplnění žádosti o německou státní příslušnost Jeronýma Colloredo-Mannsfelda staršího nar. 1870, 2. strana.

In: Hošek, Miloš a kol. pracovníků oddělení evidence a dokumentace. Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, 2004.

V ý p í s z d o t a z n í k u
k z j i s t ě n í n ě m e c k é s t á t n í p ř í s l u š n o s t i .

1. Příjmení a jméno: Colloredo Mannsfeld Hieronymus narozená
2. Rodinný stav: geschieden
- Jméno manželky /manžela/: Berta Grafin Kolowrat 21. Juni 1890
Krakowsky Teinitzl
okres
3. Rok, den, měsíc a místo narození: 1870 3. Nov. v Dobrschisch
okres Pibrans
4. Bydliště 16. 6. 1939: Zbiroh
5. Domovská příslušnost dne 10.10. 1938: Zbiroh okr. Rokycan
- 6./ Státní příslušnost a/ před 15.3. 1939 čechoslowakische
b/ před r. 1919 österr.ungarische
- 7./ Povolání Marineoffizier a.D.
- 8./ Materská řeč: deutsch
- Znalost řečí: deutsch tschechisch
- 9./ Služba vojenská: bei einem österr.ung. Truppenteil.
gedient in der K.u.K.Kriegsmarine vom 1. November 1889 bis 1. Januar
1919.
Linienschiffskapitän
10. Členství ve spolcích a organizacích:
Národní souručenství
11. Národní příslušnost manželky /manžela/:
12. Odůvodnění příslušnosti k německému národu: tschechisch
8. Klassen deutsches Gymnasium, Kleinseite Prag

Obrázek č. 10 - Vyplnění žádosti o německou státní příslušnost Jeronýma Colloredo-Mannsfelda staršího nar. 1870, český překlad: 1. strana.

In: Hošek, Miloš a kol. pracovníků oddělení evidence a dokumentace. Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, 2004.

13. Ujišťuji na své nejlepší vědomí a svědomí, že žádný z mých 4 prarodičů
nemá anebo nebyl židovského původu nebo náboženství:

14. Ujišťuji, že se hlásím k německému národu.

Bydliště: Wbiroh, Schloss

Datum: 8. Okt. 1940

H. Colloredo Mannsfeld

Podpis.

Průkaz o německé státní příslušnosti byl abgelehnt.
xxxxxx/xxxxxx

H. Colloredo-Mansfeld, nar. dne 3. list. 1870

+ Zemřel dne 29. srpna 1942.

Obrázek č. 11 - Vyplnění žádosti o německou státní příslušnost Jeronýma Colloredo-Mannsfelda staršího nar. 1870, český překlad: 2. strana.

In: Hošek, Miloš a kol. pracovníků oddělení evidence a dokumentace. Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, 2004.

Helmut R a b l,
SS-Hauptscherführer,
SS-Ě. 275.745
M n i c h o v 2,
Neuhauserstrasse č. 7

V Praze dne 15. dubna 1942

M a j e t k o v é m u ú ř a d u
Říšského protektora v Čechách a na Moravě

P r a h a II
Emeuzská ulice

Moje sestra mne prosila, abych podnikl kroky v její záležitosti. Její žádosti vyhovuji, protože z dále uvedeného sledávám její zvláštní neléhavost.

Moje sestra Anna Maria, narozená dne 11.06.1908 v Innsbrucku, je provdána za Josefa Colloredo Mansfelda. Manželství bylo uzavřeno několik dnů po zřízení Protektorátu. Moje sestra má podle výnosu z 06.06.1941 jako Němka německé státní občanství. Je stejně jako já arijského původu. Moje sestra porodila v prosinci 1940 dítě /Christine/. Po porodu moje sestra onemocněla srdeční chorobou /snaž byla nesprávně lékařsky ošetřována/, a je dodnes, tedy 16 měsíců, trvale ležící a má stále horečku. Abych popsal její stav, zmiňuji se o tom, že při velikosti 1,65 m váží přibližně 42 kg. V začátcích byly malé vyhlídky na zlepšení stavu, na základě pokroků v posledních měsících se však věřilo, že v dohledné době opět z lůžka povstane, každopádně však potřebuje, aby se vůbec mohla uzdravit, nejvyšší péči a je třeba zabránit každému, zejména duševnímu rozčilení. Dítě je zcela zdravé. Moje sestra bydlí se svým mužem v postranním traktu /bývalý byt pro úředníka/ zámku Opočno u Hrade Králové.

Můj švagr Josef C. je podle rozhodnutí vrchního zemského rady příslušníkem Protektorátu. Podle svého původu je ale jen v nejmenší části Čech. Žádost o přiznání německého státního občanství podal teprve na podzim 1940.

Podle rozhodnutí tajné státní policie, řídicí služebny Praha, B. č. 572/41, byl majetek rodiny Colloredo-Mansfeld zabaven /cena má být několik desítek milionů říšských marek/.

Obrázek č. 12 – Dopis Helmuta Rabla na Vermögensamt des Reichsprotektors in Böhmen und Mähren, český překlad, 1. strana.

In: Hošek, Miloš a kol. pracovníků oddělení evidence a dokumentace. Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, 2004.

Prosím Vás tedy, aby se zřetelem na zdravotní stav mé sestry a její německou státní příslušnost byly zajištěny její životní potřeby.

Dovoluji si učinit následující návrhy:

a/ Pokud jde o byt: Jako byt je její dnešní pobyt nejvhodnější. Protože její dnešní byt je v postranním traktu zámku a ve zbylé části zámku je k dispozici dostatek obytných prostorů, mohla by tam nejspou-li jiné důvody - zůstat. V každém případě je další transport mé sestry bez dalšího poškození zdraví sotva možný, především přichází v úvahu pobyt v klidném prostředí, tedy na venkově.

b/ Pokud jde o výživu: Finanční zajištění její výživy a výživy jejího dítěte, které má rovněž německé státní občanství. Přitom by měl být brán ohled na její zdravotní stav a sociální postavení.

Prosím o blahovolné a podle možnosti brzké vyřízení.

Heil Hitler !

Helmut Rabl, v.r.

Majetkový úřad
u Říšského protektora
V-21

V Praze 23.04.1942

1/ Kancelář /.. dále nesrozumitelný referát../

Komisařskému vedoucímu pozemkového úřadu

v Praze II - Václavské nám.

Vpředu uvedený opis zasílám na vědomí s prosbou a zaujetím stanoviska.

Z pov. Z.

2/ .. nesrozumitelný referát...

=====

Jako tlumočnick jazyka německého, jsem nově rozhodnutím krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26.06.1967 č.j. Spr 2097/67 stvrzuji, že překlad souhlasí s textem připojené fotokopie.
Číslo deníku: 4968.

V Hradci Králové dne 20. dubna 2001.

Handwritten signature or initials.

Obrázek č. 13 - Dopis Helmuta Rabla na Vermögensamt des Rechtsprotektors in Böhmen und Mähren, český překlad, 2. strana.

In: Hošek, Miloš a kol. pracovníků oddělení evidence a dokumentace. Pokusy o restituci státního zámku Opocno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, 2004.

Překlad z němčiny

T a j n é s t á t n í p o l i c i i
Služebně státní policie

v P r a z e

Rozhodnutím tajné státní policie, služebny státní policie Praha, B. č. 572/41, byl na základě výnosu říšského ministerstva vnitra z 09.12.1942 sp. zn. S IV D I b, B. č. 2096/41-g-222 po dohodě s Říšským protektorem v Čechách a na Moravě podle §u 1, odst. 2 nařízení o zabavení majetku v Protektorátě Čechy a Morava z 4.10.1939 /RGBl. I strana 1998, Vbl. Reichsprot. strana 181/, a na základě správního pokynu Říšského protektora v Čechách a na Moravě z 12.03.1940 B. č. II. II 53/5/40 zabaven můj celý majetek ve prospěch Německé říše, protože prý bylo zjištěno, že moje snažení byla Říši nepřátelská.

Prosím o přezkoumání zabavení.

Zjištěním, že moje snažení měla být Říši nepřátelská, jsem ve své morální existenci zničen. Rozhodnutí o zabavení, učiněné na základě tohoto zjištění, ničí moji hospodářskou existenci.

Rozhodnutí vychází z nesprávných předpokladů. Bylo vydáno, aniž bych před jeho vydáním byl vyslechnut, aniž by proti mně svědčící materiál o skutkovém stavu mně byl předložen, aniž bych měl příležitost zaujmout k proti mně vzneseným obviněním stanovisko, vést proti nim důkazy a zbavit síly* způsoby jednání, jež se mi přičítají k tíži,

Řízení v této pro mne životně důležité záležitosti dalekosáhlého významu zůstalo proto neúplným a nemůže tvořit žádný podklad pro to, aby moje snažení byla označována za Říši nepřátelská, byl zabaven celý můj majetek a já byl mravně a hospodářsky zničen.

Prosím proto o provedení řádného řízení a byl vzat zřetel na zásadu slyšení účastníka. Prosím především, aby mně byl sdělen skutkový stav, který se mi přičítá k tíži a udány důkazní prostředky, na jejichž základě vzal úřad tento skutkový stav za prokázaný a které v jejich celku označuje za Říši nepřátelský. Prosím, aby mně byly předloženy k nahlédnutí listiny, které mi při-

Obrázek č. 14 - Dopis Josefa Colloredo-Mannsfelda německé Tajné státní policii. 1. strana.

In: Hošek, Miloš a kol. pracovníků oddělení evidence a dokumentace. Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, 2004.

těžuji, abych se mohl vyjádřit k jejich pravosti a správnosti.

Proším o sdělení proti mně svědčících svědeckých výpovědí, abych měl příležitost prokázat nevěrohodnost případných proti mně zaměřených výpovědí a bylo-li by to nutné, ~~prokázat~~ proti osobám, které mně připsaly snahy Říši nepřátelské, podst žalobu pro urážku na cti.

Pro nedostatek jakýchkoli znalostí skutkového stavu, který se mně předkládá, je pro mne nemožné jej zvrátit. Abych úřad informoval o své osobnosti a svém dosavadním průběhu života, připojuji svůj veskrze pravdivý životopis. Správnost údajů v něm obsežených jsem připraven kdykoli prokázat a proším o sdělení, v jaké souvislosti se snad důkaz požaduje.

Moje snažení mohou být prohlášována za Říši nepřátelská a můj majetek může být zabaven jen potom, jestliže bych se já osobně podílel na nějských Říši nepřátelských snahách. Nemohu za to, že jeden z mých příbuzných, jehož majetek byl rovněž zabaven, se měl nějským způsobem chovat Říši nepřátelsky.

Zejména skutečnost, že se můj bratr hrabě Weikhart Colloredo-Mansfeld připojil k tak zvané Benešově deklaraci, nemůže být v žádném případě důvodem, abych byl považován za Říši nepřátelského. Jednal tehdy v mladické nerozvážnosti proti mé vůli. Také skutečnost, že můj strýc kníže Josef Colloredo-Mansfeld se zdržuje ve Francii, nezakládá žádný důvod k zákroku proti mně. Obe postižení se budou muset s těmito proti nim vyhodnocenými skutečnostmi vyrovnat, já jsem ostatně přesvědčen, že se jim to podaří a že jejich způsob jednání v žádném případě ^{acte} nesložil snahám, které by Říše mohla posuzovat jako státu nepřátelská.

Ze všech těchto důvodů prosím :

- 1/. o postoupení tohoto podání úřadům, které jsou příslušné k přezkoumání proti mně vydaných rozhodnutí a opatření, zejména panu říšskému protektorovi v Čechách a na Moravě a panu říšskému ministrovi vnitra.
- 2/. ve věci samé o přezkoumání proti mně vydaného rozhodnutí, které má snažení prohláší za Říši nepřátelská, o jejich zrušení a v důsledku toho také o zrušení opatření týkajícího

Obrázek č. 15 - Dopis Josefa Colloredo-Mannsfelda německé Tajné státní policii. 2. strana.

In: Hošek, Miloš a kol. pracovníků oddělení evidence a dokumentace. Pokusy o restituci státního zámku Opocno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, 2004.

se zabavení mého majetku.

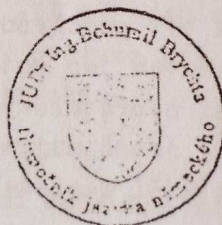
3/. dále prosím, aby mně až do skančení řízení , o něž prosím,
bylo ponecháno mé dosevadní bydliště a byla mně vyplácena
na úhradu mých životních výdajů částka 15.000,-- K měsíčně.

Heil Hitler !

=====

Jako tlumočnickjazyka německého, jmenovaný rozhodnutím krajské-
ho soudu v Hradci Králové ze dne 26.06.1967 č.j. Spr 2097/67
stvrzují, že překlad souhlasí s textem připojené fotokopie.
Číslo deníku: 4968.

V Hradci Králové dne 20. dubna 2001.

164

Obrázek č. 16 - Dopis Josefa Colloredo-Mannsfelda německé Tajné státní policii. 3. strana.

In: Hošek, Miloš a kol. pracovníků oddělení evidence a dokumentace. Pokusy o restituci státního zámku Opočno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, 2004.

Okresní národní výbor v Dobrušce.

TELEFON OKRESNÍHO NÁRODNÍHO VÝBORU Č. 81 - 85 - 99 a 100.

Č. j. 11154/48.

Dne 4. února 1949.

Pan
Dr. Josef Colloredo - Mansfeld
O p o š n o š p. 377

/ k rukám p. Dr. Jaroslava Čulíka, advokáta, Praha II., Měšská 7 /

Osvědčení o čsl. státním občanství podle § 1, odst. 3 ústavního dekretu č. 33/45 Sb.

V ý m ě r .

Dne 5.8.1947 pod č. j. R-I-433/47 byl Vám zdejším úřadem vystaveno osvědčení o čsl. státním občanství podle § 1, odst. 3 ústav. dekretu č. 33/45 Sb. Dodatečně bylo však konaným šetřením zjištěno, že nejste ani české, slovenské nebo slovanské národnosti a že jste neprokázal, že byste se byl po dobu zvýšeného ohrožení republiky hlásil k národnosti české konstantně / § 1, odst. 3 úst. dekretu č. 33/45 Sb. / V roce 1940 podepsal jste totiž, jak jste sám doznal " Fragebogen zur Feststellung der deutschen Volkzugehörigkeit ".

Vzhledem k těmto důvodům prohlašuji Vaše výše uvedené osvědčení o čsl. státním občanství z a n e p l a t n é a vybízím Vás, abyste vrátil v nejbližší době zdejšímu úřadu.

Z tohoto výměru lze se odvolat ke krajskému národnímu výboru v Hradci Králové ve lhůtě 15 dnů počínajíc dnem po jeho doručení podáním u okresního národního výboru v Dobrušce.

Požadovaná dvě neplatná osvědčení Vám současně připojaji.

P ř e d s e d a C M V :

Tato kopie doslovně odpovídá
originálu uloženému ve Státním
ústředním archivu v Praze.
Počet stran: 2

20.7.49

Obrázek č. 17 - Výměr okresního národního výboru v Dobrušce o zrušení československého občanství Josefa Colloredo-Mansfelda.

In: Hošek, Miloš a kol. pracovníků oddělení evidence a dokumentace. Pokusy o restituci státního zámku Opocno po roce 1989 (studie a dokumenty). Pardubice: Národní památkový ústav, 2004.

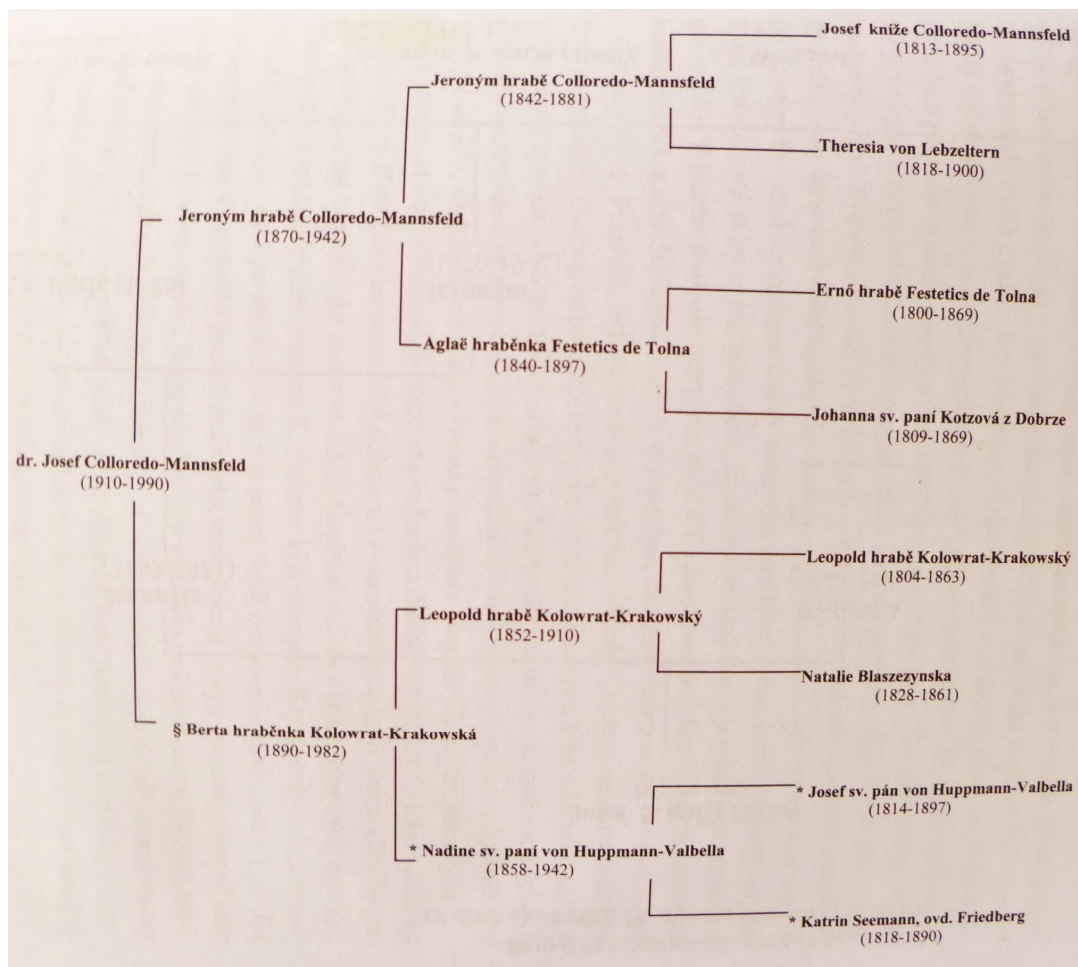
Tab. 1: Bilance odňatých majetků protagonistů deklarácí české šlechty z let 1938 a 1939

Majitel	Velkostatek	Výměra půdy
1) Konfiskace ve prospěch Třetí říše		
Dr. Josef Colloredo-Mannsfeld	Opočno	5300 ha
Jeronym Colloredo-Mannsfeld	Zbiroh	13 300 ha
Waikard Colloredo-Mannsfeld	Dobříš	8300 ha
Humprecht Czernin	Hlušice	980 ha
Dr. Max Lobkowitz	Roudnice ad.*	5000 ha
2) Prodej uskutečněný vnuceným správcem		
Rudolf Czernin	Dymokury	3400 ha
Terezie Mensdorff-Pouilly	Jemniště	1500 ha
3) Uvalení vnucených správ v první etapě		
Karel Belcredi	Líšeň	800 ha
František Dobrzenský	Potštejn	1100 ha
Josef Hrubý z Jelení	Červené Pečky	1500 ha
František Kinský	Kostelec nad Orlicí	2300 ha
Zdenko Radslav Kinský	Chlumeck nad Cidlinou	8000 ha
Zdeněk Kolowrat	Rychnov nad Kněžnou	6500 ha
Eleonora Kinská	Žďár nad Sázavou	7000 ha
Dr. Jan Lobkowitz	Drahenice	1300 ha
Františka Lobkovicová	Dolní Bečkovice	1000 ha
Otakar Lobkowitz	Mělník	1400 ha
Alfons Mensdorff-Pouilly	Boskovice	5000 ha
Oskar Parish	Žamberk	3400 ha
Karel Schwarzenberg	Orlík	11 000 ha
Leopold Sternberg	Častolovice-Zásmuky	4200 ha
Jiří Sternberg	Český Šternberk-Radnice	2400 ha
Hugo Strachwitz	Zdounky	940 ha
4) Uvalení vnucených správ v dalším období		
Dr. Jaroslav Lobkowitz	Křimice	1400 ha
Terezie Schwarzenbergová	Sudovice	200 ha
Dr. František Schwarzenberg	Nalžovice	740 ha
5) Vyvlastněno pro účely vojenských cvičišť		
Alfons Paar	Bechyně	5700 ha
Quido Battaglia	Bratronice	400 ha
Celkem:		104 060 ha

* Dále velkostatky Bilina, Vysoký Chlumeck, Encovany, Košťany, Libčevy, Lobkovice, Nelahozeves, Sedlo, Jezeří a Střekov. Zde se údaje neshodují s fakty zjištěnými A. Čermákovou: Majetek M. E. Lobkovicze na odtrženém území dostal 15. 9. 1939 komisařské vedení. Dne 19. 2. 1940 jej zabralo Gestapo v Liberci a ujal se ho pověřenec. Nakonec dne 8. 9. 1941 propadl ve prospěch Říše. Majetek ve vnitrozemí dostal vnucenou správu 19. 9. 1939, Gestapo jej zabavilo 3. 7. 1940 a Vermögensamt jej převzal koncem roku 1941. ČERMÁKOVÁ, Anna: Vývoj a organizace majetkové držby roudnických Lobkoviců od roku 1920 do jejího zániku. In: *Sborník archivních prací*, 1972, r. 22, č. 1, s. 412–429.

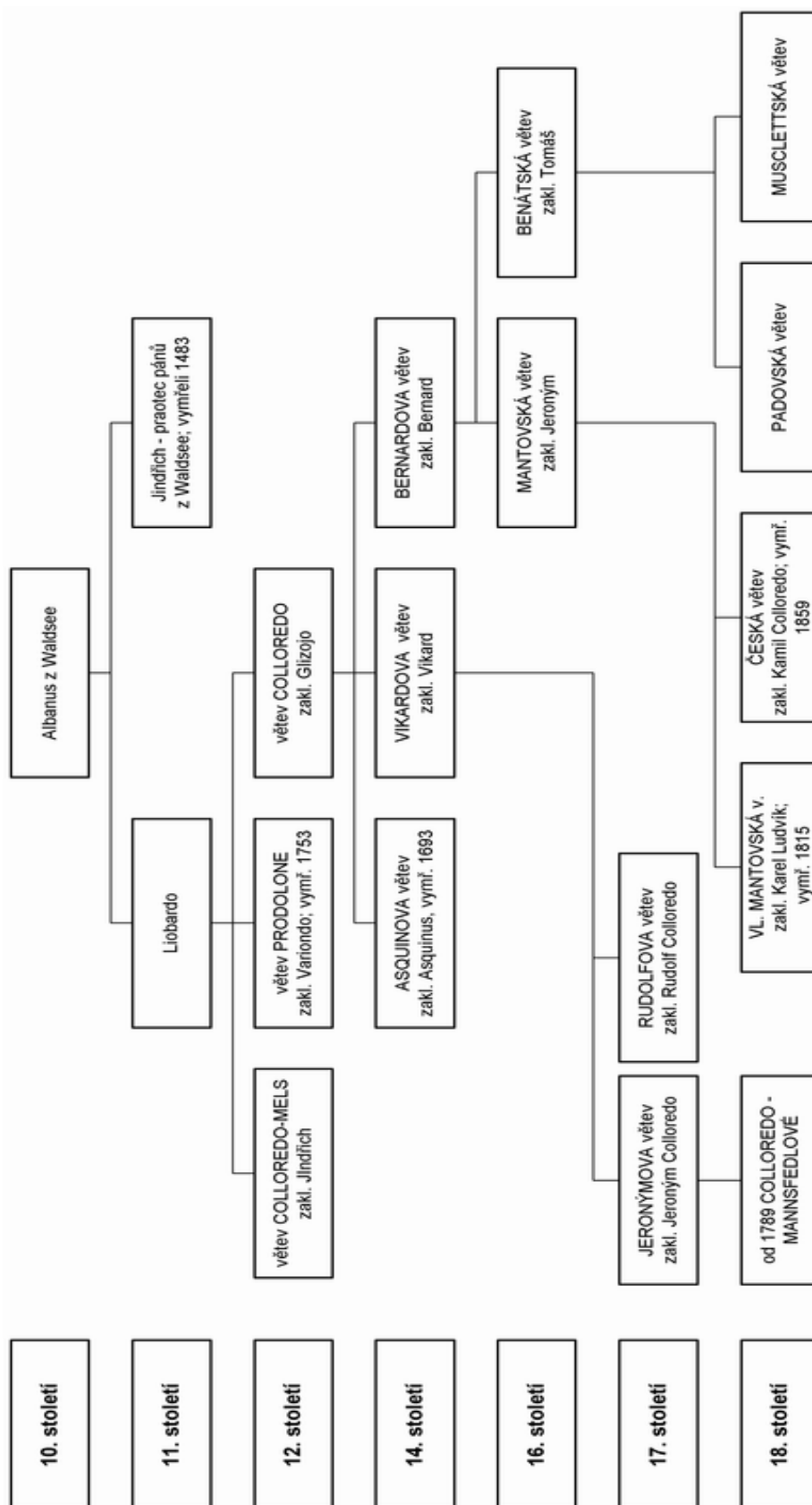
Tabulka č. 8 Bilance odňatých majetků protagonistů deklarácí české šlechty z let 1938 a 1939.

In: Hazdra, Z., Horčíčka, V., Županič, J. Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů: FF UK, 2011.

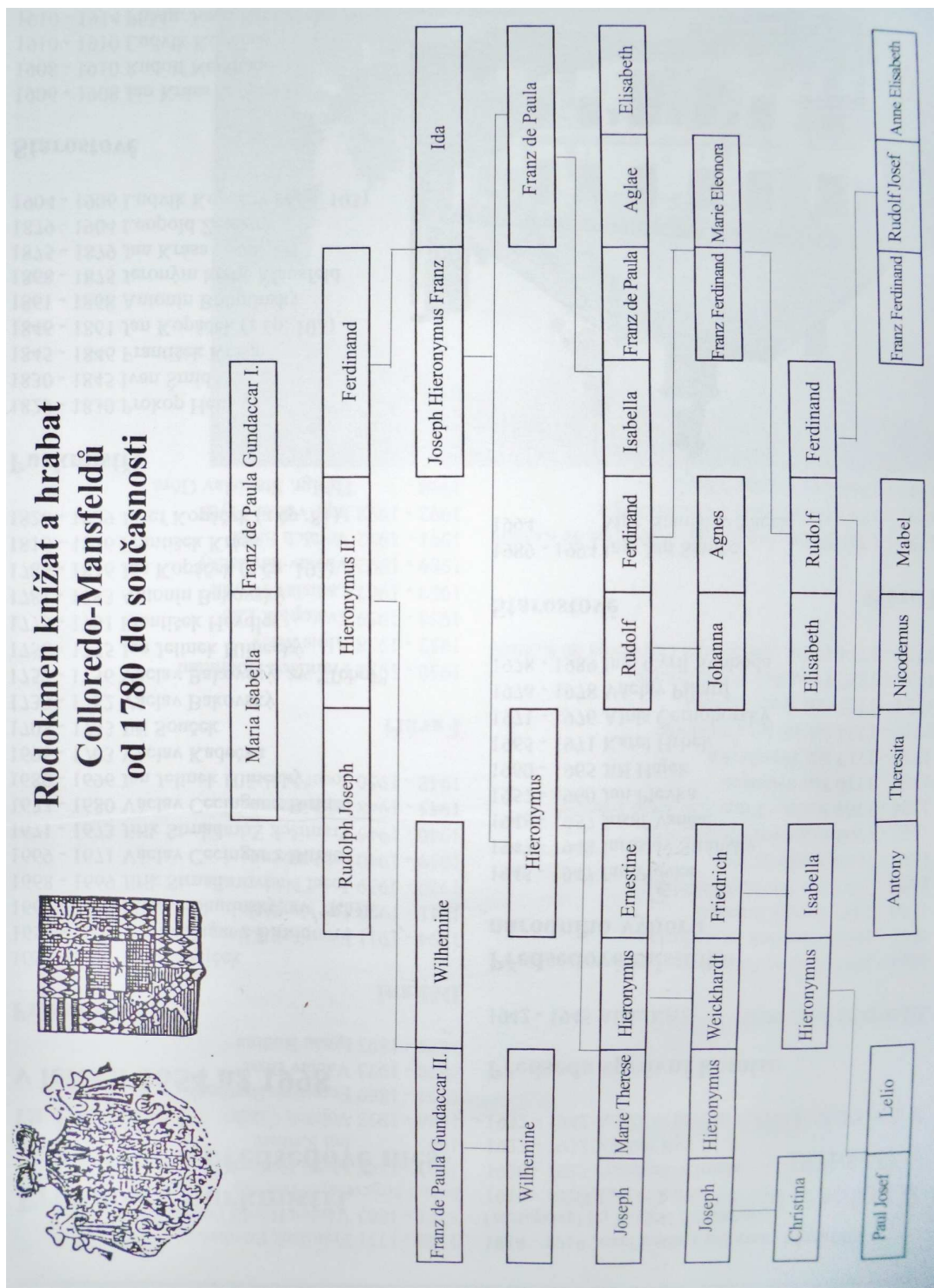
Obrázek č. 18 – Rodový vývod z osmi předků dr. Josefa Colloredo-Mannsfelda. Symbolem * jsou označeny osoby kvalifikované jako Židé, symbolem § pak židovští míšenci.

In: Hazdra, Z., Horčíčka, V., Županič, J. Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů: FF UK, 2011.

Obrázek č. 19 – Větvění rodu Colloredo

In: Bojčuk, Lukáš. *Hejkálkovo Opočno – Colloredové* [online] poslední aktualizace 20. 6. 2004 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <<http://hejkalkovo.opocno.sweb.cz/texty/colloredove.htm#vicardova>>

Obrázek č. 20 – Rodokmen knížat a hrabat Colloredo-Mansfeldů od 1780 do současnosti.

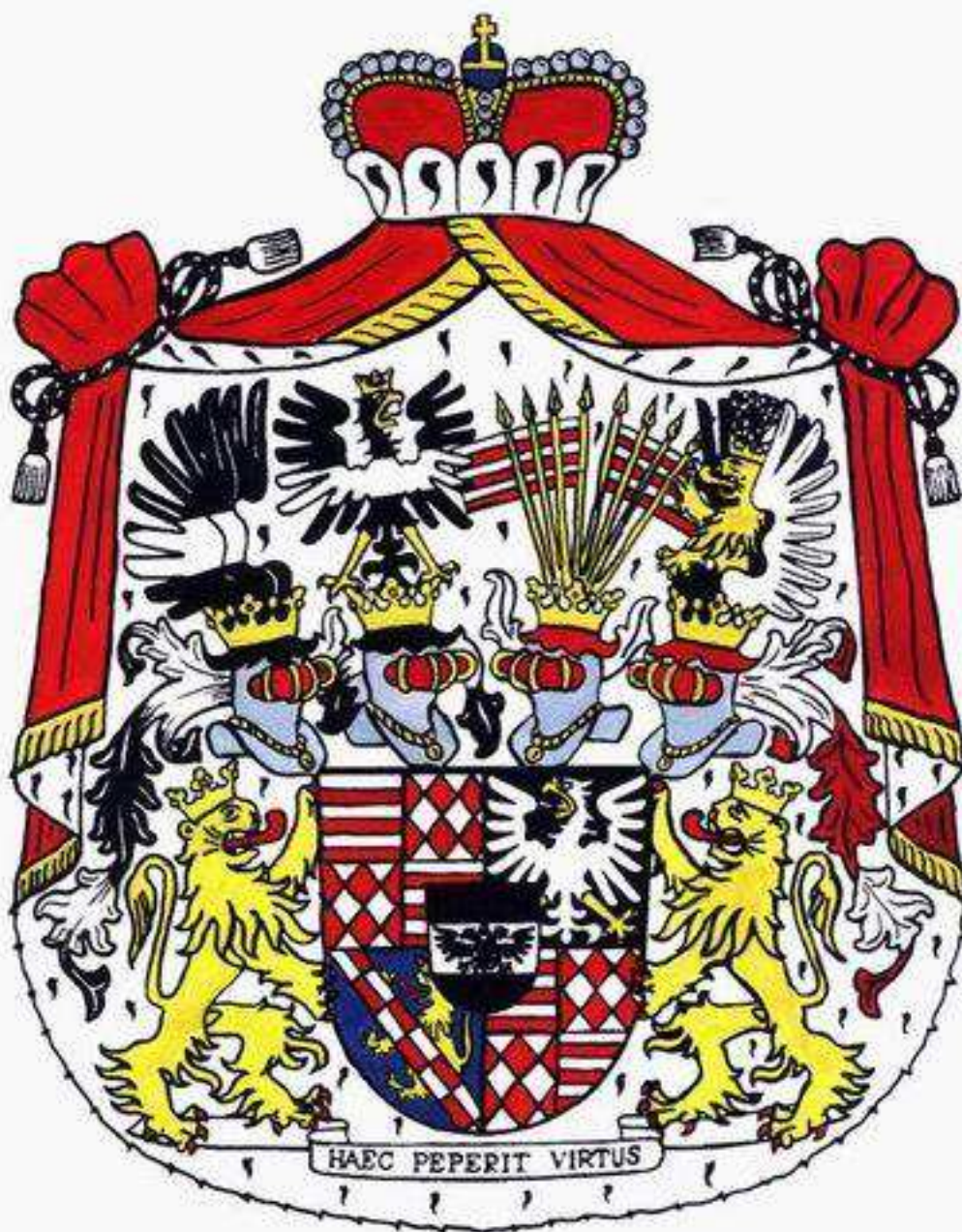
In: OLIČ, Miroslav a kol. *Dobříš – město na Zlaté stezce*. 1. vyd. Praha: Maroli, 1998.

Feudální majitelé panství (později velkostatku) Dobříš

- Bruno II. Filip**, hrabě z Mansfeldu (*1576 +1644)
1. manželka: Marie Manrigue de Mendoza (vdova po Janovi z Pernštejna)
2. manželka: hraběnka Maroe Magdalena z Törringu
- František Maxmilián** (*1639 +1692)
manželka: Marie Elisabet Harrachová
- Karel František Adam Antonín** (*1678 +1717) povýšen do knížecího stavu
manželka: Marie Eleonora, dcera Jindřicha Františka I. z Mansfeldu
- Jindřich Pavel** (*1712 +1780)
1. manželka: hraběnka Marie Josefa Klára Thunová
2. manželka: Marie Josefa Anna Černínová
- Josef Václav Jan Nepomuk** (*1735 +1780)
manželka: Eliška Marie, hraběnka z Regalu (+1814 v Praze)
- Marie Isabella (*1750 +1789), dcera Františka Pavla z Mansfeldu a Marie Josefy Anny Černínové
manžel: **František de Paula Gundakar I, kníže z Colloreda** (*1730 +1807), zakladatel rodu Colloredo-Mansfeld (od 1789)
1. manželka: Marie Isabella (viz výše)
2. manželka: vdova Marie Josefa von Khevenmüller-Metsch (*1750 +1806)
- Rudolf Josef** (*1772 +1843) - matka: Marie Isabella
manželka: Filipa Karolina z Öttingen-Baldern (bezdětné manželství)
- František de Paula Gundakar II.** (*1802 +1852) - synovec předešlého, syn Jeronýma II. z Colloredo-Mansfeld, slavného vojevůdce ve válkách proti Napoleonovi (vítězství v Krušných horách r. 1813)
manželka: hraběnka Kristina Clam-Gallasová (žádný syn, jen dcera Vilemína)
- Josef František Jeroným** (*1813 +1895)
manželka: Teresa von Lebseltern
syn: Jeroným Ferdinand Rudolf (zemřel už r. 1881,
manželka Aglaja Festeticsová de Tolna)
- Josef** (*1866 +1937), vnuk Josefa Ferdinanda Jeronýma
1. manželka: Lucy Jonquet (*1878 v Surrey v Anglii +1940 v Římě), rozvod r. 1925
2. manželka Marie Sidonie Desmit (*1877 +1941)
Obě manželství bezdětné.
Josef adoptoval čtyři syny svého bratra Jeronýma (*1870 v Dobříši + údajně za 2. svět. války ve Zbiroze)
manželka: Berta von Kolowrat-Krakovský (*1890 +1982 ve Francii), rozvod 1926
- Weigard Karel** (Vikard) (*1914 +1946 ve Francii), bezdětný
- Jeroným** (*1912), bezdětný.
Bratr: Bedřich (1917 +1991)
manželka: Christina von Kries (1922)
syn: Jeroným (1949 v USA)
manželka: Livia Fuchsová, dvě děti

Obrázek č. 21 – Feudální majitelé panství (později velkostatku) Dobříš.

In: OLÍČ, Miroslav a kol. *Dobříš – město na Zlaté stezce*. 1. vyd. Praha: Maroli, 1998.

Obrázek č. 22 – Erb rodu Collaredo-Mannsfeld

In: Bojčuk, Lukáš. Hejkálkovo Opočno – Collaredové [online] poslední aktualizace 20. 6. 2004 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <<http://hejkalkovo.opocno.sweb.cz/texty/collaredove.htm#vicardova>>